

**T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI**

**JAPONYA'NIN GÜVENLİK STRATEJİLERİ,
DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI VE
DEĞİŞİM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
DOÇ. DR.ÖNDER KUTLU**

**HAZIRLAYAN
HÜSEYİN ERGUN**

KONYA, 2007

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KISALTMALAR.....	iii
TABLolar.....	v
GİRİŞ.....	6

I. BÖLÜM

JAPON MODERNLEŞMESİ VE DIŞ POLİTİKAYA YANSIMALARI

(1867 – 1945)

1.1.MEİJİ RESTORASYONU ÖNCESİNDE JAPON DIŞ POLİTİKASI (1393-1867)....	10
1.2.MEİJİ RESTORASYONU VE DÖNÜŞÜM HAREKETLERİ.....	13
1.3. MEİJİ ANAYASASI VE TOPLUMSAL YAPI	20
1.3.1. Birinci Dünya Savaşı Ve Sonrasında Japonya.....	22
1.3.2. Japonya'nın İkinci Dünya Savaşına Girmesi.....	23

II. BÖLÜM

JAPON DIŞ POLİTİKASINDA PARADİGMA DEĞİŞİMİ: ANAYASAL PASİFİZM

(1945 – 1990)

2.1. AMERİKANIN JAPONYA'YI İŞGALİ (2 EYLÜL 1945).....	29
2.1.1. 1946 Japon Anayasası ve Anayasal Devlet Yapısı.....	30
2.1.2. Silahsızlanma Ve Demokratikleşme.....	33
2.2.JAPONYA – ABD İLİŞKİLERİ.....	34
2.3. KORE VE VİETNAM HAREKÂTLARINDA JAPONYA'NIN ROLÜ.....	36
2.4.JAPON DIŞ POLİTİKASINA YÖN VEREN ETKENLER VE JAPON DIŞ POLİTİKASININ ARAÇLARI.....	37
2.4.1. Jeopolitik Etkenler.....	37
2.4.2. Siyasal Yapı ve Siyasal Ortam.....	38
2.4.3. Ulusal Karakter ve Kültürel Farklılık.....	39
2.5.MODERN JAPONYA'NIN DIŞ POLİTİKA YAPIM SÜRECİ VE MEKANİZMASI.....	39
2.5.1. Savaş Sonrası Değişiklikler.....	40
2.5.2. “Uzlaşma ve Oybirliği” Metoduyla Çözüm Modeli.....	40

2.5.2.1.Dış İşleri Bakanlığı Ve Dış Politika Yapım Sürecindeki Rolü.....	41
2.5.2.2.Liberal Demokratik Parti ve Dış Politika Yapım sürecindeki rolü.....	41
2.5.1.3. Ekonominin ve İş Çevrelerinin Dış Politika Yapım Sürecindeki Rolü....	42

III. BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI JAPONYA’NIN DEĞİŞEN ROLÜ VE GÜVENLİK STRATEJİLERİ

3.1 YOŞIDA DOKTRİNİ VE JAPON DIŞ POLİTİKASI.....	44
3.2. JAPON GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE ABD İLİŞKİLERİ.....	45
3.2.1. Güvenlik Problemleri.....	46
3.2.2. ABD ile yapılan Güvenlik Antlaşmaları.....	47
3.2.2.1.1954 ABD – Japonya “Karşılıklı Savunma Yardım Antlaşması”.....	47
3.2.2.2.1957 Karşılıklı Güvenlik Antlaşmasının Revizyonu.....	48
3.2.2.3.1960 – 1989 Dönemi ABD – Japonya ilişkileri.....	49
3.3. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM.....	50
3.4. JAPONYA’NIN BÖLGESEL ROLÜ VE ASEAN.....	53
3.5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İLE İLİŞKİLERİ.....	57
3.6. NATO İLE İLİŞKİLER.....	60
3.7. AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER.	61
3.8. TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER.....	64

IV. BÖLÜM

DEĞİŞEN DENGELER VE JAPONYA’NIN DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI

4.1. 11 EYLÜL EYLEMLERİNE JAPONYA’NIN TEPKİSİ.....	68
4.1.1. Japonya’nın Uluslararası Terörizme Bakışı.....	69
4.1.2. Anti Terörizm Özel Önlemler Yasası ve Bu Yasanın Çıkarılış Amaçları.....	71
4.1.3. Japonya’nın Afganistan Harekâtına Yaklaşımı.....	73
4.1.4. Japonya’nın Irak Harekâtına Yaklaşımı.....	74
4.2. JAPON DIŞ POLİTİKASINDA DIŞ YARDIMLAR VE STRATEJİK ÖNEMİ.....	76
4.3. EKONOMİK İŞBİRLİĞİ VE JICA	79
4.4. TARİHİ VE EKONOMİK BENZERLİKLERİ AÇISINDAN ALMANYA DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI.....	81
SONUÇ.....	85
KAYNAKÇA.....	88

KISALTMALAR

a.g.k: Adı Geçen Kaynak

AFTA: ASEAN Free Trade Area (ASEAN Serbest Ticaret Bölgesi)

AIP: ASEAN Industrial Project (ASEAN Endüstri Projesi)

APEC: Asia-Pacific Economic Cooperation (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu)

ARF: ASEAN Regional Forum (ASEAN Bölgesel Forumu)

BM: Birleşmiş Milletler

CEP: Comprehensive Economic Partnership (Çok Taraflı Ekonomik Ortaklık)

CEPT: Common Effective Preferential Tariff (Ortak Efektif Tercihli Tarife)

CTBT: Comprehensive Test Ban Treaty (Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması)

DDR: Disarmament, Demobilisation and Reintegration (Silahsızlanma, Seferberliğin Kaldırılması ve Yeniden Entegrasyon)

EPC: Eminent Persons Committee (Saygın Kişiler Komitesi)

EU: European Union (Avrupa Birliği)

GCCA: Global Cooperation Common Agenda (Küresel İşbirliği Ortak Gündemi)

GPS: Geneleştirilmiş Preferanslar Sistemi

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

ICT: Information and Communication Technologies (Bilgi İletişim Sistemleri)

ILEA: International Law Enforcement Academy (Uluslararası hukuk uygulama akademisi)

ISAF: International Security Assistance Force (Uluslararası Güvenlik ve Yardım Gücü)

JBIC: Japan Bank for International Cooperation (Japon Uluslararası İşbirliği Bankası)

JCLEC: The Jakarta Centre for Law Enforcement Cooperation (Cakarta Hukuki uygulamalar merkezi)

JEXIM: The Export – Import Bank of Japan (Japon İhracat-İthalat Bankası)

JICA: Japan International Cooperation Agency (Japon Uluslararası Ortaklık Ajansı)

KEDO:: The Korean Peninsula Energy Development Organization (Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Teşkilatı)

KP: Komünist Parti

LDP: Liberal Demokrat Parti

MOFA: Ministry of Foreign Affairs of Japan (Japonya Dış İşleri Bakanlığı)

MRA: Mutual Recognition Agreement (Karşılıklı Tanıma Antlaşması)

NAC: North Atlantic Council (Kuzey Atlantik Konseyi)

NATO: North Atlantic Treaty Organisation (Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü)

ODA: Official Development Assistance (Resmi Kalkınma Yardımları)
OECD: Overseas Economic Cooperation Fund (Denizaşırı Ekonomik İşbirliği Fonu)
OECS: Overseas Economic Cooperation Operations (Uluslararası Ekonomik İşbirliği Operasyonları)
OEF: Operation Enduring Freedom (Sürekli Özgürlük Operasyonu)
ONUMOZ: United Nations Operation in Mozambique (Birleşmiş Milletler Mozambik Operasyonu)
OTCA: Overseas Technical Cooperation Agency (Denizaşırı Teknik İşbirliği Ajansı)
PKO: Peace Keeping Operations (Barışı Müdafaa Operasyonları)
RRD: Regulatory Reform Dialogue (Düzenleyici Reform Diyalogu)
SDF: Self Defence Forces (Meşru Savunma Kuvvetleri)
SEARCCT: Southeast Asia Regional Centre for Counter-Terrorism (Güneydoğu Asya Terörle Mücadele Bölgesel Merkezi)
SP: Sosyalist Parti
STK: Sivil Toplum Kurumu
UN: United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNDOF: United Nations Disengagement Observer Force (Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözlem Misyonu)
UNMISET: United Nations Mission of Support in East Timor (Birleşmiş Milletler Doğu Timor Destek Misyonu)
UNTAC: United Nations Transitional Authority in Cambodia (Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçiş Yönetimi)
WTO: World Trade Organisation (Dünya Ticaret Örgütünü)

TABLÖLAR

	<u>Sayfa</u>
Tablo.1: BM 2004-06 Bütçesine çeşitli ülkelerin katkı oranları.....	59
Tablo.2: Türkiye'ye Sağlanan Yen Kredileri.....	65
Tablo.3: Japonya tarafından Türkiye'ye yapılan toplam yardımlar ve krediler.....	66
Tablo.4: Fasıllar itibariyle Japonya – Türkiye Ticareti.....	67
Tablo. 5: JICA Yardımlarının Bölgesel Dağılımı.....	80

GİRİŞ

Araştırmamız Japonya'nın tarihi süreç içerisinde dış politika araçları bakımından gelişimini ele almaktadır. Öncelikle tarihi bir çatı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu çatı içerisinde Meiji restorasyonunun önemi öncelikli olarak ele alınmış ve Japonya'nın demokratik bir ülke haline gelmesi tarihi açıdan incelenmiştir. Burada verilmek istenen ana fikir 1867 yılına kadar Japonya'nın içe kapalı bir inziva politikası izlemesinin ana sebepleri ve bu politikalarının değişen dünya sisteminde yetersiz kalması, dış baskılara dayanamayan ülke ekonomisinin artık dışa açılmasının sebepleridir. Tarihi bir bakış açısıyla ele alınan bu gelişmeler, 1945'li yıllara kadar Japonya'nın yeniden yapılanma ve militarist yaklaşımlarıyla desteklenmiştir. 1946 tarihinden sonra anayasal pasifizm dönemine giren Japonya, ABD ile sıkı ilişkiler içine girerek askeri güvenliğini tamamen ABD'ye bırakmış bunun yanı sıra içerde önemli ekonomik atılımlar gerçekleştirerek ekonomik anlamda önemli bir güç haline gelmeyi başarmıştır. Burada silahsızlanma ve demokratikleşme hareketlerinin önemi büyüktür. ABD ile yapılan güvenlik antlaşmaları dışa bağımlılığı beraberinde getirirken, Japonya'nın dış politikada bir uydu devlet gibi hareket etmesini ve uluslararası konularda ABD ile eşgüdüm içerisinde hareket etmesini de beraberinde getirmiştir. Soğuk savaş sonrası dönemde uluslararası örgütlerle ve aktörle sıkı ilişkiler içerisine girilmiş ve uluslararası arenada ekonomik bir dev yerini almıştır.

Japonya'nın 1960'lı yıllardan sonra ekonomik büyümesi ele alındığı vakit bu büyüme birçok gelişmiş ülkenin büyümesinden daha hızlı olduğunu görmek mümkündür. 60'lı yılların ardından 1980'lerde artık Japonya gelişmiş bir ülke olarak uluslararası arenada boy göstermeye başlamıştır. 1988 yılında Japonya kişi başına düşen milli gelir seviyesi olarak İsviçre'den sonra ikinci sırada yer almıştır.

Tüm bunları anlayabilmek için öncelikli olarak tarihsel bir bakış açısıyla olayların ele alınması kaçınılmazdır. Meiji devriminden sonra Japonya'da başlayan dışa açılım ve modernleşme süreci 2. Dünya savaşı sonralarına kadar çok parlak bir şekilde devam etmiş ve bölgesel bir güç olarak Japonya uluslararası arenada boy göstermiştir.

1868 restorasyonundan sonra Japonların ve imparator Meiji'nin temel amacı diğer Asyalı ülkeler gibi Batı hegemonyası altına girmemek ve şiddetli feodal yapıyı bozarak Batılı rakipleriyle aynı seviyeye gelme arzusu olmuştur. İmparator Meiji tarafından öncelikli olarak yapılan atılımlardan ilki Prusya – Alman modelinde olduğu gibi bir Anayasa oluşturmak oldu (1889). Bu anayasada öne çıkan maddeler, “Japon imparatorluğu, ezelden beri aralıksız süregelen bir Tenno zinciri tarafından idare edilecek

ve hüküm sürecektir (Madde I)”, “ İmparatorluğum başında bulunan Tenno, egemenlik haklarını bünyesinde toplar ve Anayasa'nın yaptırımları çerçevesinde kullanır (Madde IV)”, “ Teikoku Gikai'yi toplama, açma, kapatma ve tatil etme yetkisi ile Temsilciler Meclisini feshetme yetkisi Tenno'da bulunur.(Madde VII)”

Prusya – Alman Sistemine benzer bir şekilde bir devlet yapısı öngören Meiji Anayasası imparatora bağlı bir Parlamenter sistem geliştirme çabasında olmuştur. Teikoku Gikai diye adlandırılan sistemde Soylular Kamarası ve Temsilciler Meclisi alt meclisleri bulunmakta idi. Soylular Kamarası, İmparator ailesi üyelerinden soylulardan ve Tenno'nun aday gösterdiği kimselerden oluşmakta idi. Temsilciler meclisi ise Halk tarafından seçilmekte idi.

1868 Restorasyonu hemen hemen Japonya'da ilk demokrasi hareketinin tohumlarını atmış bulunuyordu. Bunun yanı sıra hukuk sistemi başta olmak üzere, eğitim sistemi, takvim sistemi, giyim kuşam, ordu sistemi, bankacılık gibi alanlarda köklü değişiklikler yapılmış oldu. Bir ada devleti olmasından dolayı Japon donanmasında köklü değişiklikler yapıldı ve Batılı modeller esas alındı. Başta Hollanda ve Prusya olmak üzere Batılı okullara Japon subaylar gönderilerek çok kapsamlı eğitime tabii oldular.

Askeri alanda Japonya'nın en önemli başarıları 1895 Çin savaşı 1905 Rus savaşları olmuştur. Japonya'nın Batıya açıldıktan çok kısa bir zaman sonra böyle bir Çin de büyük başarı sağlaması, Japonya'da milliyetçiliği ve militarizmi güçlendirmiştir. Japonya bu başarıdan sonra Kore'deki Çin etkisini yok etmeyi başarmıştır.

Ekonomik alanda rakiplerinden geriye kalmak istemeyen Japonya, Ticari gemileri limanlarına girmeye izin vermesinden sonra, oradan gelen ürünleri birebir taklit etmeye çalışarak iç pazarda bu ürünlerle olan rekabeti geliştirmişlerdir. Birinci Dünya savaşı yıllarına gelinceye kadar Japonya ekonomik alanda çalışmalarına aralıksız ve sabırla devam ederek Avrupa standartlarında üretim yapmaya başlamışlardır. İngiltere ve öteki Batılı devletlerin savaş sırasında silah üretimine ağırlık vermeleri Japonya'nın sanayi gelişmesi için bulunmaz bir fırsat olmuş ve bu alanda ki çalışmalarının karşılığını ekonomide bir süper güç olarak almışlardır.

Japonya'nın bu şekilde bir açılım sergilemesinde klasik parlamenter bir rejime sahip olmasından daha çok, yetkilerin hala imparatorun elinde ve inisiyatifinde bulunması büyük bir rol oynamıştır. İmparatora olan geleneksel bağlılık ve Şinto dini esasları (imparatoru Tanrı gibi kabul etmesi), Japonya'da tepeden inme devrimi başarılı kılan unsurlar olmuştur.

Japonya’da restorasyondan sonra en önemli unsur Anayasa yapımı gibi görünse de, asıl önemli olan eğitim sisteminde yapılan açılımlar ve sistemdeki değişiklikler olmuştur. Japon halkı yirminci yüzyılın ortalarında neredeyse %100lük bir okuryazarlık seviyesine yükselmişlerdir. Eğitim seviyesi yüksek olan Japon halkı kolaylıkla yeniliklere ayak uydurmuş ve ülkelerine olan bağlılıklarını daha çok çalışarak ve yönetime artı değer kazandırarak her fırsatta göstermişlerdir.

İkinci dünya savaşından sonrasına bakıldığında Japonya’nın askeri alanda çok fazla yol kat edemediğini buna karşın ekonomik alanda ise tam bir süper güç konumuna geldiğini görebiliriz. Bunun yanı sıra teknoloji, endüstri gibi alanlarda Japonya’nın ağırlığı hissedilirken Japon malı bir marka haline gelmiş ve dünyada tercih edilen bir konuma yükselmiştir. 1950 yılında Japon GSMH’sı İngiltere’nin yaklaşık üçte biri, ABD’nin on iki de biri seviyesindeyken 1990lı yıllarda İngiltere’nin iki katı, ABD’nin yarısı kadar büyümüştür. Hiç kuşkusuz bu ekonomik büyümenin altında yatan en önemli sebeplerden birisi soğuk savaş döneminde Japonya’nın güvenliğinin ABD tarafından sağlanmış olması ve anayasanın 9. maddesinin silahlanmayı ve askeri harcamaları önüyor olmasıdır. Japon halkı tarafından da desteklenen bu barışçık politikalar, ülkenin dış politikada sadece finansal yollarla etkin olabilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışmada Japon Dış Politika tarihi incelenmeye çalışılacak ve dış politikada değişim parametreleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışma 4 ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde 1393 Aşıkaga döneminden 1867 Meiji dönemine kadar olan değişim kısaca anlatılarak Japon tarihinde dış politika yapım sürecine ait tarihi bir altyapı oluşturulmaya çalışılacaktır. Avrupa ile ilk etkileşimlerin yaşandığı bu dönemde gerek askeri gerekse ticari anlamda olsun bir dizi dış politika aracının temelleri atılmıştır. Meiji restorasyonun da gelişimi ve işleyişinin anlatıldığı bu bölümün sonunda, Meiji anayasası ve toplumsal yaşam üzerindeki etkileri anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Meiji sonrası dönemde ortaya çıkan boşluktan yola çıkılarak ikinci dünya savaşı sonrası Japon dış politikasında meydana gelen paradigmatic değişiklik ele alınarak anayasal pasifizm konusu incelenecektir. 1945–1990 dönemini ele alan bu bölümde Japon dış politikasının gelişim evreleri ve karar alma mekanizması anlatılacaktır.

Soğuk savaş sonrası konjonktürde Japon dış politikasının anlatıldığı üçüncü bölümde öncelikli olarak Amerika Birleşik Devletleri ile Japonya arasında yapılan güvenlik antlaşmaları ele alınarak, Japon dış politikasında ortaya çıkan dış bağımlılık ele

alınmış ve akabinde Uluslararası aktörlerle Japonya'nın ilişkileri incelenmiştir. Bu bölümde Japonya ile ABD, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, ASEAN ve Türkiye arasındaki ilişkilere bir bakış yapılmış ve bu aktörlerin Japon dış politikasına olan etkileri tartışılmıştır.

Araştırmanın son bölümünde 11 Eylül sonrası ortaya çıkan Uluslararası Terör kavramına ve sonrasında meydana gelen gelişmeler ışığı altında Japonya'nın tavrı ve tutumu incelenerek dış politika yapım sürecindeki etkisi ele alınmıştır. Bunun yanı sıra Japon dış politikasının en önemli aracı olan dış yardımlar konusu ele alınmıştır. Dış ekonomik yardımlar Japonya'nın dış politikasını belirleyen en önemli araçtır. Bu aracın kullanılması ve bu gücün dış politika üzerindeki etkileri incelenmiştir.

I. BÖLÜM

JAPON MODERNLEŞMESİ VE DIŞ POLİTİKAYA YANSIMALARI

(1867 – 1945)

1.1.MEİJİ RESTORASYONU ÖNCESİNDE JAPON DIŞ POLİTİKASI

(1393–1867)

Japonya’da yüzlerce yıl ikili bir devlet yapısı ve yönetim sistemi görülmüştür. Kyoto’da saltanat süren bir imparatorluk, başkent dışında hüküm süren askeri bir yönetim. Bu askeri yöneticilere *shogun* adı verilirdi ve imparator adına hareket ettikleri iddia edilirdi. Bu unvan babadan oğla geçerek askeri hanedanlıklar meydana getirirdi. Shogun sistemi *Bakufu* diye adlandırılan bir yönetim şekli oluşturmuş ve derebeylerin hâkimiyeti tartışılmaz hale gelmişti.

1393–1573 yılları arasında Aşıkaga döneminde, kapitalistleşme sürecine başlamıştır. Aşıkaga dönemi Japonya’da modernizmin kuluçka evresi olarak adlandırılabilir.¹ Orta tabaka bu dönemde oluşmaya başlamıştır. Çiftlik sahipleri, şehirli tüccarlar ve daimyolar (derebeyleri) bu dönemin siyasi yaşamına damga vururken, Samuraylar çoğu konuda dokunulmazlık hakkına sahiptiler.² Bu dönemde ortaya çıkan en önemli gelişme 1543 yılında Kyhusu adasına Portekizli Avrupalıların ayak basması ve ticari faaliyetlere başlaması olmuştur. O dönemde samurayların da desteğini alarak iktidarda olan daimyolar, ticari çıkarları gereği Portekizlilerle sıkı ilişkiler içinde olmuşlardır. Portekizli tacirlerle birlikte adaya Portekizli rahiplerde gelerek misyonerlik faaliyetlerine başlamışlardır. Ticari menfaatleri için rahiplere ve Avrupalılara sıcak yaklaşmışlar ve böylelikle kültürel alışveriş ve etkileşim bu dönemde başlamıştır. Japonya da bu dönemden başlayarak “Büyük Japon Hayalleri” kurulmuştur. Avrupalılardan öğrenilen yeni bilgiler ışığında ilk defa Kore yakınlarına keşif güçleri gönderilmiş ve Ülke içinde bir birliktelik kurulma çabaları olmuştur.

1603–1867 yılları arasında egemen güç olan Tokugawa’lar döneminde ise deniz aşırı ülkelere açılma faaliyetleri askıya alınmış gibi görünmektedir.³ Deniz aşırı ülkelere yayılma düşüncesi bir tarafa bırakılarak ülkedeki gerçek ve olası düşmanlarına karşı

¹ Abdulkadir Buluş, “Japon Kapitalizminin Kökenleri ve Osmanlı Devleti ile Bir Karşılaştırma” **Divan İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 13, 2002/2. s.141

² William H. Mc Neil, **Dünya Tarihi**, (Çev: Aleaddin Şener) , İmge Kitapevi,1994,s.388

³ **Japanese History: Meiji Period**, <http://www.japan-guide.com/e/e2130.html>, (18.06.2004)

korumaya önem verilmiştir. Öncelikli olarak, Tokugawa kendisine karşı birleşen daimyoları kontrol altına almak istemiştir. Tokugawa döneminde daimyolar arasında bir birlik sağlanmış ve yönetim daha çok merkezileşmiştir. Japonya’da yüzyıllar boyu ikili bir yönetim tarzı hakim olmuş imparator ve askeri yönetim. Bu farklılaşan ve başkent dışında da etkin konumda olan ikili mekanizma Tokugawa döneminde biraz daha yakınlaşmış ve ülke içinde bir birlik sağlanması yolunda büyük yol kat edilmiştir. Bu dönemde Portekizlilerden sonra Hollandalılar 1609 yılında, Japonya’yla ilişkileri geliştirmeye başlamıştır. Fakat Avrupalı tüccarlar ve misyonerler, Aşikaga dönemindeki kadar ilgi görmemişlerdi. Aşikaga döneminde sonra, Avrupa için yeni bir Pazar haline gelen Japonya’da Bakufu yönetimi, özellikle misyonerlere karşı sert bir tutum sergileyerek öncelikli olarak Portekizli ve İspanyol tüccarlara sınırlarını kapatmıştır.⁴ Batılıların Japonya’dan çıkarılmasının yanı sıra 1637 yılında hiçbir Japon’un ülkesini terk edemeyeceği, terk ederse tekrar ülkeye girme şansının olmadığı ve Yabancılarla her türlü ilişki içine girme kesinlikle yasaklanmış ve ceza olarak ölüm cezası belirlenmiştir. Bu kararlar birlikte Japonya 17. yüzyılda dışa kapanma politikası izlemiştir. Tokugawa dönemi, 19 yüzyılın başlarında artık kendi kendisine yeterliliğini kaybetmeye başlamıştır.⁵ Özellikle dış ticareti tamamen kapatmış olması, bu yüzden gelen iç ve dış baskılar Bakufu yönetimini çok zor durumda bırakmıştır. Batılı devletlerin doğu ticaretine daha çok önem vermeye başlaması ve yeni Pazar arayışları Japonya’nın içinde bulunduğu inziva politikasını ve idari yapısını etkilemeye başlamıştır. Aşikaga döneminden beri Japonya’yla ticaret yapmak isteyen devletlerin yanı sıra ABD’de gözünü Japon pazarına dikmiştir⁶

Yabancı ticaret gemilerine karşı yöneltilen sert tutum, bazen Japon adası yakınlarına gelen gemilere saldırılması gibi sonuçlar doğurmuştur.⁷ 1846 yılında iki Amerikan gemisinin Japon kıyılarına yaklaşmasından sonra Amerika ve Japonya arasında bir dizi görüşme başlamış ve Amerikalılar bazı ticari ayrıcalıklar elde etmek istemişlerdir. 1848 yılında görüşmelerden hiçbir sonuç alınamamış ve İki Amerikan gemisi batırılarak mürettebatı mahkum edilmiştir. Bunun üzerine Amerika ve Japonya arasındaki görüşmeler bir süre daha devam etmiştir. Ünlü Amerikan komutanı Mathew Perry komutasındaki bir donanma Japonya yakınlarına demirlemiş ve mahkumların geri verilmesi ve Japonya ile ticaretin önünün açılması için baskı yapmaya başlamıştır.

⁴ Edwin P. Hoyt, **Japonya: Asker Bir Ulusun İntiharı**, (Çev. Şerif Erol), Sabah Kitapları, İstanbul, 1995 s11

⁵ a.g.e, s.4

⁶ **Japanese History: Meiji Period** <http://www.japan-guide.com/e/e2130.html>, (18.06.2004)

⁷ Edwin P. Hoyt, a.g.e.,s.5

Japonya bir tarım ülkesidir ve sanayileşmiş bir ülke ile başa çıkabilecek kadar güçlü bir altyapıya sahip değildir. Ayrıca içerde dış ticaretin açılması yönünde baskı yapan tüccarlar ve yerel idareciler, daimyoların da desteği ile Bakufu yönetimine baskı yapmaya devam etmişlerdir. 1854 yılında Japonya ABD ile bir ticaret antlaşması yapmıştır.⁸ Bu antlaşmaya göre Japonya'nın iki limanı ABD gemilerine açılmış ve ticaret serbestisi getirilmiştir.

Neredeyse 250 yıldır dünyaya kapalı olan Japonya'da inziva politikası sona ermiş ve diğer Avrupalı devletlerle de bu tarz anlaşmalar imza edilmiştir. Yabancı ülkelerle yapılan antlaşmalar Bakufu'nun zayıflamış otoritesinin daha da kötüye gitmesine yol açmıştır. Bakufu daimyolarla temasları artırmış ve idareyi yavaş yavaş daimyolar ele geçirmeye başlamıştır.⁹ Bu gelişmelerden sonra Tokugawa otoritesi gittikçe güç kaybetmiştir ve nihayet bazı daimyoların önderliğinde yapılan bir baskınla Tokugawa dönemi Japonya da sona ermiştir.¹⁰

Bu Dönemde, her zaman olduğu gibi Japonya kadim komşusu Çin ile etkileşimlerde bulunmuş ve etkisi altında kalmıştır. Dışa açılma politikaları çok büyük benzerlikler göstermektedir. Dikkat çekici bir nokta dışa açılma politikasındaki benzerlikten ziyade, Japonya'nın uygulamalarının daha ülke menfaatleri açısından daha güzel kullanılmış olmasıdır.

Çin, Afyon savaşlarının ardından batılı güçler tarafından isteksizce de olsa dış ticaret ve ilişkilerini geliştirmiştir. Afyon savaşlarını takip eden yıllarda Çin'de birçok ayaklanma meydana gelmiş ve ülke ekonomik, siyasi ve askeri manada bir hayli yıpranmış bir durumdaydı.¹¹ Çin'deki ticaretin yaklaşık olarak dörtte üçü İngiltere ile yapılmaktaydı. İngiltere'nin bölgedeki hakimiyeti bölgeyi başka batılı devletlere de açmıştır. Çinli Tüccarlar yabancı tüccarlarla rekabet edemeyecek duruma gelmiş Özellikle Afyon Savaşlarının ardından Batılı güçlerin kısmen denetimine giren Çin, bölgesel yakınlık dolayısıyla uzun yıllar Japonya ile ilişkiler içinde olmuştur. Özellikle Kültürel açıdan Japonya ve Çin arasında birçok etkileşim söz konusu olmuştur.

Çin gibi Batılı bir devletin baskısıyla ticaretini batıya açan Japonya, Çin'deki uygulamanın aksine Batı kurumlarını kendi kültürü içinde yumuşatarak birebir kopyalamamış ve daha çok benliklerini muhafaza etmeyi başarmıştır. 1868 yılında başa

⁸ William H. Mc Neil, **a.g.e.** s.348

⁹ Janet, E. Hunter, **Modern Japonya'nın Doğuşu**, (Çev. Müfit Günay) , İmge Yayınevi, Ankara, Mayıs, 2002. s.21

¹⁰ William H. Mc Neil, **a.g.e.** s.349

¹¹ **Japanese History: Meiji Period**, <http://www.japan-guide.com/e/e2124.html> (18/06/2004)

Geçen imparator Meiji birçok başarılı reforma imza atmış ve ülkesini çok kısa bir zaman içinde Batılı güçlerle rekabet edebilecek konuma getirmiştir.¹² Japonya'daki gelişmeler yeni hammadde ve pazar arayışlarını artırmıştır. Uzun yıllar inziva politikası izlemiş olan Japonya, Meiji'nin tahta geçmesiyle birlikte yayılmacı bir politika izlemeye başlamıştır.¹³

1.2.MEİJİ RESTORASYONU VE DÖNÜŞÜM HAREKETLERİ

Tokugawa rejiminin, dolayısıyla shogunluğun yıkılışı, konusunda tarihçiler iki farklı görüş ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki, Tokugawa hükümet sisteminin batılı ülkelerin Japonya'nın kapalı kapıların, zorlamamasından dolayı, uzun bir dönem değişmeden kalabildiğini ve nihayet yabancıların 19.yüzyıl ortalarında gelişile çöktüğünü ifade eder.¹⁴

İkinci ve daha tutarı gözüken görüş ise, sistemin daha batılılar gelmeden önce, içindeki pek çok dolayı, etkenle sarsılmaya başladığı ve batının Perry'nin gelişile örneklenen baskısının, her durumda kaçınılmaz olan yıkılışa son bir ivme kazandırdığını savunur. Buna göre iç ekonomik değişimin yavaş fakat karşı konulmaz baskısı, özellikle de tüccar kapitalist sınıfın gelişmesi Bakufu'nun kurumlarını yıpratana başlıca faktördü. .

Son üç Shogun Iyeyoshi (1837–1853), Iyesoda (1853–1858) ve Iyemochi (1858–1866) mevcut durumu karşılayacak ölçüleri ortaya koymayınca Meiji Restorasyonu'ndan önceki 10 yıllık dönem tam bir çalkalanma ve karışıklık dönemi olarak geçmiştir.¹⁵

Daimyolar ve Samuraylar kentte toplanarak Shogun'u İmparator adına başkente çağırırlar. Ancak Shogun davete icabet etmez bunun üzerine İmparator Daimyolardan yabancıları ülkeden uzaklaştırmak için mukavemet göstermelerini ister. Yapılan direniş bazı sahil bataryalarının ve limanlarının tahribi ile sert bir karşılık bulur. 1859–63 arasında İngiliz ve Amerikan savaş gemilerinin bombardımanları, Japon radikallerine bir şeyi gayet iyi anlattı: Teknik üstünlük olmadan millet olarak bağımsız olunamazdı. Ve Japonlar üstün teknoloji karşısında boyun eğdiler, yabancılar taviz verdiler.¹⁶

¹² Burak S. Gülboy, "19. Yüzyılda Uzakdoğu Asya'daki Güç Dengesi Evrimi", **Çin'in Gölgesinde Uzakdoğu Asya**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001, s.27

¹³ John Benson, Takao Matsumura, **Japan 1868-1945 From Isolation To Occupation**, Pearson Education, G. Britain,2001, s.21

¹⁴ Hunter, **a.g.e.**, s. 14

¹⁵ Hoyt, **a.g.e.**, s 16

¹⁶ **a.g.e.** s.17

Yüzyıllardır Japonya ve Japon halkını koruyan denizler artık pek çok ülkenin savaş gemileriyle doludur ve içerde ülkeyi yeni dönemin gereklerine uyduracak geniş reformların üstlenilmesi gerekmektedir.

1867’ de Komei Tenno’nun yerine 15 yaşındaki Meiji Tenno’nun tahta geçişiyle tüm politik otorite yeniden tahtta yoğunlaşmış ve böylece antik ilkelere geri dönmüştür. Meiji restorasyonu olarak bilinen bu iktidar değişimi yumuşak, hemen hemen kansız bir güç değişimidir.¹⁷

Meiji, tahta geçtikten sonra yeniden yapılanmaya yönelik en anlamlı adımı, 6 Nisan 1868’de, saray soyluları ve feodal yöneticileri toplantıya çağırıp beş maddelik bir sözleşmeye bağlılık yemini ettirerek atmıştır. Kontrat Yemini olarak bilinen ve Japonya’nın yeniçağda nasıl bir yön çizeceğini ortaya koyan bu beş madde ana hatlarıyla şu şekildedir:

1. İlk madde, ulusal politikaya yönelik ölçülerin halka ait bir mecliste tartışılarak kararlaştırılacak
2. Gerek yöneten gerekse yönetilen halkın çabalarını ulusal refahı sağlamak için birleştirecektir
3. Sivil ve askeri kurumların herkese açılması gerekmektedir.
4. Eskinin tüm gereksiz adetleri terk edilmelidir. Sivil hayatın adalet ve doğrulukla yönetilmesi gerekmektedir.
5. İmparatorluğun kurumlarını güçlendirmek amacıyla bilginin tüm dünyada aranacaktır.¹⁸

Bu kontrat yemini ile akıl ve bilim rehber alınıyor, eski adetler bilim süzgecinden geçiriliyor, milli bütünlüğe dayalı bir siyasi yapı oluşturuluyor, bu maksatla Feodal beyler yerine valilikler kurularak merkezi otorite güçlendiriliyor, kişilerin sosyal statülerini başarının belirleyici olması ile katı sosyal sınır sistemi yıkılıyordu. Reform niteliğindeki bu ilkeler sayesinde Japonya hızla modernleşmiş ve Demokratik kültürün oluşumuna hızla başlamıştır. .

Japonya, ülke içindeki yenilik hareketlerine hız vermekteydi. 1869’da sayıları 273’ü bulan Daimyolar, her bir tumarını imparatorluğa devir eder ve böylece tüm topraklar Taht’ın eline geçer. 1871’de feodal sistemin tüm işleri ilga edilir ve tüm feodal toprakların

¹⁷ Hunter, **a.g.e.**, 19

¹⁸ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s.21

yeni cari bölgelere dağılmasıyla yeni eyalet sistemi yürürlüğe konulur. Bu sistemin zamanla gelişmesiyle, feodal idarecilerin yerini eğitilmiş ve merkezden atanan çaracılar alır.¹⁹

Böylece feodal dönemin izleri yavaş yavaş ortadan kalkarken, ülkeyi yönetenler dünyada bir güç olabilmek için modernizasyonun gerekliliğini kavrarlar. Japonya'nın, hızla batının teknolojik olarak ilerlemiş ülkelerine yetişmesi gerekmektedir.

Meiji Restorasyonu ile birlikte çok sayıda yabancı uzman ve eğitici Japonya'ya davet edilir. Bunlardan eğitimden adalet sistemine, ordudan ulaşıma kadar pek çok alanda yararlanılır. Aynı zamanda çok sayıda öğrenci, hükümet tarafından dünyanın önde gelen ülkelere, batının kültür ve kurumlarını tanımak ve bunlar üzerine çalışma yapmak amacıyla yollanır. Meiji döneminde, Japonya'nın modernizasyonu konusunda batının bilgi, uzmanlık ve teknolojisinden yararlanılmıştır. Her alandaki reformlar bu temele dayandırılmıştır. Ancak daha önceki örneklerde olduğu gibi, yine bu veriler Japonya'ya özgü bir formasyona kavuşmuştur.²⁰

Japonya batılı devletlere karşı koyabilmek için aynı güçte bir ordu tesis etmesi gerekmektedir. Bu da ancak güçlü bir sanayi ile mümkün olabilir. Bu zaruret yöneticileri sanayi devrimini başlatmaya itmiştir. Böylece, 'Zengin Ülke, Güçlü Ordu' ilkesiyle reformlara girişmiştir. Meiji Restorasyonu'yla, samuray-köylü-zanaatçı-tüccar şeklindeki feodal sınıf ayrımı ortadan kalkmıştır. Askeri sistemde yapılan reformlar sonucunda, daha önce Samuray sınıfının hakimiyetinde olan askerlik mesleği tüm halka açılmış ve 20 yaşındaki tüm erkekler için askerlik zorunlu olmuştur. Yeni savunma gücünün düzenlenmesinde Fransa ve Prusya sistemleri, denizcilikte İngiliz sistemi model olarak kullanılmıştır.²¹

Eğitim alanında da reformlara gidilmiş ve eğitim tüm ulusun hakkı olmuştur. 6 yıllık ilköğretim zorunlu hale getirilmiş ve çok sayıda okul açılmış. Eğitimdeki ilerlemeler halkın yurttaş olma bilincini kazanmasında doğrudan etkili olmuştur.²²

Yeni hükümet batı uygarlığının tüm gereklerini kısa sürede Japonya'ya yansıtmaya başlar. Böylece bankalar, demiryolları, limanlar, tersaneler, telgraf ve posta ofisleri, basım evleri ve gazeteler Japon insanının yaşamına girer.

¹⁹ Benson, Matsumura, **a.g.k.**, s 22

²⁰ Hoyt, **a.g.e.**, s. 22

²¹ Hunter, **a.g.e.**, s 29

²² Birol Akgül, "Japonyada Demokratikleşme", **Avrasya Dosyası, Japonya Özel**, Cilt 5, Sayı 2, Yaz 1999, s.98

Ele alınan ilk reformlardan birisi de yeni adalet sisteminin kurulmasıdır. Halkı feodal dönemin baskıcı sisteminden kurtarmak için Adalet Bakanlığı teşkil edilir. Her eyalette mahkemeler kurulur, yeni kanunlar derlenir. Böylece, adalet yerel idarecilerin insafından çıkar ve birey hakları, sınıf gözetmeksizin kanunlarla garanti altına alınır. Bu, aynı zamanda halkın ilk kez özgür birey olarak yaşaması anlamına gelmektedir.²³

Öte yandan, halkın ülke yönetiminde temsil edileceği kurumlara yönelik talep, Meiji döneminin başlarında, sadece küçük fakat önemli bir kesimden gelmektedir.

“Meiji döneminin ilk on yıllık sürecinde, hükümet pragmatik bir temelde, ulusun güçlendirilmesiyle o kadar meşgul idi ki, temsilci kurumların oluşturulmasına yönelik taleplere önemsiz gözüyle baktı; daha önce başka şeyler vardı.”²⁴

Ancak, bu arada Özgürlük Partisi olarak bilinen Jiyuto adlı küçük bir parti ve oligarşiye karşı olmasıyla tanınan siyaset adamı Okumanın organize ettiği İlerici Parti (Kaishinto) kurulur, iki parti de kısa bir süre varlık gösterebildiler, fakat daha sonra başka biçimde ve isimlerle yeniden gözüktiler ve Japon toplumunda 1940’a kadar iki ana siyasi parti olarak kaldılar.

Yine de bu dönemde bir yandan bir tür ulusal temsilciler meclisinin oluşumu yönünde ilerlemeler kaydediliyordu; 1881’de İmparator Meiji, 9 yıl sonra bu kanunun sonuçlandırılacağını bildirir. 1885’de ilk başkanı Ito Hirobumi olan kabine kurulur ve 11 şubat 1889’da İmparatorluk anayasası ilan edilir. Sonraki yıl da meclisin ilk oturumu gerçekleşir.²⁵

İmparatorluk Anayasası’nın oluşturulmasında ve parlamenter sisteminin düzenlenmesinde, Ito Hirobumi liderliğinde komisyon tarafından yürütülen titiz çalışmalarla Fransa, İtalya, Prusya, Avusturya ve İngiltere başta olmak üzere toplam 11 ülkenin anayasaları incelenmek suretiyle bir taslak hazırlanarak imparatora sunuldu.²⁶ Taslağa göre imparator politik gücü elinde bulunduruyordu. Tüm idari, politik, askeri yetkilerde en son söz ona aitti. Parlamentodan geçen her yasayı veto etme ve kanun hükmünde kararname yayınlama, tüm kamu görevlilerini atama hakları mevcuttu.²⁷ Ancak bu çalışmaların sonucu, bir kaç ayrıntı dışında herhangi bir batı sisteminin taklidi yada onların kombinasyonu olmamıştır.

²³ Richard Story **A History of Modern Japan**, Penguin Books, Great Britain,1972, s.112

²⁴ Sydney Giffard, “**The Development of Democracy in Japan**” sf 276

²⁵ J.A.A. Stockwin, “Reshaping of Japanese Politics and the question of Democracy “ **Asia Pacific Review**, Vol.9 No.1,2002 s.46

²⁶ Giffard, **a.g.k.**, s.276

²⁷ Benson, Matsumura, **a.g.k.**, s .45

Anayasada, kutsal ve dokunulmaz niteliği vurgulanan imparator önemli bir yer tutarken temsilciler meclisi ve senatodan oluşan Diet ülkenin idari işlerini üstlenmektedir.

Anayasanın yürürlüğe girdiği sırada, Japonya ayrıca batılı devletlerle yapılan ve eşit koşullar içermeyen antlaşmaların revizyonu için uğraşmaktaydı. Nihayet, 1894 yılından itibaren önce İngiltere sonra da diğer ülkelerle imzalanan yeni antlaşmalarla eşit olmayan hükümlerden vazgeçilir.²⁸

Bu dönemde Japonya dış politikası açısından Çin ve Rusya gibi bölge ülkeleriyle olan rekabetin savaş alanlarına taşınması önem arz etmektedir. Bu savaşlar bir anlamda Japonya'nın kendini ispat etmesi ve bölgede güçlü bir devlet olarak yerini almasını kolaylaştırmıştır. Yayılımcı politikalar izlemek amacıyla seçilen ilk bölge Çin'in denetiminde bulunan Kore krallığı olmuştur.

Kore krallığı, ekonomik ve politik sıkıntılar içinde olan Çin'e vergi vermekle yükümlü olan bir krallıktır.²⁹ Japonya 1876 yılında Kore ile bir Dostluk ve Ticaret antlaşması imzalamış ve bazı Kore limanlarının ticaret için açılmasını sağlamıştır. Bu anlaşma ile Kore'nin bağımsız bir ülke olduğu Japonya tarafından tanınmıştır. Çin tarafından tanınmayan ve vergi bağıyla sömürgeleştirilmiş konumda olan Kore'nin, Japonya tarafından tanınması Çin ve Japonya arasında gerginlik oluşmasını sağlamıştır.³⁰ Çin bu anlaşmaya tepkisini batılı devletlere Kore üzerinde bazı imtiyazlar vererek göstermiştir. Birçok batılı ülkenin Kore'de ticaret antlaşması imzalamış olması, Japon tekeline ortadan kaldırmıştır fakat bu tarihlerden itibaren Çin ve Japonya arasında sürekli bir gerginlik havası olmuştur. Bu gerginliğin sonucunda 1894 yılında iki ülke arasında savaş patlak vermiştir. Japonya Çin savaşının çıkmasında bu iki ülkenin Kore toprakları üzerindeki emelleri büyük rol oynamıştır. Özellikle 1868 yılından sonra yayılımcı bir politika izleyen Japonya, batılı tarzda yapılandırılmış kara ve deniz kuvvetleri ve hızla gelişerek hammadde ve Pazar arayan ekonomisi ile hızla bir gelişme izlemektedir.³¹

Japonya 1876 yılında Kore ile Dostluk ve Ticaret antlaşması imzalayarak bazı Kore limanlarını Japon ticaretine açmış ve Kore'nin bağımsız bir devlet olduğunu tanımıştır. Çin'in nüfusu altında bulunan Kore'nin başka bir ülke, Japonya, tarafından tanınması Çin ile ilişkilerini oldukça germiştir.³² Çin'le Japonya'yı karşı karşıya getiren başka bir gelişme de 1884 yılında Japonya'nın Kore de askeri bir darbe girişiminde bulunmasıdır. Çin bu

²⁸ Hunter, **a.g.e.**, s 31

²⁹ Story, **a.g.e.**, s.92

³⁰ Gülboy, **a.g.e.**, s.28

³¹ **a.g.e.**, s.28

³² Oral Sander, **Siyasi Tarih; İlkçağlardan 1918'e**, İmge Yayınları, Ankara, 2003, s.280

darbe girişimini askerlerini göndererek sivil halkın da yardımıyla bastırması ve Japonya ile bir antlaşma imzalamıştır.³³ 1884 yılında imzalanan bu antlaşma sonucunda iki ülkede Kore'deki askeri faaliyetlerini durdurma kararı almışlar ve askerlerini çekmişlerdir.³⁴

1884 yılında iki ülke aralarında bir antlaşma yapmalarına rağmen, Japonya bu ülke içinde siyasi faaliyetlerine devam etmiş ve yandaşlarını ülkede konuşlandırmaya devam etmiştir. Japon taraftarları tarafından başlatılan isyan Kore de çok kısa zamanda yayıldı ve ülke çapında bir isyana dönüştü. Kore'deki isyanı bahane eden Japon hükümeti, Kore ye çıkarma yaparak Çin ile arasında yapılan 1884 antlaşmasını resmen ihlal etmiştir.³⁵

Japonya Çin'in uyarılarını dikkate almadı ve Kore'deki askerlerini çekmedi. Çin de Kore ye asker sevkıyatına başladı. Kore'ye doğru yola çıkan Çin gemileri, Japonlar tarafından batırıldı.³⁶ Bunun üzerine Çin 1894 yılında Japonya'ya savaş ilan etti.³⁷

1868 restorasyonundan sonra gayet güçlenen Japon askeri kuvvetleri karada ve denizde Çin'e büyük kayıplar verdirdi. Çin, Afyon savaşları ve iç isyanlardan dolayı çok zor durumdaydı ve bu savaş'a çok da hazırlıklı değildi. Kore'de Japonya'ya karşı fazla tutunamayan Çin, burada büyük kayıplar vermiştir. Kore de alınan zaferden sonra Japonya Mançurya'ya doğru ilerleyerek burada ilerlemeye başlamıştır. Çok kısa zamanda Japonya Pekin yakınlarına kadar gelmiş ve işgal hazırlıklarına başlamıştır.³⁸

Japonya'nın Çin'e karşı çok kısa bir zamanda zafer kazanmasından sonra Çin için çok ağır şartlar içeren Shimonoseki Antlaşması 1895 yılında Amerikanın da arabuluculuğu ile imzalanmıştır.³⁹ Bu antlaşma ile Çin, Kore'nin bağımsızlığını tanımış, savaş tazminatı ödemeyi kabul etmiş ve Batılı devletlere tanıdığı ticari imtiyazların aynılarını Japonya'ya da tanımıştır. Bu savaş Sonucunda Japonya Uzakdoğu'da ki kuvvetler dengesine dahil olmuş ve Batılı güçlerin dikkatini çekmiştir. Özellikle 1868 yılından itibaren batıya kapılarını açan Japonya, çok kısa bir süre içinde önemli bir askeri başarı kazanarak, Uzakdoğu da hesaba katılması gereken bir güç olduğunu kanıtlamıştır.⁴⁰

Bu güne kadar sadece Batılı devletler tarafından sömürülen Uzakdoğu Aya topraklarında, Batılı güçlerle rekabet edebilecek kapasite de Japonya ortaya çıkmıştır. Bu

³³ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Alkım Yayınevi, İstanbul, s.765

³⁴ **Japanese History: Postwar**, <http://www.japan-guide.com/e/e2124.html> (18/06/2004)

³⁵ Armaoğlu, **a.g.e.**,s.766

³⁶ Gülboy, **a.g.e.**, s.29

³⁷ Armaoğlu, **a.g.e.**,s.766

³⁸ Sander, **a.g.e.**,s.280

³⁹ **Japanese History: Militarism and World War II**, <http://www.japan-guide.com/e/e2129.html> (18/06/2004)

⁴⁰ Armaoğlu, **a.g.e.**, s.93

tarihten itibaren Batılı güçler ve Amerika tarafında bölgeye yönelik yapılacak olan hesaplamalarda ilk defa Asyalı bir devlette ortak olmuştur.

Japonya'nın Batıya açıldıktan çok kısa bir zaman sonra böyle bir başarı sağlaması, Japonya'da milliyetçiliği ve militarizmi güçlendirmiştir.⁴¹ Japonya bu başarıdan sonra Kore'deki Çin etkisini yok etmeyi başarmıştır. Posta hizmetlerini, vergi sitemini, ordu yapısını değiştirerek Kore'yi kendi uydusu haline getirmiştir.⁴² Pekin'i de etki alanına alan Japonya bölgede çok etkili bir konuma gelmiştir. Japonya'nın başarıları aynı bölge üzerinde emelleri olan Rusya tarafından endişe ile izlenmiştir.

Japonya'nın Çin de gösterdiği büyük başarı, Çin de bazı iç karışıklıklara yol açmıştır. Çin'li fikir adamları, Japon modeline uygun olarak modernleşmenin zorunluluğuna dikkat çekmişlerdir. Batı düşmanlığı Çin de büyümüş ve Boxer'lar diye adlandırılan Batı karşıtı gruplar örgütlenmiştir. Boxer ayaklanmaları sırasında Rusya, Mançurya'ya asker sevk ederek, Mançurya'dan geçen demiryolunu kontrol altında tutmak istemiştir. Rusya'nın Mançurya'ya yerleşmesi riskine karşı, bölgede çıkarları olan İngiltere ve Japonya birbirlerine yaklaşarak Rusya'ya karşı bir blok oluşturmuşlardır.⁴³

Bu tarihten itibaren bölgede Japonya ile Rusya arasında ki ilişkiler gerginleşmiştir. Mançurya ve Kore toprakları üzerinde her iki ülkenin de çıkarlarının kesişmesi, bu iki ülke arasında savaşı kaçınılmaz kılmıştır.

1895 Japonya – Çin savaşından sonra, Japonya'nın bölgede konumunu güçlendirmesi, Mançurya ve Kore üzerinde emelleri bulunan Rusya ile ilişkiler gerginleştirmiş.

Özellikle Bu savaş sonrasında Japonya'nın kazanımlarının bir kısmının Rusya, Fransa ve Almanya'nın üçlü müdahalesiyle bırakması Japonya'nın Rusya'ya olan düşmanlığını artırmıştır.⁴⁴ Bu müdahale ile Japonya'nın Liaotung Yarımadası'nı bırakmasını, bu bölgedeki Japon varlığının Pekin'i rahatsız edebileceğini ve böylece Uzak doğu barışının tehlikeye gireceğini belirtilmiştir.⁴⁵

Üçlü müdahaleden sonra Rus-Japon ilişkileri bozulmaya başlar. 1895'ten sonra, Rusya'nın uzak doğuda baskı uygulayacağı netlik kazanır ve yüzyılın sonunda Trans-Sibirya demiryolunun tamamlanmasıyla Rusya'nın bu bölgedeki etkinliği yoğunlaşır.

⁴¹ **Japanese History: Militarism and World War II**, <http://www.japan-guide.com/e/e2129.html> (18/06/2004)

⁴² Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s.46

⁴³ Armaoğlu, **a.g.e.**, s.95

⁴⁴ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s.47

⁴⁵ Gülboy, **a.g.e.**, s.35

1902'de İngiltere ile ittifak yapan Japonya, Kore üzerindeki serbestisini garanti altına almayı amaçlamıştır.⁴⁶ Bir ada devleti olarak askeri ve ticari gücünü önemli ölçüde denize dayandıran Japonya, güvenliğini öncelikle deniz gücü üzerine kurmayı hedeflediği için bu konuda etkili olan İngiltere'yle ittifaka gitmiştir. Bundan iki yıl sonra Japon-Rus savaşı başlar ve 18 ay süren bu savaş sonunda Japonya zafere ulaşır.

Savaşın sonlarına doğru gerek Rusya gerekse Japonya barış yollarını aramaya yönelir. Rusya gelmekte olacak ihtilalin etkilerini hissedebiliyor, Japonya ise ekonomik ve insan gücü kaynağı olarak zorlanıyordu.⁴⁷

Savaşı sona erdiren Portsmouth Antlaşması, 5 Eylül 1905'de imzalanır. Ruslar, Japonya'nın Kore üzerindeki siyasi, askeri ve ekonomik ilgilerini tanımayı ve Liaotung Yarımadası ve demiryolu bağlantısını Japonya'ya vermeyi kabul etmiştir.⁴⁸ Kasım 1905'de Kore'ye giden Japon heyeti, Kore Kralı'nı ülkenin dış ilişkilerinin kontrolünü Japonya'ya verme konusunda ikna eder ve böylece Kore neredeyse bir Japon kolonisi durumuna gelir.

Batılılaşma adımlarını sağlam atan Japonya, Batılı modellere benzer bir şekilde, kendi kültürüyle başladığı kolonileştirme hareketlerinde büyük başarılar kazanmış ve bölgede ki büyük güç olma konumunu pekiştirmiştir.

Meiji döneminin en önemli ismi Ito Hirobumi'nin 1910'da öldürülmesinin ardından, 1912 yılında da Meiji'nin ölümü bu dönemin kapanmasıyla sonuçlanır.⁴⁹

1.3. MEİJİ ANAYASASI VE TOPLUMSAL YAPI

Feodal düzenin 19.yüzyılda yeni gelişmeler karşısında yıkılmasıyla, Meiji Tenno 1868'de yönetimin tekrar imparatorlukta odaklandığı siyasi ilkeye dönüşü sağlar. Beş maddelik Kontrat Yemini (1868) ile yeni dönemin temel ilkeleri ortaya konmaktadır. Bununla bir halk meclisi kurulması ve halka özgürlük ve haklarının verilmesi yönündeki hedefler vurgulanır. Bu hedefler doğrultusunda, 1889'da İmparatorluk Anayasası oluşturulacaktır.⁵⁰

Meiji döneminin başlarında, ülkenin modernizasyonu ve güçlenmesine yoğunlaşmış olan hükümet bir tür temsil kurumunun oluşumuyla ilgilenmemiştir. Ancak bu dönemde

⁴⁶ Hoyt, **a.g.e.**, s.24

⁴⁷ Armaoğlu, **a.g.e.**, s.96

⁴⁸ Hoyt, **a.g.e.**, s.24 - 25

⁴⁹ **a.g.e.** s. 36

⁵⁰ Hunter, **a.g.e.**, s. 45

kurulan iki parti kısa süre varlık göstermekle birlikte sonraki dönemlerde farklı isim ve biçimlerle 1940'a kadar iki ana siyasi parti olarak kalmıştır.⁵¹ Bu sırada eğitim seviyesinin artmaya başlaması ile halkın daha geniş bir kesiminin ülke yönetiminde söz hakkına sahip olma isteği belirir. Ayrıca Meiji hükümetinde devletçiler ile toplumcular arasındaki sürekli muhalefet 1873'de Japonya-Kore ilişkilerindeki tartışmalar sonucunda devletçilerin toplumcuları kabineden azletmesiyle sonuçlanır. Bu gelişmenin ardından azledilenler halk meclisinin oluşturulması için bir önerge yayınlarlar. Böylece Meiji, 1881'de 9 yıl sonra bir tür ulusal temsilciler meclisinin teşkil edileceğini açıklar. Bu doğrultuda 1885 yılında bir kabine kurulur. Sonuçta, 11 Şubat 1889'da Japonya'nın ilk yazılı anayasası ilan edilir.⁵²

İmparatorluk Anayasası'nın oluşturulmasında ve parlamenter sistemin düzenlenmesinde İngiltere, Fransa, Almanya ve ABD'de varolan sistemler üzerinde Japon Anayasası'nın babası olarak kabul edilen Ito Hirobumi liderliğinde yapılan titiz çalışmalar etkili olmuştur. Bu çalışmalar onucunda birkaç detay dışında herhangi bir batı sisteminin taklidi yada adaptasyonuna gidilmemiş, anayasal yapı tamamıyla Jimmu Tenno tarafından kurulan politik ilkeler etrafında gelişmiş ve Japon karakteri taşımıştır.⁵³ Anayasada Japonya'nın sonsuza dek bozulmayacak şekilde babadan oğla geçen imparatorluk çizgisinde yönetilmesi gerektiğini ve imparatorun kutsal ve dokunulmaz olduğu vurgulanır. İmparatorun egemenlik hakları anayasa ile sınırlandırılmıştır. Yürütme görevi imparator adına Saltanat Heyetince yapılır. Diet Meclisi (Tenno Gikayı) İmparatorun seçtiği soylular kamarası ve halkın seçtiği temsilciler meclisinden oluşur.

Anayasa ile Japon toplumu ölçüsü imparatora sadakat olan bir vatanseverlikle yükümlü tutulmuştur. Japon halkının imparatora bağlılık ilkesinin kişi hak ve hürriyetlerinin değerini azaltmasına kaşın yine de eskiye kıyasla kişi hak ve hürriyetleri geliştirilmiştir. Bütün erkek vatandaşlara oy hakkı verilmiştir. Mülkiyet hakkı tanınmış seyahat özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Haberleşme özgürlüğü tanınmış mülkiyetin mahremiyeti kabul edilmiştir. Meclis ve kabinede olduğu gibi ordu ve mahkemelerde imparatora karşı sorumludur. Bu şekliyle devlet yapısı anayasal monarşi olarak tanımlanabilir.⁵⁴

⁵¹ Hoyt, **a.g.e.**, s.29

⁵² Benson, Matsumura, **a.g.k.**, s 46

⁵³ Hiromi Yamashita, Christopher Williams, " A vote for consensus: Democracy and difference in Japan" **Comparative Education**, Volume 38, No,3,2002, s.277

⁵⁴ **a.g.e.** s.278

1.3.1. Birinci Dünya Savaşı Ve Sonrasında Japonya

Meiji Döneminden sonra Japon Tarihinde 1. Dünya savaşı bir Dönüm noktası olmuştur. Bu gelişmeyle birlikte 1905–1914 arasında durağan bir seyir izleyen Japon ekonomisi kökten değişir ve bir patlama dönemi yaşanarak Japonya'nın kredi veren ülke konumuna gelmesini söz konusu olur.⁵⁵

1915'de Japonya'nın Çin'i kendi denetimine sokma çabasının bir yansıması olarak ortaya koyduğu 21 Talep bir yandan Çin'de Japonya karşıtı bir tutumu kamçılarken öte yandan Japonya'ya dünyada ABD başta olmak üzere pek çok dostu mal olur. Aynı sıralarda Japonya'da bir yanda Asyacılık diğer yanda küçük bir çevreyle sınırlı sosyalizm görüşleri gelişmektedir.⁵⁶

1. Dünya savaşından sonra, Japonya toprak kazanımları konusunda çok karlı çıkmıştır. Almanya'nın ve diğer ittifak devletlerinin Pasifik'teki birçok sömürüsü Japonya'nın eline geçmiştir. Japonya'nın Askeri başarılarına rağmen, Savaştan sonra ABD başkanı Wilson'un çabalarıyla kurulan Milletler Cemiyetinde çok fazla söz sahibi olamamıştır. Bunun sebebi olarak ta Amerikalı ve İngilizlerin ırkçılıkları ön plana çıkmıştır.⁵⁷

Japonya asıl olarak Avrupa'da cereyan eden bu savaşta askeri gücünü maksimum derecede kullanma ihtiyacı duymadığı için, savaş esnasında kalkınma ve sanayileşme hareketlerine hızla devam etmiştir. Askeri kanat, yönetimin işine karışmayarak ülkede istikrarlı bir yönetimin kurulmasına destek vermiş, Japon Şirketleri de karlılık oranlarını artırarak ekonomiye olan katkılarını üst düzeye çıkarmışlardır.

1927 Krizi'nin ardından Pasifik Savaşı'na kadar olan 1931–1941 dönemi, ordunun başı çektiği ve hem gelenekçi hem ihtilalci nasyonal sosyalist unsurları kucaklayan aşırı milliyetçiliğin yükselişine tanık olur. 30'lu yıllarda askerlik, bütün dünyanın hayranlığını kazanmak için bir vasıta olarak kabul edilmişti. Japon askeri gücüne tüm dünya hayranlık duyacaktı ve bunun için gereken hiçbir fedakarlıktan kaçınılmamıştır.⁵⁸

Bu dönemde, Japon İmparatorluk ordusu siyasete yoğun bir şekilde müdahale etmeye başlar.

⁵⁵ Sander, a.g.e s.277

⁵⁶ Hunter, a.g.e., s42

⁵⁷ Hoyt, a.g.e., s.53

⁵⁸ a.g.e., s.54

1930'da hükümetin orduyu Asya politikasında yeterince desteklemediğini düşünen tutkulu genç subaylar arasında, iktidara adaylığını koymuş yeni bir rakip grup gelişir. Bunlar subaylar hükümet politikalarına kamuoyu önünde sık sık saldırdılar. İşbirliği yapmayan hükümetleri istifaya zorlamaya ve onların yerlerine orduya itaat eden hükümetler kurmaya çalıştılar. Sonuçta hükümetin, ordunun tavsiye ve rızası olmadan politikalar şekillendirip uygulaması olanaksız hale geldi.

Öte yandan, dünya yeni bir savaşın eşiğine geldiğinde, gerek deniz gerekse karada tüm Uzak doğuya hakim olma hırsları taşıyan Japonya'nın, Fransa teslim olduktan üç ay sonra Almanya ve İtalya ile yaptığı ittifak (27 Eylül 1940), onu bu ülkelerin kaderine bağlar.

İmparator Taişo'nun ölmesinden sonra tahta geçen Prens Hiro Hito, Meiji tarafından başarıyla uygulanan reformların takipçisi olmuştur. Fakat 1927 yılında Japonya'da başlayan büyük mali kriz ve 1929 Dünya ekonomik bunalımından sonra Japonya'da sıkıntılı günler başlamıştır. Ekonomik olarak sıkıntı içinde olan Japonya'da, askeri kanat, politikaya karışmaya başladı. Askeri kanadın gücünü artırmasıyla, Japonya da Militarizm şiddetlenmeye başladı.⁵⁹ Askerler ekonomik sıkıntıların aşılabilmesi için yeni sömürgeler edinmenin önemi üzerinde durarak Japonya'yı yeni bir serüvene doğru sürüklemişlerdir.

1.3.2. Japonya'nın İkinci Dünya Savaşına Girmesi

1930'lu yılların başında Japonya da ve tüm dünyada patlak veren ekonomik kriz, özellikle Japonya'da militarizmi güçlendirmiştir. Japonya içinde bulunduğu krizi aşmanın yolu olarak, askeri kanadın baskılarıyla, Mançurya ve Çin'i işgal etme planları yapmaya başlamıştır. İmparator Meiji'nin yaptığı reformları ısrarla uygulamak isteyen İmparator Hiro Hito'nun işgal politikalarına destek vermemesi üzerine, işgal yanlısı olan askerler 1931 yılında büyük bir ayaklanma başlatarak, Mançurya sınırına askeri yığınaklar yaptılar.⁶⁰ Hükümet ve imparator harekate izin vermek istememelerine karşın, isyancı subayların kontrolündeki bir tümen Mançurya'ya girdi. Mançurya işgali sırasında Başbakan Tanaka tarafından yayınladığı memorandum da hedef olarak Çin'in işgal edilmesi ve asıl büyük düşmanın ABD olduğu şu şekilde vurgulanıyordu; "Eğer Çin'i

⁵⁹ Giffard, a.g.e.,s278

⁶⁰ Yamashita, Williams, a.g.e.,s.279

Kontrol altına almak istiyorsak, geçmişte Rusya'yı yaptığımız gibi, gelecekte de her şeyden önce Birleşik Amerika'yı ezmemiz lazımdır.”⁶¹

Mançurya'nın işgalinden sonra Çin'in Milletler Cemiyetine yaptığı başvurunun sonuçsuz kalmasından da cesaret alan Japonya; 1934 yılında Asya'nın Monroe Doktrinini ortaya atarak, *Asya Asyalılarındır*, Sloganıyla, Çin ile ilişkisi olan tüm devletlerin bağlantısını koparmasını istemiştir.⁶² Japonya 1935 Ekiminde Çin'e bir nota vererek Komünizme karşı ortak hareket etme şartı ortaya koymuştur. Bu notanın temel amacı Çin'i etki alanı altına alma çabası olmuştur. Japonya, Çin'in Büyük eyaletlerine Teknik elamanların yanı sıra yöneticiler de göndererek Çin'i Nüfusu altına almayı başarmıştır. Çin içişlerine karışan ve ülkeyi istikrarsızlığa sürükleyen Japonya, nihayet 1937 yılında Çin'e askeri saldırıyı başlatmıştır. 1940 yılına gelindiğinde Çin'in Büyük bir kısmı Japonya tarafından işgal edilmiş durumda idi.⁶³

ABD Japonya'nın yayılcı politikalarından rahatsız olmuş ve Anlaşmazlığa bulaşmak yerine, Amerikan vatandaşlarının can, mal ve haklarını koruma politikası izlemeyi tercih etmiştir. Daha sonra Başkan Roosevelt savaşı “bulaşıcı hastalık” olarak nitelendirmiştir. Savaş yanlısı olmayan ABD yönetimi Japonya'ya tepkili davranmış ve açıktan Çin'i desteklemiştir.⁶⁴

Ülke içinde İmparator Hiro Hito'da barışı istemektedir. Fakat savaş yanlısı imparatorlar Çin de elde edilen kazanımları bırakmak istememektedir. ABD'den çekinen komutanlar, bu ülkenin bölgedeki deniz gücünün kırılmasının gerekliliğine inanmaktadırlar. Özellikle Başbakan Tanaka ve bazı askerler, ABD'nin Japonya'yı Çin'den çekilmeye zorladığı kanaatindedirler. ABD'ye gereken ani baskını yapıp Güneydoğu Asyadaki sömürelere ulaşmak, ABD, İngiltere ve Hollanda'nın hazırlıksız ve dağınık durumlarından faydalanmak iddiasındadırlar.⁶⁵ Japonya'nın bu durumda istifade etmek istemesinde, o zamanlar dönemin ve bölgenin en büyük donanmalarından birine sahip olması yatmaktadır.⁶⁶

Japonya Deniz Kuvvetleri, bir savaş yapılacaksa çok çabuk hareket edilmesi gerektiği görüşü üzerinde yoğunlaşmışlardı. Japon komutanlar savaşa girmeden önce, kendi donanmasını tehdit eden ABD donanmalarını etkisiz hale getirilmesi gerektiği görüşü

⁶¹ Armaoğlu, a.g.e.,s.232

⁶² Armaoğlu, a.g.e.,s.271

⁶³ Stockwin, a.g.e., s47

⁶⁴ Armaoğlu, a.g.e.,s.275

⁶⁵ Yamashita, Williams, a.g.e., s.290

⁶⁶ Hunter, a.g.e., s53

üzerinde hemfikirdirler.⁶⁷ Japon Deniz Kuvvetleri ve askeri kanat savaşa girme ve ABD deniz kuvvetlerini etkisiz hale getirme kararını 1941 yılında almışlar ve hedef olarak Pearl Harbour deniz üssüne bir baskın yapma kararına varmışlardır.⁶⁸

Japon yetkilileri Pearl Harbour'a baskın düzenlemeden çok az bir zaman önce ABD hükümetine son barış çağrılarını vermiş olacaktı. Japonların bu tür ani baskınlar düzenlemesi Samuraylar döneminden beri alışılacelmiş bir uygulama gibi görünüyordu. Daha önce Çin'le yapılan savaşlarda ve Rusya zaferi de bunun gibi ani baskınlarla başlatılmıştı. Japonlar bu tür ani baskınları zeka gösteri olarak kabul ediyorlardı.⁶⁹

Pearl Harbour baskınının diğer büyük amacı da Filipinler ve Malezya'ya doğru yola çıkan birliklerin güvenliklerinin sağlanması ve korunması olarak görülebilir. Pasifik savaşında en büyük güç olan ABD'ye kalıcı ve ağır bir darbe vurulmuş, çok az bir kayıp verilmiştir. Bu baskının hemen ardından Tokyo radyosunda imparator Amerika Birleşik Devletlerine ve Britanya İmparatorluğuna karşı savaş ilan edildiğini halka duyurmuş ve büyük bir zafere doğru yola çıktıklarının vurgulamıştır.⁷⁰

Japon Yetkilileri Pearl Harbour baskınıyla Japonya, fiilen savaşa girmiştir. Japonya çok sayıda uçak gemisi ve denizaltıyla Pearl Harbour limanına baskın düzenlemişler ve ABD'nin limanda buluna askeri gücünü büyük ölçüde yok etmişlerdir.⁷¹ Japon güçleri Pearl Harbour baskınıyla birlikte, Hong Kong, Siyam, Malezya ve Filipinlerdeki bazı hava üslerine de başarılı baskınlar yapmıştır.⁷²

İlk bakışta çok büyük bir başarı olarak görülen Pearl Harbour baskını aslında o kadar büyük bir başarı olarak da görülmemelidir. Bu baskında sadece liman da hazır buluna donanma kuvvetleri imha edilmiş fakat liman'a çok fazla hasar verilmemiş ve zafer kazanmanın vermiş olduğu heyecanla geriye dönülmüştür. Amiral Nagumo'nun Pearl Harbour üssünü ve uçak gemilerini takip etmemesi büyük bir başarısızlık olarak sonradan anlaşılmıştır.⁷³

Baskınlarda başarılı olmuş gibi görünen Japonya, Güneydoğu Asya'nın fethini üç ayda tamamlamıştır. Japonya'nın Güneydoğu Asya'yı işgal etmesinin temel nedenlerinden biri, kötüye giden ekonomisini güçlendirme çabaları ve güvenliğini sağlama amacıdır. Bir diğer neden ise, Çin'in işgalinin tamamlanması ve Çin'e yardım gelebilecek yolların

⁶⁷ Hoyt, **a.g.e.**, s.49

⁶⁸ Ulf Sundhaussen, "The Military: A Threat to Democracy?", **Australian Journal of Politics and History**, Volume 44, No.3,1998, s.329

⁶⁹ Hoyt, **a.g.e.**, s.183

⁷⁰ **a.g.k** s.186

⁷¹ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s52

⁷² Hunter, **a.g.e.**, s.66

⁷³ Hoyt, **a.g.e.**, s.190

kontrol altına alınmasıdır.⁷⁴ Japonya'nın Pearl Harbour baskını ve Sonrasında Güneydoğu Asya'yı Fethetmesinin en önemli sonucu; ABD ve Avrupalı kuvvetlerin Japon tehlikesini hissetmesi ve işgal edilen topraklardaki halkın milliyetçi duygularının kabarması olmuştur.⁷⁵

Pasifik'te Japonya'ya karşı yürütülen ve Japon yayılmacılığını önlemek için, "Pasifik Savaş Konseyi" olarak isimlendirilen bir konsey bu savaşları yönetmekteydi. Bu Konseyde Pasifik'te çıkarları bulunan başta ABD olmak üzere İngiltere, Hollanda, Kanada, Avustralya, Filipinler, Hindistan, Yeni Zelanda ve Çinli temsilcilerden oluşmakta idi.⁷⁶ Genel olarak Japonya'ya karşı yürütülen savaş ABD komuta etmekte idi ve Amerikan generali MacArthur her konuda yetkili idi.⁷⁷ Japonya'ya karşı yürütülen savaşta öncelikli olarak Filipinler ele geçirilmiş ve Çin'e buradan yardım sağlanmaya başlanmıştı. General MacArthur savaş stratejisi olarak Japon adalarını teker teker ele geçirmek ve böylelikle Tokyo'ya yaklaşmayı seçmişti.⁷⁸

Gerek ABD gerekse Japonya için bu savaşlar çok büyük kayıplara mal olmuştur. Bütün ikinci dünya savaşı sırasında İngiltere'de ölenlerin sayısı yaklaşık olarak 60.000 iken, bu sayı Tokyo'ya yapılan hava saldırıları sırasında sadece bir gün içerisinde 83.000 ölü olarak ortaya çıkmıştır.⁷⁹ Buradan hareketle, Japon halkının ne kadar vatanına bağlı ve gerektiğinde vatani için ölmeyi göze almaktan kaçınmayacağı sonucuna varılabilir.⁸⁰

Amiral Suziki'nin başbakan olmasından sonra Japonya savaşın sona ermesi gerektiğini ve barış düzenlemelerin uygulanması gerektiğine inanıyordu. Suziki hanedanlığı korumak ve kayıtsız Şartsız teslim olmaktansa Onurlu bir barış antlaşması imza etmek istiyordu.⁸¹ Fakat bu isteği halkı tarafından öğrenilirse halkın ayaklanma yapacağı korkusu hakimdi. Suziki, Stalinle gizli görüşmelere başladı ve arabuluculuk yapmasını istedi. Fakat Uzakdoğu'da savaşa girme planları yapan Stalin, Japonya'nın bu girişimlerini önemsemedi.⁸²

Bununla birlikte, ABD, İngiltere, Hollanda gibi büyük kuvvetlerin müdahaleleriyle Japonya savaşın sonlarına doğru yaklaşmıştı. 17 Temmuz 1945 Postdam Konferansı

⁷⁴ Jon Halliday , Mc Grmack Gavan, **Günümüzde Japon Emperyalizmi**, Aşama yayınları, Ankara, Ocak 1975, s.76

⁷⁵ Sander, **a.g.e.**, s.183

⁷⁶ **a.g.e.**,s.179

⁷⁷ **a.g.e.**,s.186

⁷⁸ Hoyt, **a.g.e.**, s.95

⁷⁹ Sander, **a.g.e.**, s.186

⁸⁰ Levon Panos Dabağyan, **Pearl Harbour'dan Hiroşimaya**, Kum saati yayınları, İstanbul, 2001, s121

⁸¹ **a.g.e.**,s.123

⁸² Sander, **a.g.e.**,s. 186

öncesinde Japonya işgal ettiği çoğu topraktan geri çekilmek zorunda kalmış ve malubiyeti kabul etmeye çalışıyordu.⁸³ Postdam Konferansı sırasında, ABD başkanı Truman, Atom bombasının kullanılabilirliği üzerine rapor almış ve bunu büyük bir koz olarak kullanacağını sinyallerini vermiştir. Fakat o güne kadar hiç kullanılmayan Atom bombası çok fazla dikkat çekici olmamıştır.

Amiral Suziki Japonya başbakanı olduğu zaman herkes amiralin onurlu bir şekilde bu savaştan nasıl kurtulacağını bildiğine emindi. Suziki'nin Stalin den arabuluculuk etmesi isteğinin reddedilmesi, Rusların da yakın zaman içerisinde Japonya'ya saldıracağını ve Mançurya ve Kore üzerindeki emellerinin bitmediğinin göstergesi olmuştur.⁸⁴ Rus arabuluculuğu ümitlerini de yitiren Japonya'ya bir büyük darbe de Postdam Konferansında geldi. Konferansta bulunan devletler, kayıtsız şartsız teslimi öngörmekteler ve bunun için mücadele edeceklerini göstermektedirler.⁸⁵

Postdam Konferansına katılan ABD başkanı Truman, Roosevelt'in aksine şiddet yanlısı ve ABD gücünü ispatlama taraftarıydı.⁸⁶ Postdam Deklarasyonunun sonunda Kayıtsız Şartsız teslim olma önerisi verilen Japonya, tarihinde tüm savaşlarında olduğu gibi, bunu hazmedemedi ve kayıtsız Şartsız teslim yerine nitelikli bir barış antlaşması hazırlanması gerektiğini öne sürdü.⁸⁷

Japonya'nın nitelikli Barış antlaşması önerileri hiçbir devlet tarafından desteklenmedi ve ABD o güne kadar hiç kullanılmamış olan ve gücünün tahmin edilemediği Atom bombalarını Japonya üzerinde kullanma kararı aldı. 6 Ağustos 1945 yılında, ABD ilk Atom Bombasını Hiroşima'ya attı. İlk anda yüz binlerce kişi öldü. Hiroşima'ya atılan Atom bombası büyük yankı ve şaşkınlık yarattı. Rusya acele edip 2 gün içinde Japonya'ya savaş ilan etti. Mançurya'yı işgal ettiler. Hemen arkasından 9 Ağustosta ikinci Atom bombası Nagasaki'ye atıldı.⁸⁸ Yüz binlerce kişinin ölmesiyle sonuçlanan Atom bombaları, Başbakan Suziki'nin barış görüşmeleri konusunda haklı olduğunun bir göstergesi gibidir. Hiroşima ve Nagasaki facialarından sonra bile Japon askeri kanadı teslim olmayı kabul etmemiş ve mücadele edeceklerini açıklamıştır. Japon milleti, Vatanına bağlı, geleneklerine saygılı bir millet olarak, teslim olmaksızın ölmeyi tercih

⁸³ Armaoğlu, **a.g.e.**,s. 406

⁸⁴ Hoyt, **a.g.e.**, s. 324

⁸⁵ Armaoğlu, **a.g.e.**,s.407

⁸⁶ Dabağyan, **a.g.e.**, s.338

⁸⁷ Hoyt, **a.g.e.**, s.326

⁸⁸ Sander, **a.g.e.**,s.187

etmişler ve Atom bombası felaketinden sonra, Kamikaze saldırılarına yoğunluk vermişlerdir.⁸⁹

Japon askeri kanadının mücadelesi çok zayıf kalmıştı ve Japonya için teslim olmaktan başka seçenek kalmamıştır. Japonya 2 Eylül 1945 tarihinde Missouri Zırhlısının içinde silah bırakışmasını imzalamış ve böylece tüm cephelerde savaş sona ermiş ve II. dünya savaşı bitmiştir.⁹⁰

Savaşın sonunda Atom bombasının kullanılması tüm dünyada yankı yaratmış ve ABD'ye tepkiler doğmuştur.⁹¹ ABD'nin atom bombasını kullanması bir insani felaket ve soykırıma benzetilmiş ve gereksiz olduğu konusunda görüşler ortaya atılmıştır. ABD başkanı Truman'ın Atom bombasını kullanmasında ki amaçlar ise şu şekilde açıklanabilir;

- i- Daha çok ABD askerinin ölmesini önlemek,
- ii- Savaşın bir süre daha uzamasını önlemek,
- iii- Atom çağıının açılması ve ABD'nin süper güç olarak önünün açılmasını sağlamak,
- iv- Atom bombasının yüksek etkisinden faydalanarak, Uzakdoğu'da ve Pasifik'te gücünü ispatlayarak, Sovyetler birliğinin yayılmacı politikasını bu yönde zayıflatmak.⁹²

Kullanılma amacı ne olursa olsun, bir savaş içerisinde nükleer silah kullanmak veya Japonya'da olduğu gibi Atom Bombasıyla yüz binlerce insanı öldürmek insanlık adına kabul edilmesi mümkün olmayan, utanç verici bir soykırım örneğidir.

⁸⁹ Bill Gordon, "The Allied Occupation of Japan" www.bbc.co.uk/history/Japan (18.06.2006) s.2

⁹⁰ Sander, a.g.k.,s.187

⁹¹ Yamashita, Williams, a.g.e.,s.275

⁹² Sander, a.g.e.,s.187

II. BÖLÜM

JAPON DIŞ POLİTİKASINDA PARADİGMA DEĞİŞİMİ: ANAYASAL PASİFİZM (1945 – 1990)

2.1. AMERİKANIN JAPONYA'YI İŞGALİ (2 EYLÜL 1945)

Japonya, II. Dünya Savaşı'nı kaybettikten sonra, General MacArthur komutasında “Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanlığı” tarafından yönetildi. Bu Komutanlık, başında bir Amerikan bulunduğu için ve Japon idaresinde Amerika etkili olduğu için “ Amerikan işgal idaresi” olarak isimlendirilebilir.⁹³ MacArthur Japonya'da işgal komutasına geçtiği ilk günden itibaren, Japonya'yı otoriter bir biçimde yönetmeye başladı.⁹⁴

Amerikan işgal idaresi, Japonya'nın ekonomik ve siyasal yapısında önemli değişikler yaptı. Bu değişikliklerin en önemlileri, Japonya da demokratik bir alt yapıyı oluŐturma amacıyla İmparator'un yetkilerinin tekrar gözden geçirilmesi ve Japon ordusunun tavsiyesi olmuştur.⁹⁵ Strateji olarak İmparator ve Şinto Dini esaslarına dokunulmadı fakat etkileri en aza indirildi ve imparator sembolik bir konuma geldi. Yüzyıllar boyu Japonya'da imparatorun Tanrı gibi görülmesi ve karar mercisi olması, Meiji Anayasası'nda da görüldüğü gibi, Amerikan işgal idaresinin yönetime gelmesinden sonra ortadan kalktı.⁹⁶

Amerikan işgalinin diğer bir önemli değişiklik yaptığı alanda eğitim sistemi olmuştur. Batılı manada Demokrasinin temellerinin atılması için, Japon Eğitim sisteminde Amerikan sistemi benimsenerek 6–3–3 oranı geçerli kılındı.⁹⁷ Japonya'ya batılı manada bir Demokrasi yerleştirilmesi için Yönetim sisteminden kabine yapısına, seçim sistemi, eğitim sistemi, sosyal haklar gibi kurumlar baştanbaŐa düzenlenmiştir.⁹⁸

Japonya'nın işgali sırasında Sovyetler Birliği yer almamıŐtır. Sovyetlerin bu işgalde yer almaması batı tarzı bir demokrasinin yerleŐtirilebilmesi ve Komünizm'in etkisiz kalmasına sebep olmuştur. İkinci Dünya savaşından sonra Almanya'daki gibi bir ekonomik yıkım söz konusu olmaması daha çok Amerika'nın Japonya'daki stratejisi ve kıtasal olarak

⁹³ Armaoğlu, **a.g.e.**,s.455

⁹⁴ **a.g.e.**,s.456

⁹⁵ Giffard, **a.g.e.**s.280

⁹⁶ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s.65

⁹⁷ Hoyt, **a.g.e.**, s.342

⁹⁸ Stockwin, **a.g.e.**, s 49

ABD'ye yakınlığı sayesinde olmuş ve işgalden sonra Batı tarzı bir demokrasinin tesis edilmesi sağlanmıştır.⁹⁹

Demokratik düzenin kurulması için en önemli konulardan biri ve İşgal Kuvvetlerinin öncelikli uygulamalarından biride Meiji Anayasasını yürürlükten kaldıracak daha demokratik bir Anayasa yapma işi olmuştur. Nihayet Amerika tarafından oluşturulan komisyon 3 Kasım 1946 yılında bir anayasa hazırlamış ve 3 Mayıs 1947 yılında bu Anayasa yürürlüğe girmiştir.¹⁰⁰

2.1.1. 1946 Japon Anayasası ve Anayasal Devlet Yapısı

Amerikan işgal Kuvvetleri tarafından 3 Kasım 1946 Japonya da yeni bir Anayasa hazırlanmış ve anayasal sistem oluşturulma mücadelesi başlatılmıştır.¹⁰¹ Anayasa her ne kadar General MacArthur'un müttefik kuvvetler karargahı tarafından kabineye dikte ettirilmiş olsada Japonya'ya özgü olup kurumlar tamamen değiştirilmemiş yetki ve sorumluluklar demokratik anlamda yeniden düzenlenmiştir.¹⁰² Anayasada Tenno sisteminin korunmasına rağmen siyasal sistemin anayasal monarşiden demokrasiye doğru değiştiği görünür.

Anayasanın savaştan vazgeçme başlığını taşıyan bölümünde milletlerarası anlaşmazlıklarda güç kullanılmayacağı bu maksatla ordunun genişletilmeyeceği ve devlete savaş hakkının tanınmadığı belirtilir. Savunma için sadece polis gücü teşkil edilmiştir. Böylece Japonya savaş sonrası dönemdeki savunma ve askeri gereksinimlerinin karşılanmasını hem iç hem de uluslararası alanda Amerika Birleşik Devletleri' ne bırakmıştır.¹⁰³

Anayasanın en kapsamlı bölümü olan III. Bölüm “vatandaşların hak ve görevleri belirtilir”. Fertlerin kanun karşısındaki eşitliği, din vicdan özgürlüğü, ifade basın yayın özgürlüğü, kadın erkek eşitliği ilkesi gibi çeşitli haklar anayasa ile güvence altına alınmıştır. Böylelikle kişi hak ve hürriyetleri Meiji anayasasına göre çok daha genişletilmiştir.¹⁰⁴

⁹⁹ Hoyt, **a.g.e.**, s.344

¹⁰⁰ Akgül, **a.g.e.**, s.100

¹⁰¹ Dabağyan, **a.g.e.**, s.339

¹⁰² Gordon, **a.g.e.**, s.3

¹⁰³ Stockwin, **a.g.e.**, s49

¹⁰⁴ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s. 218

Yasama yetkisini düzenleyen IV. Bölümde yasama yetkisi ulusal parlamentoya verilmiş parlamentonun yapısı ve işleyişi ortaya konmuştur.¹⁰⁵ İmparatorluk anayasası ile imparatora karşı sorumlu olan Diyet doğrudan halka karşı sorumlu hale gelmiştir. Yine imparatorluk anayasasından farklı olarak meclisin tamamı halkoyuyla seçilen delegelerden oluşturulmuş imparatorun seçtiği soylular kamarası yerini senato almıştır.

V. Bölümde yürütme organı olarak kabine (Bakanlar kurulu) işaret edilmiş kabinenin yapısı ve işleyişi belirlenmiş kabineyi atama yetkisi meclise verilmiştir. Böylece Meiji anayasası ile imparatora karşı sorumlu olan kabine parlamentoya karşı sorumlu duruma getirmiştir.¹⁰⁶

Anayasanın yargı başlığını taşıyan bölümünde yargı erki Yüksek Mahkeme (Anayasa Mahkemesi) ve bağlı mahkemelere verilmiş.¹⁰⁷ Yargının organizasyonu, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. 1946 Anayasası ile yargı tam bağımsız hale getirilmiştir.

Anayasaya paralel olarak meclisten çıkarılan Kabine Yasası, Diyet Yasası, Bölgesel Otonom Yasası ile devlet yapısı tam olarak biçimlendirilmiştir. Yeni medeni kanun ile anayasanın kadın erkek eşitliği ilkesi göz önüne alınarak aile münasebetleri yeniden düzenlenmiştir.¹⁰⁸

Başta ABD olmak üzere, batılı güçlerin en büyük amacı Japonya'da demokratikleşmeyi sağlamaktır. Özellikle, dünya soğuk savaş dönemine girerken Japonya'nın komünizme karşı bir kale olması için liberal parlamenter sistemin yerleştirilmesi ve demokratik bir yapıya kavuşturulması büyük bir önem taşımaktadır.¹⁰⁹

Japon anayasası ile devlet yapısındaki ilk değişiklik en üst düzeydeki devlet organı olan İmparatorluk makamı ile ortaya çıkmaktadır. Savaş öncesine kadar ülkedeki mutlak hakim güç olarak tanımlanan imparator 1946 Anayasası ile yetkilerinin pek çoğu elinden alınmış, biçimsel bir yönetim kademesi olarak kalmıştır.¹¹⁰ 1946 Anayasasının dünya barışını ve savaşlara karşı tutumunu ortaya koyan Giriş bölümünü takiben ilk maddeleri İmparatorun yetki ve sorumluluklarının tanımına ayrılmıştır.

“... İmparator Devletin, halkın bütünlüğünün sembolüdür. Konumunu, egemenliği elinde bulunduran halkın iradesinden alır” maddesi ile egemenliğini imparatorun elinden

¹⁰⁵ Giffard, **a.g.e.**,s.282

¹⁰⁶ Hoyt, **a.g.e.**, s.366

¹⁰⁷ Akgül, **a.g.e.**, s. 101

¹⁰⁸ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s.219

¹⁰⁹ Derek McDougal, **The international Politics of New Asia Pacific**, Lynne Reinner Publishers, Colorado 1997, s.60

¹¹⁰ Stockwin, **a.g.e.**, s 50

alınır halka verildiği ve imparatorluğun sembolik, temsili konumu vurgulanır. Bu konumu ile imparator İngiliz Kraliçesinden yetkileri daha sınırlanmıştır durumdadır.¹¹¹ 1946 Anayasasının getirmiş olduğu bu sınırlamalar sonucu savaş öncesi ‘egemenliğin kaynağı olan güç’ konumundaki imparatorluk makamının hayli yüzeysel ve biçimsel bir konumda kalmıştır.¹¹²

1946 Anayasasına göre, Meiji anayasasından olduğu gibi, İmparatorluk kan bağı ile devam etmektedir. Yani imparatorluk görevi “babadan oğla” geçmektedir. Japonya’da İmparatorluk görevi halen Hirohito ailesindedir.¹¹³

1946 Anayasası, yasa hazırlama, koyma ve yürürlükten kaldırma yetkisini Ulusal Meclise vermiştir, 1946 Anayasasına göre en yüksek iktidar organı da yine Meclistir. Anayasanın 41’nci maddesinde “Parlamento, iktidarın en yüksek organı ve devletin tek kanun koyucu örgütü olacaktır.” İfadesi ile Japonya’da yasama yetkisinin yegane sahibi Ulusal Meclis (Diet) olarak belirtilmiştir.¹¹⁴ 1946 Anayasası ve ilgili pek çok yasa ile yasama yetkisinin nasıl kullanılacağı detaylı bir şekilde tanımlanmıştır. 1946 Anayasası yasama yetkisini kullanacak organın Ulusal Meclis (Diet) olduğunu belirler.

Savaş sonrası anayasası ile İmparatorluk meclisinden Ulusal Meclise geçilmiştir. Yeni anayasa ile Ulusal Meclis tek yasama organı olarak kabul edilmiş ve devletin en önemli organı haline almıştır.¹¹⁵

1890 yılında Meiji Anayasası ile oluşan meclis imparatorluk Meclisi olarak adlandırılır. Meclis Soylular Kamarası ve Temsilciler Meclisinden meydana gelir. Soylular Kamarasını; İmparator Ailesi, Soylular, Yüksek vergi ödeyenler ve İmparator tarafından seçilen kişiler oluşturur. Temsilciler Meclisi ise sınırlı halk kitlesi tarafından seçilen delegelerden oluşmaktadır. 1925 yılındaki Seçim Yasası ile seçmen kitle genişletilmiş ve 1927 seçimlerinde bütün erkek vatandaşlar oy kullanmıştır.¹¹⁶

Yasama, Yürütme ve Yargı Amerikan Başkanlık Sistemindeki kadar birbirinden bir birinden bağımsız değildir.¹¹⁷ Ancak Meclis devletin en güçlü organı olarak tanımlanmakla

¹¹¹ Yamashita, Williams, **a.g.e.**,s.328

¹¹² Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s 64

¹¹³ Yamashita, Williams, **a.g.e.**,s.329

¹¹⁴ **a.g.e.**,s.332

¹¹⁵ Giffard, **a.g.e.**, s.280

¹¹⁶ Dabağyan, **a.g.e.**,s.341

¹¹⁷ Young A. Damon, “Democratic Chorus: Culture, Dialogue and Polyphonic Paideia” **Democracy&Nature**, Vol.9,No.2,July 2003, s.222

birlikte Yasama ve Yürütmenin üstünde değildir. Temsilciler meclisi kabineyi güvensizlik oyu ile istifaya zorlarken kabine de Temsilciler meclisini fesih yetkisine sahiptir.¹¹⁸

Genel olarak Japonya'da Batılı manada bir demokrasi yerleştirilmiş ve Anayasal bir devlet oluşturulmuştur. Genel olarak Amerikan sistemindeki yaklaşımlar Japonya'ya uygulanmıştır. Japon halkının bu yenilikleri benimsemesi, okuryazarlık oranının yüksek olması ve bilinçli bir toplum yapısına sahip olmaları nedeniyle kolay olmuştur.¹¹⁹ Geçiş sürecinin kolay olmasında ki bir başka önemli etkende II. Dünya savaşının sonunda Japon Halkının çok güç durumlarda kalmış olmasıdır.¹²⁰

2.1.2. Silahsızlanma Ve Demokratikleşme

Anayasa'nın ikinci Bölümü yani 9. maddesi tamamıyla savaştan uzaklaşma ve demilitarizasyon hükmünü içermektedir.

Adalet ve Düzen temelindeki bir dünya barışına içtenlikle bağlı olarak, Japon Halkı, ulusun egemenlik hakkı çerçevesinde ve uluslar arası çatışmaların çözüme kavuşturulmasında savaşı bir araç olarak görmediğini ifade eder. Yukarıdaki bentte açıklanan amacı yerine getirmek için kara, deniz ve hava kuvvetleri ve savaşta kullanılabilir diğer kaynakları hiçbir zaman geliştirmeyeceğiz. Devletin savaşçılık hakkı hiçbir zaman tanınmayacaktır.

Amerikan işgal Kuvvetleri tarafından yapılan bu anayasada özellikle yukarıda belirtilen 9. madde, Japonya'nın askersizleştirileceğini göstermekte idi. Savaş suçluları cezalandırılarak o dönemki komutanlara ağır cezalar verildi. Silahlı Kuvvetlerin askeri teçhizat üretimi yasaklandı ve böylelikle Askeri devlet yapısı tasfiye edildi.¹²¹

İşgal politikasının iki temel amacından birincisi olan askersizleştirme, Anayasanın 9. maddesi ile garanti altına alınmış oldu. İkinci büyük hedef demokratikleştirme için, politik sistemin yeniden örgütlenmesini sağlayacak yeni reformlar yapıldı, bunlardan en önemlileri eğitim sisteminin gözden geçirilmesi, özel mülkiyetin sağlanması, monopol oluşmasını önleyici serbest rekabet haklarının düzenlenmesi, toprak reformunun yapılması, Temel insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması, cinsiyet eşitliği, inanç özgürlüğü, inanç özgürlüğü, sendikalar ve buna benzer birçok alanda gerekli reformlardır.¹²²

¹¹⁸ Stockwin, a.g.e., s.54

¹¹⁹ Yamashita, Williams, a.g.e.,s.333

¹²⁰ Hunter, a.g.e., s.29

¹²¹ Yamashita, Williams, a.g.e.,s.330

¹²² Hunter, a.g.e., s.29 – 30

Japon anayasasında demokratikleşme adına dikkat çeken en önemli maddeler şunlar olarak sayılabilir.¹²³

- İmparator devletin ve halkın birliğinin sembolüdür. (Madde 1)
- Japonya diğer uluslarla diğer uluslarla ihtilaflarda kuvvet kullanmayı reddeder. (Madde 9)
- Temel Hak ve Özgürlükler garanti altına alınmış, ayrımcılık seçme seçilme hürriyeti, söz ve vicdan özgürlüğü ve din özgürlüğü teminat altına alınmıştır. (Madde – 15-19-20)
- Yasama, Yürütme ve Yargı erkleri ayrılmış ve sınırları açıkça belirlenmiştir.4. bölümde ulusal parlamentonun görevleri belirlenmiş 5. bölümde hükümet ve kabine belirlenmiştir.

2.2.JAPONYA – ABD İLİŞKİLERİ

Amerikan İşgal Kuvvetleri tarafından yapılan ve Japonya'ya tepeden inme bir biçimde¹²⁴ dayatılan 1946 liberal anayasanın 9. maddesinde Japonya'nın askeri güç bulundurması ve polis kuvvetleri dışında silahsızlandırılmasından sonra, bölgede Japonya'nın güvenliği tamamen ABD tarafından sağlanmaya başladı. Amerika ve Japonya arasında 1951 yılında "Birleşik Devletler – Japonya Karşılıklı Güvenlik Antlaşması" imza edildi.¹²⁵ Bu antlaşma Japonya'nın güvenliğinin ABD tarafından sağlanacağını garanti altına alıyordu, 1952 yılında bu antlaşma San Francisco Barış antlaşması adıyla işgali fiilen bitiren antlaşma olmuştur.¹²⁶

II. Dünya Savaşı süresince düşman bir devlet olarak görülen ve savaşın sonunda işgal edilen Japonya, Bölgesindeki özellikle Çin ve Kore'de ki Komünist yönetimlerin iktidara gelmesinden sonra, ABD için çok önemli dost ve Müttefik bir ülke konumuna gelmiştir.¹²⁷ 1946 anayasasının 9. maddesindeki silahlanma yasağına karşın zaman içinde bölgedeki konjonktür gereği ABD, Japonya'ya el altından askeri desteği vermiştir.

Soğuk savaş yıllarında, Japonya'nın stratejik açıdan önemli gördüğü çıkarlarının korunmasında etkin bir savunma gücünün tesisi gerektiği şeklinde yorumlar yapılmaktadır.

¹²³ Akgül, a.g.e., s.101

¹²⁴ Damon, a.g.e.,s.223

¹²⁵ Hunter, a.g.e., s.29

¹²⁶ Armaoğlu, a.g.e.,s.279

¹²⁷ Sander, a.g.e.,s.365

Özellikle Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı işgali ve Vietnam savaşı, Japonya'nın bölgedeki Stratejik konumunu daha da güçlendirmiştir.¹²⁸

II. Dünya savaşından sonra ABD'nin çevreleme politikasının bir gereği olarak ilişkilerini siyasal alanda geliştirdiği Japonya ile ekonomik olarak ta çok önemli ilişkiler içindedir.¹²⁹ Batılı model içine oturtulan tek doğu ülkesi olan Japonya, kısa sürede içinde Pasifik'te bir endüstri devi oldu. Sentetik elyaf, çelik, çimento, elektronik ve benzeri ürünlerin işlenmesinde dünyada en önemli merkezler arasında yerini almıştır ABD ile ilişkilerini büyük hacimlerde dış ticaret üzerine kuran Japonya ithalatının yaklaşık olarak üçte ikilik kısmını ABD'den karşılamaya başlamıştı.¹³⁰

İki ülke arasındaki ilişkilerde özellikle soğuk savaş sonrası dönemde ticaret ve ekonomik ilişkiler çok önemli yer tutmaktadır. Bu iki ülke birbirleri için çok önemli iki pazar konumunda olmaları ve dünya ticaretinin neredeyse yarısını karşılamaları birbirleri için g-hayati öneme sahip olduklarının göstergesidir.

2. Dünya savaşının hemen ardından gelen ABD işgali ve sonrasında Japonya komünizm'e karşı verilen savaşta ABD'nin en büyük müttefiklerinden birisi olmuştur. Kuzeydoğu Asya'da Rusya ve Çin'e karşı oluşturulan blokta yer almıştır. 1951 yılında ABD ve Japonya arasında imzalanan San Francisco güvenlik antlaşmasıyla Japonya'nın rolü daha da belirginleşmiştir.¹³¹ Bu antlaşma ile Japonya hiçbir zaman saldırgan bir ülke konumuna gelmemesi, askeri yapılanmanın sadece güvenlik konsepti çerçevesinde kurulması, Japon silahlı kuvvetlerinin diğer müttefiklerle entegre olabilecek şekilde düzenlenmesi öngörülmüştür.¹³² Japonya bu dönemde tarafsızlık ve aktif olarak yeniden silahlanma gibi olasılıklar yerine minimum bir güvenlik politikasını en iyi seçim olarak kabul etmişlerdir.¹³³

1951 yılında 48 müttefik ile Japonya arasında yapılan güvenlik antlaşması sonucunda Japonya temel olarak müttefik güçleri ülkesinde güvenliği sağlaması için kabul etmiş bulunuyordu. Amerikan Kuvvetleri Japonya'ya konuşlanarak Rusya'yı hem kontrol altında tutabiliyor hem de bölgede etkin bir rol izleyebiliyordu. Nitekim Kore harbinde bu avantajını çok iyi kullanmıştır.

¹²⁸ Yamashita, Williams, **a.g.e.**,s.282

¹²⁹ Benson, Matsumura, **a.g.e.**, s69

¹³⁰ Derek McDougal, **The international Politics of New Asia Pacific**, Lynne Reinner Publishers, Colorado 1997,. S.99

¹³¹ **a.g.e.**, s.59

¹³² David J. Lu, **Japan, A documentary History (The Late Tokugawa Period to the Present)**, M.E.Sharpe,1997, s.499-500

¹³³ Hakan Gönen, **ABD-Japonya Güvenlik Antlaşmaları**, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Kış 2004, s.121

2.3. KORE VE VİETNAM HAREKATLARINDA JAPONYA'NIN ROLÜ

1950 yılında Sosyalist bloğa yakın olan ve Moskova ile sıkı ilişkileri olan Kuzey Kore, Güney Kore'ye saldırmıştır. Aslında Kore Soğuk savaş döneminde oluşan ABD-SSCB bloklarının sıcak harekât alanı olarak çıkan ilk sorunlu bölgedir. Kuzey Kore'nin Güneye girmesiyle hemen harekete geçen ABD, General Mac Arthur'un komutasında bir Çok uluslu gücün hemen bölgeye sevki için Güvenlik Konseyinde gerekli adımları atmış, Sovyet ilerlemesini durdurmak amacıyla harekâta başlamıştır.

Kore Savaşı, Amerika'ya bu bölgeye ait politikasını yeniden düzenleme ve Avrupa da olduğu gibi dünyanın bu bölgesinde de komünizmin emperyalizmine karşı bir takım savunma tedbirleri alma zorunluluğunu gösterdi.¹³⁴ Bilhassa Japonya ile münasebetlere şimdi yeni bir şekil vermek gerekiyordu. Japonya 2 Eylül 1945 de teslim olduğundan beri Amerika'nın işgali altında bulunuyordu. Müttefikler adına işgal komutanı General Mac Arthur idi. Mac Arthur Japonya'yı otoriter bir şekilde idare etmekteydi. Ayrıca, Japonya'nın bu şekilde Amerika'nın işgali altına düşmesi, milli haysiyetine düşkün Japonların hoşnutsuzluğuna sebep olmaktan da geri kalmadı. Bir yanda, Sovyetler ve Çin'de propagandaları ile Japon halkını Amerika aleyhine kışkırtıyordu. Böyle bir karmaşık durumda Amerika'nın Japonya'ya ihtiyacı vardı. Bu sebeple Japonya ile münasebetleri yeni bir düzene sokmak ve bunun içinde ilk önce Japonya ile barış yapmak gerekiyordu. Amerika 8 Eylül 1951 günü Japonya ile bir güvenlik anlaşması imzaladı. Buna göre "Uzak Doğu'da milletlerarası barış ve güvenliğin korunması için" Japonya Amerika'ya, topraklarında kara, deniz ve hava kuvvetleri bulundurmamak hakkını tanıyordu. 1951 yılında ABD ve Japonya arasında imzalanan San Francisco Güvenlik antlaşmasıyla bölgeye yakınlığıyla Japonya ABD ve müttefikleri için önemli bir üs ve lojistik bir merkez haline gelmiştir.¹³⁵

¹³⁴ Deane Hugh, **The Korean War, 1945-1953**, China Boks, 1999, s.56

¹³⁵ Michael Jonathan Green, Patrick M. Cronin, **The U.S.-Japan Alliance: Past, Present, and Future**, Council of Foreign Relations, New York, 1999, s.16

2.4.JAPON DIŞ POLİTİKASINA YÖN VEREN ETKENLER VE JAPON DIŞ POLİTİKASININ ARAÇLARI

Japonya'nın dış politikasına yön veren etkenlerin başında Güvelik Problemleri gelmektedir. Anayasanın 9. maddesi gereği savunma gücü olarak sınırlı sayıda güvenlik gücü bulundurabilen Japonya, 1951 yılından sonra ABD ile yapmış olduğu antlaşmalar neticesinde güvenliğini bağımlı bir şekilde garanti altına almıştır.

Bu noktadan bakıldığı zaman günümüzde, 11 Eylül sonrası ortamda, ABD'nin en önemli destekçisi konumunda olan ülkelerin başında Japonya gelmektedir. 12 Eylül sabahı “terörist saldırılara” ilk önemli tepki veren ülkelerin arasında Japonya'da vardır.

1951 yılında Kurulan SDF (*Self Defence Forces*), Anayasanın 9. maddesine göre ülke güvenliğini sağlama amacındadır. Ülkeye dışarıdan gelebilecek olan herhangi bir saldırı karşısında güvenliğin sağlanması, minimum seviyede gerekli olan tedbirlerin alınması ve teknolojik açıdan her türlü tehdiye karşı hazırlıklı bir ordu hazırlayan Japonya 2005 yılında bütçesinden %1'lik bir payı savunma harcamaları için ayırmıştır.¹³⁶

2.4.1. Jeopolitik Etkenler

Jeopolitik açıdan bakıldığında, Japonya irili ufaklı binlerce adadan oluşan bir ada devletidir. Asya kıtasına yakınlığının yanı sıra bu bölgeden gelebilecek olan tehlikeler her zaman açık bir ülkedir. Japonya jeopolitik özellikleri dolayısıyla diğer ada devletlerinin benzeri bir şekilde dış politikada tutarlı ve genel bir politika izlemek yerine daha çok büyük devletlerin politikalarına göre hareket eder. Japonya özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin spesifik olaylar karşısında izlediği politikaları benimser ve kendi politikalarını da buna göre saptar.¹³⁷

Hem Asya kıtasına yakınlığı ile bir kara devleti gibi hareket etmek isteyen hemde Pasifik okyanusunda adalar topluluğu olduğu için ada devleti gibi hareket etmek isteyen Japonya, II Dünya Savaşı öncesi dönemde yakın komşuları Çin, Rusya ve Kore ile kara devleti gibi bir yaklaşma yaşarken aynı zamanda ABD ve İngiltere gibi devletlerle ada devleti olarak ilişkiler yaşamak zorunda kaldı. Bu ikilem Japon dış politikasında çoğu zaman belirsizlikler meydana getirmiştir. Özellikle askeri kanat 2. Dünya savaşı öncesi

¹³⁶ **The Basics of Japan Defence Policy, Measures to Ensure Japan's Security,** http://www.jda.go.jp/e/index_.htm (03.12.2006)

¹³⁷ Mete Tuncoku, **Japonya-Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri,** ASAM Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 2002, s.15

yıllarda Asya kıtasında güç kullanımıyla bir hakimiyet kurulabileceğine inanıyorlar ve bir kara devleti gibi hareket etmek istiyorken, sivil yönetim ise uluslararası siyasal ilişkilerin geliştirilmesi ile çıkarlarının korunabileceğine inanmaktaydılar. İkinci Dünya savaşı öncesi dönemde Japon dış politikası, bu ikilem sonucunda, askeri kanadın baskın olmasından dolayı yayılmacı bir politika izlemişlerdir.¹³⁸

2.4.2. Siyasal Yapı ve Siyasal Ortam

Günümüz uluslararası sisteminde olayları iç ve dış politika olarak kesin çizgilerle ayırmak neredeyse imkansızdır. Olayları bir bütün olarak ele almak, dış politika yapım sürecini iç politikadan tamamen soyutlamak mümkün değildir. Japon dış politikasında önemli etkisi olan kurumlar Liberal Demokrat Parti politikaları, bürokratik kurumlar ve iş çevreleridir. Muhafazakar görüşlere sahip iktidar partisi LDP ve muhalefetteki sol görüşlü Sosyalist Parti ve Komünist Parti dış politika yapım sürecinde önemli etkiye sahiptir. Bir uluslararası soruna ilişkin görüşünün alınması için dış işleri bakanının Diet'te hazır bulunması gerekirken tamamlanamamış antlaşmalar Japon anayasasına göre Diet tarafından görüşülüp onaylanmaktadır.

Uluslararası sorunların veya kararların onaylanmasında Diet kadar iş çevreleri ve onların Diet üzerindeki lobileri de önemli bir etkiye sahiptir. Eski bürokratların genellikle iş çevrelerinde hakim olması ve onların parlamento ve bürokrasi üzerinde devam eden etkileri karar alma mekanizmalarında önemli bir yere sahiptir.

Siyasal yapıyı etkileyen bir önemli unsur ise kamuoyu baskısıdır. Japon halkının iç politikalara olduğu kadar dış politikalarda da önemli bir etkisi vardır. Sovyetler birliği ile Kuril adaları konusunda yaşanan anlaşmazlık örneği Japonya da kamuoyu baskısının önemini anlatmak için iyi bir örnektir. Hokkaido adasında örgütlenen balıkçılar adaların geri verilmesi için tüm dünya kamuoyunun dikkatini çeken eylemler yapmışlardır.¹³⁹ Japonya da kamuoyunun duyarlılığı konusunda ve uluslararası gelişmelere verdikleri tepkileri anlamak için verilebilecek bir örnek de 27.05.2006 tarihinde 6 ülke tarafından Japon denizinde gerçekleştirilecek tatbikata katılmak üzere Japonya'ya giden, Amerikan bandıralı nükleer uçak gemisi Abraham Lincoln'un protesto gösterileriyle karşılanmasıdır.

¹³⁸ Maxon, Yale Candee, **Control of Japanese Foreign Policy: A Study of Civil-Military Rivalry, 1930-1945**. Berkeley: University of California Press, 1957, s. 94

¹³⁹ Tuncoku, **a.g.e.**, s.17

Sahilde ve balıkçı teknelerinde toplanan Japon halkı, Amerikan uçak gemisi kıyıya yanaşırken "nükleer gemi burayı terket" diye bağırarak, pankartlar açmıştır.¹⁴⁰

2.4.3. Ulusal Karakter ve Kültürel Farklılık

Japon halkı kendi toplumsal niteliklerini ve kültürlerini tüm diğer kültürlerden üstün ve farklı görmektedirler. Genel olarak eskiye bağlı, muhafazakar bir yapıya sahip olan Japon toplumu ikna yoluyla karar almaya ve toplum içinde aşırı olmaktan çok uyumlu ilişkiler içinde ikna güçlerini kullanan bir toplumdur. Japon toplumu örgütlenme, ortak karar alma konularında gayet başarılıdır.¹⁴¹ Japon toplumunda görülen bu kültürel özellik iç ve dış politika yapım süreçlerinde etkili olmuştur.

2.5.MODERN JAPONYA'NIN DIŞ POLİTİKA YAPIM SÜRECİ VE MEKANİZMASI

Japonya için, dış politika ve uluslar arası ilişkiler açısından, "barış ve harmoni" sürekli vurgulanan ilkelere dir. Uluslararası sistem içinde yer alan diğer ülkelerle giriştiği ilişkiler sırasında aldığı bir takım karar ve tutumlardan etkilenen Japonya'nın dış ilişkileri şu temel ilkeler çerçevesinde oluşturulmaktadır:¹⁴²

- Uyumlu ilişkiler içinde olunacak global bir toplum.
- Uluslar arası alanda silahsızlanma çabalarına destek.
- Nükleer silahların yayılmasını yasaklamaya yönelik çabalara destek.
- Kültürel ve sosyal alanlarda globalleşme çabalarına devam

Tarihsel açıdan incelendiğinde Japon Dış politikası İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde, Asya kıtasına yönelik yayılma ve ulusal çıkarların o yönde genişletilmesi amacına dayanmaktaydı. 1920'li yıllarda giderek belirgin bir biçimde yayılcı ve sömürgeci nitelik kazanan Japon dış politikasının temel amacı, Asya kıtasındaki çıkarların, çok yönlü uluslar arası işbirliği yoluyla korunması olmuştur. Bu amaçla Japon yöneticileri,

¹⁴⁰ TRT Haber, Nükleer ABD Uçak Gemisine Protesto, <http://www.trt.net.tr/wwwtrt/hdevam.aspx?hid=151062&k=2>, (12.12.2006)

¹⁴¹ Betül Karagöz, **Toplumsal Değişim Sürecinde Bireyselleşme Olgusu ve Japon Modeli**, Avrasya Dosyası, Yaz 1999, Cilt 5, sayı 2, Ankara, 1999, s.41-42

¹⁴² Tuncoku, **a.g.e.**, s.20

Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya, Sovyetler Birliği, Almanya ve İtalya ile bazen işbirliği ve uyum, bazen de sürtüşme şeklini alan ilişkiler içinde olmuştur.¹⁴³

1930'lu yıllarla birlikte ise Japonya dış ilişkilerini, askeri güç ve üstünlük temelinde yürüterek, 1945'te yenilgiye kadar sürecek olan dönem boyunca saldırgan ve yayılmacı bir politika izlemiştir. Doğal kaynakları bakımından fakir, küçük ama çok kalabalık bir nüfusa sahip olan Japonya varlığını sürdürebilmek için uluslararası ortamda, her dönemde ekonomik olarak güçlenmeye, ulusal sermayesini artırarak uluslararası gelişmelerden kendi çıkarlarının gözetilmesi yönünde çalışmıştır.

2.5.1. Savaş Sonrası Değişiklikler

Japonya II. Dünya Savaşından sonra müttefik işgali sırasında ve sonrasında dış politika alanında birçok değişiklik yaşamıştır. Bunlardan en önemlisi, Japon ordusunun tamamen ortadan kaldırılması ve imparatorluğun tamamen sembolik bir hale getirilmesidir. Bunların yanı sıra Japon politika yapımında Meiji dönemi sonrasında etkinliği olan Genro¹⁴⁴ ve Kraliyet Meclisi kaldırılarak başbakanlık, yüksek düzeyde politika yapıcısı ve bütünleştiricisi konumuna getirilmiştir.¹⁴⁵

Yeni anayasal düzenlemelerle Japon Başbakanının görev ve sorumlulukları daha da artmış ve karar alma mekanizmasında daha etkin bir rol oynamaya başlamıştır.¹⁴⁶ Özellikle uluslararası zirve ve konferanslara katılma hakkı ve Diet'e raporlama yetkisi sayesinde Japonya başbakanı dış politika yapım sürecinde önemli bir yere gelmiştir.¹⁴⁷

2.5.2. "Uzlaşma ve Oybirliği" Metoduyla Çözüm Modeli,

Japon dış politikasının önemli aktörleri, Dış İşleri Bakanlığı, iktidar partisi, siyaset ve iş çevreleri, hayati öneme haiz konularda birlikte hareket etmek isterler. Bu şekilde olan kararlar uzun soluklu ve uygulanabilir olanlardır. Politika yapım sürecinde bu üç kurumun tek tek ya da hep birlikte aldıkları kararlar çok önemlidir. Japon siyasetinde bu üç kurumda

¹⁴³ Chalmers Johnson, **Normal bir Rol arayışında Japonya**, Avrasya Dosyası, Yaz 1999, Cilt 5, sayı 2, Ankara, 1999, s. 274

¹⁴⁴ Genro: 1868-1932 yılları arasında politika yapım sürecinde etkin olan devlet adamları grubuna verilen isim. <http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-genro.html> (20.02.2007)

¹⁴⁵ Chihiro Hosaya, "Characteristics of Foreign Policy Decision Making System in Japan", **World Politics**, Vol. 16, No:3, Nisan 1974, s. 353

¹⁴⁶ Michael Schaller, **Altered States: The United States and Japan Since the Occupation**, Oxford University Press, ABD, 1997, s. 114

¹⁴⁷ Tuncoku, **a.g.e.**, s.27

öncelikli olarak başbakana her konuda yardımcı olmaları gerektiğinin bilincindedirler. En yüksek karar mekanizması başbakanın başkanlığındaki “Kabine Konseyi”dir”.¹⁴⁸

Dış İşleri Bakanlığı, Liberal Demokrat Parti, Ekonomi ve iş çevrelerinin Dış politika yapım sürecinde önemli etkileri vardır.

2.5.2.1.Dış İşleri Bakanlığı Ve Dış Politika Yapım Sürecindeki Rolü

Dış işleri bakanlıkları, ülkelerin dış politikasına yön veren, dış ülkelerle ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla olan ilişkileri düzenleyen ve hükümetlerce karar verilen konularda yürütmeyi sağlayan kurumlardır. Japon dış işleri bakanlığı MOFA “Ministry Of Foreign Affairs” bakanlığın etkin rolünü çok iyi bir şekilde uygulamaktadır. Hükümete ve başbakana yardımcı olacak şekilde bürokratlarıyla birlikte kararlı bir şekilde çalışan MOFA dış politika konularında başbakanla sürekli işbirliğinde ve onu aydınlatıcı konumundadır.¹⁴⁹ Normal durumlarda dış işleri bakanlığı mevcut ve gelecek politikalar üzerinde çalışmalar yaparken olağan üstü durumlarda bu konular üzerinde ağırlıklı çalışmalar yaparlar politikalar oluştururular. Dış politikayla ilgili çok önemli bir konuda dahi dış işleri bakanlığı tek başına karar alıp onu uygulamaya sokamaz. Konunun önemine göre iktisadi, güvenlik, politik, sosyal, ilgili bakanlıklarla birlikte bakanlar kurulu ve başbakanın konuya onay vermesi ve uzlaşma içerisinde olması gerekmektedir.¹⁵⁰

Alınacak olan kararlar ister dikine olsun isterse yatay olsun, dış işleri bakanlığı tek aşına karar alması mümkün olmadığı için diğer birimlerle aynı fikirde olmaları gerekmektedir.

2.5.2.2.Liberal Demokratik Parti ve Dış Politika Yapım sürecindeki rolü

Liberal Demokratik Parti, savaş sonrası süreçte muhafazakar - liberal partilerin 1955 yılında bir araya gelerek oluşturdukları bir partidir.¹⁵¹ LDP kurulduğu günden bu yana Japon siyasi arenasında etkin bir parti olarak gerek tek başına gerekse koalisyon hükümetleri ile yürütme gücünü çoğunlukla elinde bulundurmuştur.

¹⁴⁸ Hosoya, **a.g.e.**,s. 354

¹⁴⁹ Cabinet System of Japan, **The Cabinet System Under the Current Constitutions**, http://www.kantei.go.jp/foreign/cabinet_system/3-1.html (23/09/2006)

¹⁵⁰ Tuncoku, **a.g.e.**, s.27

¹⁵¹ **The Organization of LDP, A Brief Overview**, <http://www.jimin.jp/jimin/english/overview/08.html> (24/09/2006)

LDP'nin parti prensipleri, Özgürlük, temel, insan hakları ve bireysel değerlere önem vermek ve formları her alanda halk ile iş birliği içinde şeffaf ve demokratik bir şekilde yürütmek insanlığın refahını arttırmak, doğal çevreyi korumak. Dünya barışı için katkıda bulunmaya çalışmak şeklinde özetlenebilir.¹⁵²

LDP'nin parti programının temel maddeleri ise şöyledir;

1-Demokratik kurallarla mevcut kurumların fonksiyonlarını arttırarak Japonya'yı kültürel ve demokratik bir ulusa olarak geliştirmek.

2-Bağımsız ve öz güveni yüksek bir Japonya tesis etmeye çalışmak.

3-Bağımsızlığı ve barışı arzu eden insanlık için, evrensel adalet temelinde geliştirilmiş uluslar arası ilişkiler doğrultusunda çalışmak.

4-Toplumun refahını göz önünde bulundurarak serbest yatırım ve kişisel teşebbüslere dayanan kapsamlı bir ekonomik program planlamak ve gerçekleştirmek için halkın geçimini dengelemek ve refaha ulaştırmak.

Liberal Demokratik parti iktidar partisi olması ve Dış İlişkiler araştırma Komisyonunu bünyesinde barındırması bakımından dış politika yapım sürecinde etkin bir rol oynamaktadır. Önemli bir dış politika sorunuyla karşılaşıldığı zaman parti yönetim kurulu, komisyondan bir rapor ister ve bu raporun kabul edilmesi bu süreçte önemlidir. Parti yönetim kurulunun kararı genellikle bakanlık ve başbakan kararıyla paralellik arz etmeye bilir. Bu durumda sancılı görüşmeler ortaya çıkar ve bir konsensüs sağlanmasıyla çoğunlukla kararlar alınır. Liberal Demokratik Parti, dış politika sürecinde tek başına etkili olamazken, etkileyen unsurlardan birisidir. İç politika yapım sürecinde ise LDP'nin rolü daha da belirgindir.¹⁵³

2.5.2.3. Ekonominin ve İş Çevrelerinin Dış Politika Yapım Sürecindeki Rolü

İş çevreleri resmi siyaset yapma kurumları olmamalarına rağmen, iç ve dış politika yapım sürecinde önemli bir rol oynarlar. Dış işleri bakanlığı ve LDP ile birlikte karar alma mekanizmalarında üç önemli aktörden biri iş çevreleridir.

İş çevreleri aktif olarak kararlara şu şekillerde katkıda bulunabilirler. Mali destek sağlamak, alınacak olan kararların uygulanabilmesi için mali destek sağlayan iş çevreleri

¹⁵² **The Constitution of Liberal Democratic Party, Preamble.** <http://www.jimin.jp/jimin/english/e-Rule/e-Ru-pre.html> (24/09/2006)

¹⁵³ Tuncoku, **a.g.e.**, s.28

bu mekanizmada çok önemli bir konumdadır. Bunun yanında iş çevreleri, bürokratik kademelerden transfer ettikleri seçkin diplomatlarla danışma kurulları oluştururlar. Bu kurullar sayesinde aktif karar alma mercileri arasındaki bağ korunmuş olur.¹⁵⁴

Japonya'nın kültürel yapısı incelendiği zaman etkin olan diplomatların ailesel bağları ve etki alanları iş çevreleriyle yakın ilişkiler içerisindedir. Mali destekler ve organik bağlar İş çevrelerin dış politika yapım süreci içinde gayri resmi bir rol oynamasını sağlamaktadır.

¹⁵⁴ Sharif Shuja, **Japan's Strategic Thinking**, Contemporary Review, Summer 2006, s. 158

III. BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI JAPONYA’NIN DEĞİŞEN ROLÜ VE GÜVENLİK STRATEJİLERİ

3.1. YOŞİDO DOKTRİNİ VE JAPON DIŞ POLİTİKASI

Savaş sonrası Japonya’nın güvenlik ve dış politika araçları tamamen pasifikte alınan yenilgi, ABD’nin öncülüğünde konuşlanan müttefik kuvvetler ve bu kuvvetlerin önderliğinde oluşturulan 1947 anayasası üzerine odaklanmıştır. Anayasanın 9. maddesi silahsızlanma ve demokratikleşme unsurlarını içerirken, uluslararası konularda barışçıl çözümler getirme dış politika alanında temel gündem haline gelmiştir.¹⁵⁵ Japonya’nın güvenlik stratejisi “Yoşida Doktrini” olarak adlandırılan barışçıl esaslar üzerine kurulmuş ve 1951 yılında imzalanan San Francisco Antlaşmasına taraf olan Japonya sınırlı askeri güç ve barışçıl eylemler taslağını kabul etmiştir. Bu antlaşmalarla elde edilen en büyük kazanım ise güvenliğin ABD tarafından sağlanacak olması, ticari bir pazar olarak ABD’ye ulaşma kolaylığı ve Başbakan Yoşida’nın koymuş olduğu ekonomik hedeflere ulaşma kolaylığı olmuştur.¹⁵⁶

Japon 1947 anayasasınının 72. maddesi, başbakan’ın Diet’e dış politika konusunda sunmuş olduğu raporların ve bu konudaki konuşmaların politika belirlemede öncelikli kaynaklar olduğunu belirtmesi ile Başbakan Yoşida’nın “Bir ada devlet olarak 91 milyon nüfusa ulaşan Japonya’nın ve Japon halkı medeni devletler standardında hayat sürmeleri gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin tek yolu da deniz aşırı ticaret hacminin geliştirilmesinden geçer¹⁵⁷” sözü, Japonya’nın tarihi kalkınma hamlesinin başlamasıyla anlam kazanmıştır.

Soğuk Savaş yıllarında Yoşida doktrini temel olarak Japonya’nın dış politikasını belirlemektedirken, kendi güvenliğini sağlayacak hafif bir askeri birliği bulunan Japonya 1969 Vietnam savaşından sonra Güney Kore ve Tayvan örneklerinde olduğu gibi kendi güvenliğini düşünmeli ve silahlanmayı artırmalıydı. 1970 ve 1980li yıllarda Japonya askeri gücünü artırmıştır. Fakat bu artış yine ABD ile antlaşmalara bağlı olarak uzak doğuda Sovyet gücüne karşı ve sadece savunma amaçlı olmuştur.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Maria Söderberg, “Changes in Japan’s Foreign and Security Policy” Stocholm Stockholm School of Economics, European Institute of Japanese Studies, s.1 <http://www.hhs.se/eijs> (10.05.2007)

¹⁵⁶ Bert Edström, “The Yoshida Doctrine and Unipolar World” Japan Forum 16 (1), Routledge, s. 63

¹⁵⁷ Christopher W. Hughes, **Japan’s Security Agenda, Military, Economic, Environmentalş Dimensions**, Lynne Rienner Publishers, USA, 2004, s.123

¹⁵⁸ Söderberg, **a.g.e.** s. 2

1955 yılından 1993 yılına kadar LDP iktidarda kalarak bu dış politika çizgisinden sapma olmamıştır. Nitekim 1993 yılına gelindiğinde dünya siyasetinde 1989 yılında yaşanan olaylar ve iki kutuplu yapının çözülmesi, Japon kamuoyunda da bazı değişiklikleri beraberinde getirmiş. LDP içinde önemli çözümler olmuş ve uzun bir süreden sonra Japonya’da LDP’den ayrılarak JNP (Japan New Party) yi kuran Morihiro önderliğinde bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bu tarihten sonra zaman zaman Japon iç politikası çalkantılar yaşamış, yolsuzluk iddiaları çoğalmıştır.¹⁵⁹

3.2. JAPON GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE ABD İLİŞKİLERİ

Soğuk Savaş’ın bitimine kadar Sovyetler Birliği’ne (SSCB) karşı ABD’nin güvenilir bir müttefiki olan Japonya, iki kutuplu sistemin yıkılması ile beraber siyasi ve ekonomik ilişkilerini yeniden gözden geçirmek zorunda kalmıştır. Nitekim 1990’lı yılların başından itibaren ABD’nin hegemon konumunun zayıflamaya başlaması, Japonya’nın dünyanın geri kalanıyla da güvenli ilişkiler tesis etmesini gerekli kılmış ve güvenlik algılarını değiştirmiştir.

Değişen uluslararası güvenlik ortamının getireceği sonuçlar bazı siyasi çevrelerde, özellikle de Japonya’ya komşu ülke hükümetlerinde, Japonya’da yeniden militarist politikalar benimseneceği endişesini de akıllara getirmiştir.¹⁶⁰ Fakat güçlü bir ülke olmak için gerekli her türlü sanayi, bilimsel araştırma, geniş mali kaynaklara sahip olan Japonya’nın askerî güç olma yönünde imkânları nispetinde çaba sarf ettiğini söylemek mümkün olmamıştır.¹⁶¹ Bu durumu biraz da ülkenin anti-militarist kültüründe aramak gerekmektedir. Savaş sonrası dönemde kazanılan bu söylem, demokratik düzenin tehdit edilmemesi için ülkedeki mevcut askerî yapının devamlı surette izlenmesi ve gerektiğinde sınırlandırılması temeline dayandırılmıştır. Nitekim anayasanın 9. maddesinde “Adalet ve Düzen temelindeki bir dünya barışına içtenlikle bağlı olarak, Japon Halkı, ulusun egemenlik hakkı çerçevesinde ve uluslar arası çatışmaların çözüme kavuşturulmasında savaşı bir araç olarak görmediğini ifade eder. Yukarıdaki bentte açıklanan amacı yerine getirmek için kara, deniz ve hava kuvvetleri ve savaşta kullanılabilir diğer kaynakları hiçbir zaman geliştirmeyeceğiz. Devletin savaşçılık hakkı hiçbir zaman tanınmayacaktır.” denilmektedir.

¹⁵⁹ Edström, a.g.e., s.64

¹⁶⁰ Thomas U. Berger, ‘From Sword To Chrysanthemum: Japan’s Culture of Anti-militarism’, International Security, V. 17, N. 4, (Spring 1993), s. 119.

¹⁶¹ Mustafa Kibaroglu, **Kitle İmha Silahlarının Yayılması Sorunu ve Japonya’nın Güvenliği**, Avrasya Dosyası, Japonya Özel, C. 5, S. 2, (Yaz 1999), s. 23

Anti-militarist bu görüş Japon siyasi sisteminde kurumsallaşmış ve sadece kamuoyu tarafından değil aynı zamanda Japonya'nın siyasi ve ekonomik eliti tarafından da geniş ölçüde destek bulmuştur.¹⁶²

3.2.1. Güvenlik Problemleri

1990'ların başından itibaren, Japonya'da ABD-Japonya Güvenlik İttifakı da yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Bu güvenlik ittifakı geliştirilmeli mi, yoksa iki ülke arasında yeni bir ilişki mi tesis edilmeli tartışması akademik ve politik ortamlarda tartışılır hale gelmiştir. Bu tartışmalar genelde üç ana başlık altında toplanabilir.¹⁶³ Bunlardan birincisi, Japonya'nın mevcut rolünü ve politikalarını koruması, diğeri ABD'den tamamıyla özerk bir dış politika anlayışının benimsenmesi, sonuncusu ise özerk bir role soyunmadan Japonya'nın dış politika ve güvenlik alanında uluslararasılaşmasını öngören ekol.¹⁶⁴ Şüphesiz, Soğuk Savaş döneminin sonuna doğru yavaş yavaş şekillenmeye başlayan bu görüşler temelde Japonya'nın düşük profilli dış politika ve güvenlik anlayışının değiştirilmesi isteğinde de katalizör rolü oynayarak ön plana çıkmıştır. Örneğin Soğuk Savaş'ın ardından Birleşmiş Milletlerin (BM) çalışma alanında yeni perspektifler açılmış ve faaliyet sahası bu dönemden itibaren genişletilmiştir. Uluslararası sistemde BM Güvenlik Konseyi'nin gittikçe önem kazandığı yeni koşullar altında Japonya da BM Barış Gücü Operasyonlarına katılımda daha aktif rol oynamaya başlamıştır.¹⁶⁵ Bunun yanında Japon hükümetleri BM Güvenlik Konseyi'nde temsil edilebilme yönünde alternatif arayışlar içinde olmuş ve bu çerçevede Japonya tarafından Güvenlik Konseyi'nin yeniden yapılandırılmasına yönelik reform istekleri Genel Kurul'da sürekli gündeme getirilmiştir.¹⁶⁶ Akademik ve siyasi çevrelerde bu gelişmeler değişim sinyallerinin Japon dış politikasında güçlenmeye başladığının belirtisi olarak da yorumlanmıştır. 1990'lar ABD-Japonya ittifakının yeniden tanımlanmasına yönelik bir takım gelişmelere de sahne olmuştur. 1992'de Başkan George Bush ile Başbakan Miyazawa Kiichi arasında imzalanan ABD-Japonya Küresel Ortaklık Tokyo Bildirgesi, 1996'da Başkan Bill Clinton ile Başbakan Hashimoto Ryutaro arasında güvenlik üzerine imzalanan ortak bildirme ve yine

¹⁶² Berger, **a.g.e.** s. 120.

¹⁶³ Gönen, **a.g.e.**, s. 122

¹⁶⁴ Young-sun Song, 'Prospect for US-Japan Security Cooperation', *Asian Survey*, V. 35, N. 12, (December 1995), s. 1087.

¹⁶⁵ Gönen, **a.g.e.**,s. 122

¹⁶⁶ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Kazuhiko Togo, **Japan's Foreign Policy 1945-2003, The Quest for a Proactive Policy**, Brill, Leiden-Boston, 2005, ss. 378-379.

1997’de iki ülke arasında savunma alanında işbirliğine yönelik 1978’de imzalanan metnin revize edilmesi gibi gelişmeler karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesine yönelik girişimlerin habercisi olmuştur.

3.2.2. ABD ile yapılan Güvenlik Antlaşmaları

1950 yılında Kore savaşının patlak vermesinin ardından ABD, Japonya da bulunan askerlerinden bir bölümünü Kore’ye kaydırmış, Japonya da 75.000 kişilik Ulusal Polis Teşkilatının kurulmasına ve yaklaşık 20.000 kişilik Deniz Güvenlik idaresinin kurulmasına destek sağlamıştır. 1952 yılında yapılan San Francisco Barış Antlaşmasıyla tamamen bağımsızlığına kavuşan Japonya içi güvenliğini sağlamak üzere Deniz ve kara olmak üzere 100.000 kişilik bir güvenlik kuvvetine sahip olmuştur.¹⁶⁷

Anayasanın 9. maddesine göre silahlanma faaliyetleri gösteremeyen ülke sadece iç güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuş Polis güçlerinden başka bir savunma kapasitesine sahip değildi. İktidarda bulunan LDP San Francisco antlaşması sonrasında Amerika ve diğer müttefiklerle bazı güvenlik antlaşmaları yapılması gerekliliğini şiddetle savunmuştur. Muhalefetteki Sosyalistler kesinlikle tarafsız bir dış politika izlenmesi gerektiği fikrini benimsemişler ve yüm gruplar silahlanmaya karşı politikalar ön görmüşlerdir.

Hakim olan genel kanı ise Japonya’nın kendini koruması için ve savaş sonrasında toparlanabilmesi ve yeni pazarlara açılabilmesi için bazı güvenlik ve işbirliği antlaşmaları yapması gerekliliğini işaret etmekte idi. Amerika ve Japonya arasında yapılacak olan antlaşmalar konjonktürel olarak iki tarafında çıkarlarına uygundu. Amerika bu anlaşmalar sayesinde Doğu Asya’da kontrolü elinde tutacak ve bu bölgede çok önemli bir üs kazanmış olacaktı. Japonya’da da antlaşmaların yapılması fikri ön plana geldiği için 1954 yılından itibaren bir dizi antlaşma yapılmıştır.

3.2.2.1.1954 ABD – Japonya “Karşılıklı Savunma Yardım Antlaşması”

Bu antlaşma ile Japonya’nın egemen bir ulus olarak meşru müdafaa hakkına sahip olduğunu teyit eder nitelikte bir antlaşmadır. Gelebilecek olan herhangi bir dış tehdide karşın ABD’nin Japonya’yı koruyacağını belirten maddeler bulunmaktadır. Bu anlaşma ile Japonya Deniz aşırı bir sorumluluk altına girmeyeceğini taahhüt etmiştir. Japonya bu

¹⁶⁷ Garcih Jenkins, **Japan: One Hundred Years of Ties**, Turkish Review Quarterly Digest, Volume 4 Number 21, Autumn 1990, Ankara, s.68

anlaşma temelindeki yardımları ekonomik bir fırsata kısmen de olsa çevirmeyi başarmış, Japon sanayisi Kore savaşının da sona ermesiyle doğan boşlukta canlanma göstermiştir. Ulusal Polis teşkilatı “*Keisatsu Yobitai*” bağımsızlığın kazanılmasından sonraki adıyla Güvenlik gücü “*Hoantai*” 1954 antlaşmasının ardından Meşru Savunma Gücü “*Jieitai*” adıyla faaliyetlerine devam etmiş, ilk zamanlarında 70.000 kişiden oluşan bu savunma kuvvetleri 1954 – 1962 yılları arasında 200.000 mevcudu geçmiştir. Bu dönemde Japonya’nın askeri masraflarının yaklaşık üçte biri Amerika tarafından karşılanmaktaydı.¹⁶⁸

3.2.2.2.1957 Karşılıklı Güvenlik Antlaşmasının Revizyonu

Bu dönem Japon Başbakanı Kishi ve ABD başkanı Eisenhower arasında yapılan görüşmeleri içerir. Bu görüşmelerde Japonya’nın iç güvenliğinin sağlayacak kadar silahlanmasına yardım edilmesinin yanı sıra, savunma harcamaları başta olmak üzere sosyal ve politik alanlarda yapılacak olan yardımlar gündeme alınmıştır.

Japonya 1957–1960 arası dönemde yapılan bu görüşmelerde Amerika’ya karşı eşit bir statü kazanma ve daha açılımcı bir dış politika izleme gayesindedir. 1959 yılında güvenlikle ilgili ortak kararların alınmasının ardından Japonya ve ABD arasında 1960 yılında Karşılıklı İşbirliği ve Güvenlik Antlaşması imzalanmıştır.

1960 antlaşmasında Japonya’nın en önemli kazanımlarından biri 1951 antlaşmasının birinci maddesi olan Amerikanın Uzak doğu güvenliğini koruma altına alması ve Japonya’yı iç ve dış saldırılara karşı koruması maddesini kaldırılması olmuştur.¹⁶⁹ Bu karar sayesinde Japonya daha bağımsız bir iç güvenlik politikası izleyebilecekti. Japonya açısından daha bağımsız bir iç politika izlemeye imkan veren bu madde, ABD’nin de bölgeden ağırlığını çekmesi ama önemli bir müttefik olarak Japonya’nın özgüvenini tekrar kazanmasını sağlamak olmuştur. Uluslararası İlişkilerde ABD’nin politikalarına göre hareket etmekte olan Japonya günümüzde de dış politik gelişmelerde ABD’yi takip etmekte ve ABD politikalarına benzer politikalar uygulamaktadır.

¹⁶⁸ John Welfied, *Empire in Eclipse: Japan In The Postwar American Alliance System : A Study In The Interaction Of Domestic Politics And Foreign Policy*, Athlone Press, 1988, s.111

¹⁶⁹ Ted Osius, *The U.S.-Japan Security Alliance: Why It Matters and How to Strengthen It*, The Washington Papers, vol. 181. Westport, Conn., and London: Praeger, 2002 s.4

3.2.2.3. 1960 – 1989 Dönemi ABD – Japonya ilişkileri

Japonya'nın doğal kaynaklardan yoksun olması ve ülke topraklarının yeterince geniş olmaması uluslararası sistem içerisinde Japonya için bir dezavantaj oluşturmaktaydı. Buna karşın Batı ile sağlam bir entegrasyon yakalaması ve ABD'nin bölgedeki en önemli müttefiki olması siyasi açıdan, göstermiş olduğu hızlı kalkınma hamleleri ve güçlü ekonomik altyapısını oluşturması soğuk savaş döneminde en büyük avantajları olarak görülebilir.

ABD'nin Kuzey Vietnam'la olan savaşı sırasında Japonya bölgede ABD için çok önemli bir üs ve stratejik bir ortak konumundayken, 1968 yılında Vietnam'ı bombalamayı durdurması Japonya açısından ve bölgenin güvenliği açısından bazı soru işaretlerine neden olmuştur.¹⁷⁰ Soru işaretlerine neden olan en önemli konu ABD'nin bölgedeki askeri operasyonlara müdahil olmayacağını ve bu bölgedeki istikrarın yine bölge ülkeleri tarafından korunması gerektiğini açıklamasıyla olmuştur. Güvenliği ABD tarafından sağlanan Japonya bölge ülkelerden gelebilecek bir saldırı karşısında tedirginlik içerisinde kalmıştır.

Nixon Doktrini ile kendi dış politikasında bazı değişiklikler yapan ABD, Çin ile de bir yakınlaşma sağlayarak SSCB'ye karşı Çin'in askeri imkânlarının güçlenmesini desteklemekteydi. Nixon Doktrini ile bölge ülkelerinin kendi güvenliklerini sağlamaları isteği Japonya dış politikasında ABD ile yapılan güvenlik antlaşmalarının sona erdiği hissini vermiştir. 1971 yılında Amerikanın Çin ile ilişkilerini iyileştirmeye ve SSCB'ye karşı Çin'e destek vermeye başlamasıyla Japonya'da artan tedirginlik, 1972 yılında ABD'nin de yardımlarıyla Çin ile Japonya arasındaki ilişkilerin yumuşamasına ve dostluk ve barış antlaşmasının uygulamaya koyulmasıyla hafiflemeye başlamıştır¹⁷¹

Bu gelişmelerin ardından Japonya uluslararası ilişkilerde daha bağımsız bir çizgi izlemeye başlamıştır. Fakat ABD ile olan ilişkilerdeki parametreler korunmuş ve antlaşmalara uyulmaya devam edilmiştir. Japonya, hızla kalkınan sanayisi ve büyüyen ekonomisiyle, ekonomik konularda izleyeceği yöntemler üzerinde artan bir uluslararası baskıya maruz kaldı. Aynı baskı savunma ve sanayi gibi konularda da geçerliliğini korudu. Japonya'daki güçlü savaş karşıtı duygu, yüksek askeri harcamaların olmamasının

¹⁷⁰ Tae-Hyo Kim, **The Origins and Demise of Japan's Minimalist Security Policy: Changing Environment, Perception, and Strategy**, Sogang University, s. 24

¹⁷¹ Kim, a.g.e., s.25

ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlayacağı bilinci, anayasanın 9. maddesinin getirmiş olduğu kısıtlamalar bu dönemde Japonya'nın dış politikasında temel belirleyiciler olmuştur.

1980'li yılların başlarında muhafazakar kesimler Japonya'nın askeri savunma harcamalarını artırması gerektiği ve anayasanın değiştirilmesi gerektiği yönündeki baskıları daha da artmıştır. Bu dönemde ABD içerde yaşadığı tüm ekonomik olumsuzluklara ve Vietnam savaşının açtığı tüm yaralara rağmen Japonya'nın savunma yükünü büyük ölçüde üstlenmeye devam etmiştir. Japonya'da muhafazakar kesimlerin ısrarla daha bağımsız bir dış politika ve savunma harcamalarının artırılmasını istemesi bu dönemde iki ülke arasında antlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁷² Minimalist güvenlik politikasında ortaya çıkan bu antlaşmazlıklar ve ABD'nin kendi güvenliği ve ulusal çıkarlarını korumak amacıyla yapmış olduğu harcamaların bölgede gereğinden fazla olması ABD ekonomisini kötü etkilemekteydi. Japonya'nın ABD ile olan ekonomik ilişkilerinde Japonya lehine olan finansal açıklar yıldan yıla büyümekteydi. 1980'lere gelindiğinde savunma harcamaları ve desteklemeler için ABD bütçesinden Japonya'ya ayrılan pay 7 milyar Dolar civarında iken bu rakam 1987 yılında 52,1 milyar dolara kadar yükselmiştir.¹⁷³ Amerikan kamuoyu bu gelişmeler karşısında Japonya konusunda daha negatif bir tutum göstermiştir. 1988 yılında Marttila & Kiley araştırma şirketi tarafından yapılan bir kamuoyu yoklamasında Amerikan halkının %72'si Japonya'yı ülke güvenliği için Sovyetler birliğinden daha ciddi bir tehdit olduğu görüşünü bildirmiştir. Yine Amerika'da "Marquis's Who's Who" tarafından yapılan bir araştırmaya katılan Amerikalıların %40'ı Japonya'yı en büyük tehdit olarak Kabul etmişlerdir.¹⁷⁴

3.3. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM

Japonya'nın geleneksel dış politika çizgisini incelendiğinde, izolasyonist, pragmatist ve fırsatçı kimliği ön plana çıkmaktadır. Özellikle savaş sonrası yıllara bakılırsa Japonya Dış politikada ikinci ülke konumunda kalmayı tercih etmiş, ABD tarafında alınan kararları uygulamıştır.¹⁷⁵ Günümüzde de Japonya'nın dış politikada ikincil ülke olma isteği

¹⁷² Janet, E. Hunter, **Modern Japonya'nın Doğuşu**, (Çev. Müfit Günay), İmge Yayınevi, Ankara, Mayıs, 2002, s.425

¹⁷³ Asahi Shimbun, September 17, 1969, and Richard Halloran, "Japan's First Defense Plan Since the War is Disclosed," The New York Times, March 4, 1973, pp. 1, 16.

¹⁷⁴ Kim, a.g.e., s. 52

¹⁷⁵ Bruce Stronach, **Beyond The Rising Sun, Nationalism in Contemporary Japan**, Praeger, WestPort, London, 1995, s. 130

uluslararası siyasette görülmektedir. Batı ile güçlü bir müttefik durumunda olan Japonya özellikle ABD tarafından alınan kararlara destek vermektedir.

Japonya'nın soğuk savaş boyunca uluslararası sitemdeki rolü Batı bloğunda yer almak ve bu bloğun ikincil bir üyesi olarak kalmak şeklinde ortaya çıkmıştır. Japonya'nın önemli kararların alınmasında ve öncülük etme konusunda göstermiş olduğu isteksizliğin ana nedeni dış ticarete ve ekonomik ilişkilerde zarar görme korkusu olmuştur. Bazen bu durum ve çekingenlik yüzünden ABD politikalarıyla bile ters düşülmüştür. 1973 yılında gerçekleşen Yom Kippur savaşında ABD'nin desteklediği İsrail'e Arap topraklarından çekilmesi uyarısını yapan Japonya'nın amacı Petrole bağımlılığı nedeniyle Arap ülkeleriyle ilişkilerini iyileştirmek ve herhangi bir ambargoya maruz kalmamaktır.

1973'ün sonlarında ve 1974'ün başlarında, Arap ülkelerinin petrol üretimlerini kestiler ve ABD, ve Hollanda gibi bazı ülkelerin İsrail yanlısı tutumları nedeniyle bu ülkelere ambargo uyguladılar. Bu ambargolara maruz kalmak istemeyen Japonya İsrail'e bir ultimatom vererek Arap ülkelere olumlu mesajlar vermek istemiştir.¹⁷⁶

Bu yıllarda Japonya'da devlet bürokrasisi, petrol endüstrisi ve endüstriyel petrol kullanıcıları krizi kendi avantajları için kullanmaya çalıştıklarından ülkede hükümetin kabul ettiği miktardan 2 milyon varil daha fazla petrol vardı¹⁷⁷

Tüm bunlara rağmen, ABD ile yapılan güvenlik antlaşmaları Japonya'yı ABD ile özellikle savunma konularında yakın işbirliğine itmekteydi. İki ülke arasında ortak askeri tatbikatlar, askeri teknoloji transferi, nota değişimleri gibi bağlar Japonya ile ABD arasındaki işbirliğinin ve güvenlik antlaşmalarının devam etmesi gerektiği konusunda gösterge niteliğindedir.¹⁷⁸

Soğuk savaş döneminde ABD ve Japonya iki önemli güç olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD sadece kazanan bloğun önderi olarak değil aynı zamanda dünyanın en büyük ekonomisi ve süper gücü olarak bir denge unsuru konumundadır. Japonya ise Savunma konularında ABD'nin desteğini almış ve bu yıllarda tamamen ekonomik gelişmeyi ön planda tutmuş bir ülke olarak soğuk savaş döneminde en önemli ekonomik güçlerden birisi konumundadır. Soğuk savaş süresince Japonya'nın düşük profilli dış politika stratejileri belki Japonya'yı önemli bir konuma getirmiştir fakat asıl olarak dünya siyasetinin belirleyicisi olan önder ülkeler arasına girememesine neden olmuştur.

¹⁷⁶ Stronach, **a.g.e.**, s.64

¹⁷⁷ Stephen R. Shalo, **Amerika Birleşik Devletleri Ve İran-Irak Savaşı**, <http://www.bgst.org/keab/ss20051222.asp> (10.01.2007)

¹⁷⁸ Gönen, **a.g.e.**,s.132

Ocak 1992’de ABD ve Japonya “global ortaklığın” tesisi için bir araya gelmişlerdir. Burada amaç Japonya’nın giderek otonom bir yapı kazanan dış politikasında yeni bir oluşum kurmak ve ilişkileri iyi niyet çerçevesinde devam ettirmek olmuştur. Bu ortaklık antlaşmasına itirazlar ve kuşklar gelmiştir. Bunlardan en önemlisi Joseph Nye tarafından öne sürülen teoride belirtilmiş ve bu yakınlaşmanın Çin’in büyük bir güç olarak uluslararası sisteme entegrasyonunu geciktireceği vurgulanmıştır.¹⁷⁹

1995 yılında Japon Başbakanı Murayama’nın ABD ziyareti sırasında GCCA (Global Cooperation Common Agenda) açıklanmıştır. GCCA, uluslararası konularda Japonya ve ABD arasında eşgüdüm ve ortak hareket etmeyi öngörmekteydi. Yine 1995 yılında ABD Doğu Asya Stratejisi raporunda iki ülke arasındaki askeri ilişkilerin devam etmesinin Batı Pasifiğin güvenliğinin sağlanması için önemli olduğunu ve askeri işbirliğinin devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.

Japonya ulusal güvelik programını, “küçük saldırılara karşı savunma” stratejisi yerine “etkin savunma” stratejisine çevirmiş ve ABD ile yapılan antlaşmalara bağlı kalınacağını açıklamıştır.

Bill Clinton döneminde yapılan bir zirvede iki ülke arasında güvenlik ilişkilerini ortaya koyan kapsamlı bir deklarasyon yayınlanmıştır. Bu deklarasyonda;

- Japonya – ABD arasında yapılmış olan güvenlik antlaşmalarına bağlı kalınacağı, 21. yüzyılda Asya Pasifik bölgesinin güvenliğinin bu antlaşmalar çerçevesinde sağlanacağına,
- Bölge güvenliğinin sağlanması için bölgede konuşlandırılan asker sayısının 100.000 askere çıkarılabileceğini, 1978 antlaşmasındaki koşulların geçerli kalacağına,
- SDF (Self- Defence Force) ile ABD kuvvetlerinin lojistik işbirliğinin devamının sağlanacağı,

Vurgulanarak, ABD ve Japonya arasındaki Askeri işbirliği etkinleştirilmiştir.

¹⁷⁹ **The US-Japan joint declaration**
http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2393/is_n3_v160/ai_20380794 (10.01.2007)
http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2393/is_n3_v160/ai_20380794/pg_2

3.4. JAPONYA 'NIN BÖLGESEL ROLÜ VE ASEAN

Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) 8 Ağustos 1967'de Bangkok'ta, 5 üyenin (Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland) Bangkok deklarasyonu'nu imzalamasıyla kurulmuştur. 8 Ocak 1984' de Brunei Darussallam altıncı üye olarak Birliğe katılmıştır.¹⁸⁰

Bangkok deklarasyonu birliğin amacını şöyle sıralar:

- 1) Ekonomik büyümeyi hızlandırmak, birliğin Güney Doğu Asya ülkeleri adı altında sosyal ve kültürel gelişimini sağlamak
- 2) Bölgesel barış ve tutarlılığı sağlamak
- 3) Ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, bilimsel alanlarda karşılıklı yardımlaşmayı artırmak
- 4) Eğitim, teknik ve yönetim konularında araştırma olanaklarını desteklemek
- 5) Ülkelerin tarım ve endüstride daha etkin kullanımını sağlamak, ticareti geliştirmek, uluslararası mal ticaretini artırmak, ulaşım ve iletişim olanaklarını geliştirmek ve hayat standardını yükseltmek
- 6) Güney Doğu Asya çalışmalarını ilerletmek
- 7) Uluslararası ve bölgesel organizasyonlarla yakın ve faydalı işbirliği kurmak.¹⁸¹

7-9 Mayıs 1974'te Cakarta'da yapılan başkanlar toplantısında Cakarta'nın, ASEAN Sekreterliği'nin çalışma yeri olmasına karar verilmiştir. 23-25 Şubat 1976' da Endonezya' da yapılan toplantıda genel sekreterliğin üye ülkelerin temsilcileri tarafından yıllık dönemler halinde yapılması kararlaştırılmıştır. Fakat 8-9 Temmuz 1985' de Kuala Lumpur'da yapılan 18. başkanlar toplantısında genel sekreterliğin süresi 1986'nın Temmuzundan itibaren 3 yıl olarak tespit edilmiştir.

ASEAN ticaret konusunda 24 Şubat 1977' de Manila'da bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşmaya göre üye ülkeler ana mallarda, özellikle gıda ve enerjide birbirleriyle yardımlaşacak, pazara destek verecek ve hammaddeleri kullanımını artıracaklardır.

ASEAN endüstriyel projeler konusunda da 6 Mart 1980' de Kuala Lumpur da ve 18 Haziran 1981'de Manila da bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşma bölgesel gerekli ürünlerin talebini karşılamak için büyük çapta endüstri projelerinin oluşturulmasına bir çerçeve sunmaktadır. Şu anda var olan proje Endonezya ve Malezya'daki üre gübresi projesidir.

¹⁸⁰ ASEAN Overview, <http://www.asean.or.jp/eng/general/base/index.html> (24.02.2007)

¹⁸¹ Carolyn L.Gates, Mya Than, ASEAN Enlargement: An Introductory Overview, Institute of Southeast Asian Studies, 2001,s.11

Anlaşma üye ülkelerde farklı ürünlerin üretilmesi ve bunların değişimi ile ilgili bir sistem sunmaktadır. Otomotiv endüstrisinde markaya marka tabanında bir program uygulanmaktadır.

7 Mart 1980'de ASEAN, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bir ekonomik işbirliği anlaşması imzalamıştır. Anlaşmanın amacı iki bölgesel grup arasında ticari ve ekonomik ilişkiyi artırmaktır. Başka bir ekonomik işbirliği anlaşması da Kanada ile 25 Eylül 1981'de imzalanmıştır. Anlaşma endüstriyel, ticari ve kalkınma işbirliği ile teknoloji transferini öngörmektedir.

Dördüncü ASEAN zirvesi 27–28 Ocak 1992'de Singapur'da yapılmış ve bu zirvede 15 yıl içinde ASEAN Serbest Ticaret Bölgesi (AFTA)'nın kurulması kararlaştırılmıştır. Bu zirvede, ASEAN ekonomik işbirliğini geliştirmeye yönelik çerçeve anlaşması ve ASEAN Serbest Ticaret Bölgesi için Ortak Efektif Tercihli Tarife (CEPT) Şeması Anlaşması imzalanmıştır. Ortak Efektif Tercihli Tarife Anlaşması Ocak 1993' de işlemeye başlamıştır. Aralık 1992' de bu anlaşmaya dahil olan ve olmayan ürünlerin listesi ASEAN tarafından açıklanmıştır.¹⁸²

Ekim 1993'te Singapur'da yapılan yıllık ekonomik bakanlar toplantısında tarife indirimlerinin 1994' e kadar geliştirilmesine karar verilmiştir. Bütün ASEAN' a üye ülkeler 8- 9' lu tarife sınırlarını bildirmişlerdir.

Singapur zirvesinde ayrıca güvenliği sağlamak için dış görüşmeleri geliştirme kararı alınmıştır. Bu bağlamda ASEAN bakanlar konferanslarında politik ve güvenlik konulu tartışmaların yapılması kararlaştırılmıştır. Bu kararı desteklemek için 20–21 Mayıs 1993' de Singapur'da ASEAN, Avustralya, Kanada, Avrupa Topluluğu, Japonya, Kore, Yeni Zelanda ve ABD üst düzey görevlileri bir toplantı yapmışlardır. Bu toplantıda yılda bir kez toplanılmasına karar verilmiş ve gelecekteki aktiviteler için bir çalışma programı hazırlanmıştır.

ASEAN ülkeler arasında meydana gelen anlaşmazlıkları barışçı bir yoldan çözümlenmesine gayret etmektedir. ASEAN UNGA'nın 47. oturumunda Güney Doğu Asya Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasını başlatmıştır. Anlaşma Güney Doğu Asya'da Birleşmiş Milletlerin görevini tamamlayıcı rol oynayacaktır. Laos ve Vietnam Temmuz 1992'de anlaşmaya dahil edilmişlerdir.

¹⁸² Carolyn L.Gates, Mya Than, **a.g.e.**, s.13

ASEAN' a üye ülkeler ticareti geliştirerek, yatırım ve endüstri işbirliği ile sıkı ekonomik ilişki içindelerdir. ASEAN istikrar ve bölgenin refahı için yeni ekonomik anlaşma çerçeveleri hazırlamaktadır.¹⁸³

Endüstriyel işbirliği alanında ASEAN, şu anda Endonezya ve Malezya arasındaki üre projesinden oluşan ASEAN Endüstri Projesi (AIP)'yi oluşturmuştur. Diğer bir ASEAN endüstri projesi olan Potasyum Tuzları Madeni Projesi Tayland tarafından yürütülmektedir.

1983'de ASEAN endüstriyel işbirliğini hızlandırmak amacıyla ASEAN Endüstriyel Ortak Risk Anlaşmasını imzalayarak üçüncü parti ülkelerinde yatırımlara destek vermektedir.

ASEAN' ın 7 toplantı üyesi vardır: Avustralya, Kanada, Avrupa Topluluğu, Japonya, Kore, Yeni Zelanda, ABD.

ASEAN Devlet Başkanları toplantısı en büyük otoritedir. Koordinasyon üye ülkelerin Dışişleri Bakanlarından oluşan ASEAN bakanlar toplantısı tarafından sağlanır.¹⁸⁴

ASEAN destek kurulu dışişleri bakanları toplantısı aralarındaki işleri yürütmektedir. Bütün ASEAN ekonomik işbirliği aktiviteleri ASEAN üst düzey ekonomik görevlileri tarafından ASEAN ekonomi bakanlarınca yönetilmektedir. Diğer konularda bakanlar toplantısı gerektiğinde ilgili bakanlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

ASEAN genel sekreteri ASEAN bakanlar toplantısı teklifiyle ASEAN devlet başkanları tarafından seçilmektedir. Genel sekreter bakan statüsündedir ve ASEAN aktivitelerini başlatmak ve koordine etmekle görevlidir. Genel sekreter ilk ve son ASEAN toplantıları dışındaki bütün toplantıları yönetir.

Politik değerlendirme üst düzey politik görevliler tarafından yapılır ve ASEAN bakanlar toplantısına rapor sunmaktadır. Ekonomik işbirliği üye ülkelerin ekonomi bakanları tarafından üst düzey ekonomi görevlileri toplantısı yoluyla sağlanır.

Ayrıca 6 ekonomi dışı kurul vardır. Bunlar:

- 1) Kültür ve Enformasyon Kurulu
- 2) Sosyal Gelişme Kurulu
- 3) Bilim ve Teknoloji Kurulu
- 4) İlaç Konusunda ASEAN Üst Düzey Komitesi
- 5) Çevre üzerine ASEAN Üst Düzey Görevlileri
- 6) Sivil Hizmet Konularında ASEAN Konferansı.

¹⁸³ Abdulkadir Buluş, **Japonya-ASEAN İlişkileri Çerçevesinde Japon Dış Yatırımlarının ASEAN Ülkeleri Ekonomilerindeki Rolü**, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, İstanbul, 1994, s.4

¹⁸⁴ a.g.e., s.5

1978'den itibaren üçüncü ülkelerdeki ASEAN komiteleri evsahibi ülke ile ortak görüşmelerle ASEAN konularını geliştirmek ve desteklemek amacıyla kurulmuştur. ASEAN komiteleri aşağıdaki ülkelerde kurulmuştur: Avusturalya (Canberra), Belçika (Brüksel), Kanada (Ottawa), Fransa (Paris), Almanya (Bonn), Hindistan (Yeni Delhi), Japonya (Tokyo), Kore (Seul), Yeni Zelanda (Wellington), İsviçre (Cenevre), İngiltere (Londra), ve ABD (Washington D.C.). ASEAN'a bağlı 41 hükümet dışı organizasyon bulunmaktadır.¹⁸⁵

Japonya, bölgede kurulan bu yapıdan özellikle ekonomik alanda büyük kazanımlar elde etmiştir. Japonya'nın bölge ülkeleri ve ASEAN'la olan ilişkileri esas olarak 1977 yılında Japon Devlet başkanı Fukuda'nın FUKUDA Doktrini olarak bilinen dış politika değişikliğine gitmesiyle olmuştur. Fukuda Doktrini asıl olarak 3 maddeden oluşur.¹⁸⁶ Bunlar;

- i- Japonya askeri bir rolü reddeder ve Güneydoğu Asya'nın barış ve refahını arzular,
- ii- Japonya karşılıklı güven anlayışı temelinde bir ilişki ister,
- iii- Japonya, Hindçini ülkeleriyle karşılıklı anlayışı hedefler ve bu hedefe yönelik çabalarda ASEAN'ın eşit bir ortağı olarak işbirliğinde bulunacaktır.

Doktrinin en önemli mesajı Bölgedeki barış ve istikrarın pekiştirilmesi, ASEAN'ın desteklenmesi ve kalıcı bir bölgesel örgüt olmasıdır. Fukuda ziyaretinden sonra Japonya ve ASEAN ülkeleri arasında ekonomik işbirliği ortaya çıkmıştır. Tokyoda yapılan Japonya-ASEAN forumunda yapılan antlaşmalarda bir dizi ekonomik karar alınmıştır. Bunlar şu şekildedir; ASEAN'ın endüstriyel projelerine 1 Milyar Dolar yardım yapılacak, Dış Ticaret gelirlerinin istikrarı için ortak bir Komite oluşturulacak, Ticaretteki engeller kademeli olarak azaltılacak ve GPS (Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi) Kurulacak, kültürel programlar yapılacak.¹⁸⁷

Buna ek olarak 1981 yılında Japonya'da kurulan ASEAN – Japonya Merkezi, tüm ASEAN üyelerinin katıldığı, ticaretin, yatırımın ve turizmin ortak platformda yapılması ve tüm üyelerin bundan olumlu yönde yararlanmasını hedeflemiştir. Bu Merkezin uzun vadeli

¹⁸⁵ Junichiro Koizumi, **Japan and ASEAN in East Asia: A Sincere and Open Partnership**, ISEAS – Institute of Southeast Asian Studies,2002, s.5

¹⁸⁶ William W.Haddad "Japan, The Fukuda Doctrine, And ASEAN", **Japan And Southeast Asia**, (Der. Wolf Mendl), Routledge,London, 2001 s.127-128

¹⁸⁷ Buluş, **Japonya – ASEAN....**,s.6

hedefleri arasında bu ülkeler arasındaki bağı kuvvetlendirmek ve genişletmek bulunmaktadır.¹⁸⁸

ASEAN'ın ekonomik ve politik olarak son yıllarda daha güçlü atılımlar yapmasının ardında ülkelerin birlikteliği ve iş birliğine önem vermeleri yatmaktadır. Ayrıca ASEAN sadece üye ülkeler ile değil bu ülkelerin dışındaki ülkelerle ve uluslararası oluşumlarla da önemli diyaloglar kurmuş ve işbirliği içerisine girmiştir. ASEAN ülkeleri ve Japonya ortak kültürel mirasları ve diyalogları ile ekonomik ve siyasi alanda işbirliği yapmak zorundadırlar.¹⁸⁹

Japonya ASEAN Merkezi bünyesinde 2005 yılında kurulan EPC (Eminent Persons Committee) Saygın kişiler Komitesi Japonya ve ASEAN arasındaki ilişkileri sağlamlaştırmak ve işbirliği alanlarını artırmak amacıyla ASEAN-Japonya 2003 Eylem planına dayandırılarak kurulmuştur. EPC 2005 yılında göreve başlamış ve 2006 yılı nisan ayında tavsiyelerini merkeze sunmuştur. Bu tavsiyelere göre; CEP (Comprehensive Economic Partnership) Çok taraflı Ekonomik ortaklık programlarının ve ICT (Information and Communication Technologies) İletişim ve Bilgi teknolojilerinin geliştirilmesi amacıyla ticarete, yatırımda ve turizm alanlarında kapasite geliştirme programları düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.¹⁹⁰

3.5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İLE İLİŞKİLER

Japonya 18 Aralık 1956 yılında BM üyesi olmuştur.¹⁹¹ O yıldan sonra Ekonomik ve siyasi olarak söz sahibi olan Japonya BM çatısı altında önemli faaliyetler göstermiş 9 kez geçici güvenlik konseyi üyesi olarak görev yapmıştır.¹⁹² Japonya uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında faal ve yapıcı rol oynamaktadır.

Japonya, Öz Savunma Kuvvetleri'ni, terörizme karşı yürütülen evrensel mücadeleye katkıda bulunmak amacıyla Hint Okyanusu'nda ve ülkenin yeniden yapılandırılmasına katkıda bulunmak amacıyla Irak'ta görevlendirmiştir. Japonya, sekiz BM barış gücü operasyonuna ve beş uluslararası insani yardım operasyonuna birlik göndermek suretiyle

¹⁸⁸ Nobutoshi Akao , **Welcoming Greetings**, <http://www.asean.or.jp/eng/general/guide/index.html> (14.01.2007)

¹⁸⁹ Haddad, **a.g.e.**, s.129

¹⁹⁰ Akao , **a.g.e.**

¹⁹¹ **List of Member States**, <http://www.un.org/Overview/unmember.html> (20.01.2007)

¹⁹² The Ministry of Foreign Affairs of Japan, **Diplomatic Blue Book-2006**, Japan, 2006, s.144

katılmıştır Japonya ayrıca BM barış gücü operasyonlarının maliyetlerinin beşte birini üstlenmektedir.

Japonya'nın Faal olarak rol aldığı BM görevleri şunlardır; Bosna Hersek (Seçimlerde Gözlemcilik),Yugoslavya (Kosova) (SeçimlerdeGözlemcilik), Suriye (Golan Tepeleri) UNDOF), Afganistan (Mültecilerin Kurtarılması ve Terörle Mücadele Yardımı), El Salvador (Seçimlerde Gözlemcilik), Kamboçya (UNTAC), Doğu Timör (UNMISSET), Irak (Yeniden Yapılandırma ve İnsani Yardım), Raunda (Mültecilerin Kurtarılması), Mozambik (ONUMOZ), Angola (Seçimlerde Gözlemcilik).¹⁹³

Ocak 2005 yılında bu yana Japonya, BM Güvenlik Konseyinde daimi olmayan üye statüsünde görev almaktadır. Bu görevi Japonya Brezilya ile birlikte en çok üstlenen ülke konumundadır. Japonya PKO (Peace Keaping Operations), çalışma grubuna başkanlık etmekte, Dünya üzerinde birçok sorunlu bölgede barışın korunması adına görevler yapmaktadır.

Asya kıtasını temsil güvenlik konseyinde temsil eden Japonya, bölgede meydana gelen terör, şiddet gibi olaylara karşıda etkin araştırmalar yaparak, bölgeye destek sağlamaktadır. Japonyanın 2007 yılı için yapmak istediği ve kulis çalışmaları yaptığı konu Asya Kıtasını temsilen Güvenlik Konseyinin Daimi üyesi olmaktır.

Yıllık olarak Hazırlanan ve Japon Resmi Dış politikası kaynağı olarak Gösterilen “Diplomatic Blue Book” ta yer alan ifadeler şu şekildedir;

Uluslararası Toplumun karşılaştığı yeni terörizm, Nükleer silahlar, yoksulluk, salgın hastalıklar ve diğer tüm sorunlar, Uluslararası barışın ve güvenliğin en önemli aktörü olan BM'den ve Güvenlik Konseyinden beklentileri artırmaktadır. Buna rağmen Güvenlik Konseyindeki temsil kurulduğu günden beri değişikliğe uğramamış 60 yıldır sabit kalmıştır. Uluslararası ortamdaki değişikliklere paralel olarak Güvenlik Konseyi bünyesinde de bazı reformların yapılması gereklidir. 21. yüzyılın gereklerine göre BM yapılanmasında ve özellikle Güvenlik Konseyi yapılanmasında bazı temel değişikliklerin yapılması gereklidir.

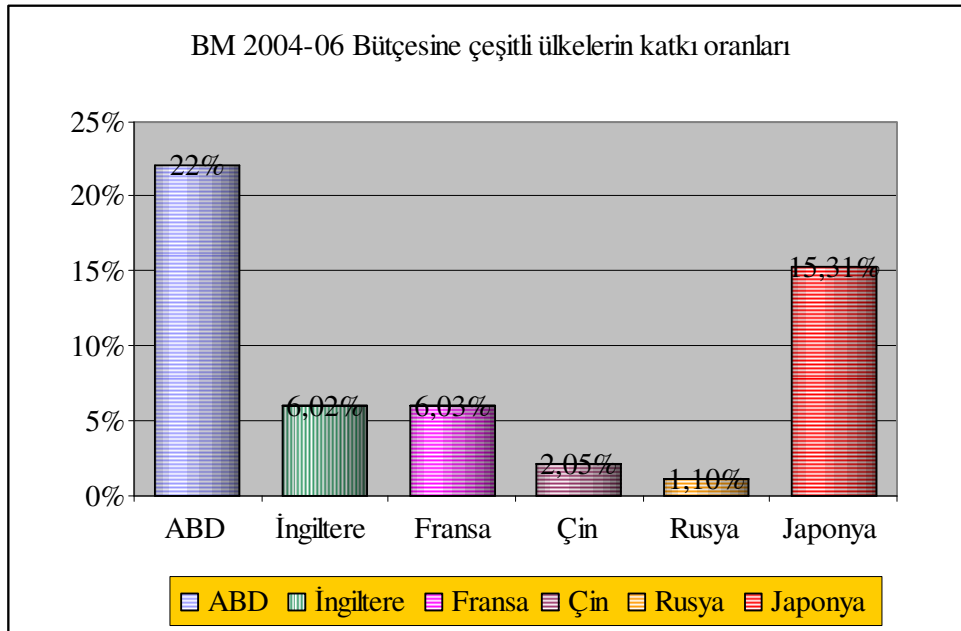
- i- Japonya'nın Güvenlik Konseyine daimi bir üye olması, Mevcut Konjonktürde Japonya'nın uluslararası barışa maddi ve manevi katkılarının temsilini sağlayacak ve hak ettiği konuma getirecek,
- ii- Japonya, Uluslararası topluma daha erkten bir şekilde katkıda bulunabilecek,
- iii- Japonya, kendi güvenliği ile ilgili bilgilere daha çabuk ulaşabilecek,

¹⁹³ Japonya Dış İşleri Bakanlığı, **Japonya, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Toplum**, http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_05/Japan_UN.pdf (20.01.2007)

- iv- Nükleer silah bulundurmayan bir ülkeyi Güvenlik Konseyine kabul Eden BM'nin uluslararası alanda kredibilitesi artacak,
- v- Asya kıtasının Güvenlik Konseyinde daimi temsili sağlanacaktır.

Japonya daha büyük sorumluluk almak, tecrübelerini uluslararası topluma daha iyi aktarmak ve daha büyük yardımlar yapabilmek için Güvenlik Konseyine Daimi üye olmak istemektedir.¹⁹⁴

Japonya, BM bütçesine ikinci en büyük katkıyı yapan ülkedir. 2004–06 yılları için belirlenen BM bütçesinin % 19,468'ini Japonya karşılamaktadır. Japonya ayrıca, BM fon ve programlarına ve uzman kurumlarına 2001–2003 yılları arasında gönüllü olarak 2,1 milyar ABD \$ katkıda bulunmuştur. Japonya, BM'in ikinci büyük bağış yapan ülkesidir.

Tablo.1: BM 2004–06 Bütçesine çeşitli ülkelerin katkı oranları¹⁹⁵

¹⁹⁴ The Ministry of Foreign Affairs of Japan, **Diplomatic Blue Book-2006**, Japan,2006, s.145
<http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2006/10.pdf> (20.01.2007)

¹⁹⁵ http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_05/Japan_UN.pdf (20.01.2007) ve ayrıca
<http://www.globalpolicy.org/finance/assessmt/dues2003.pdf> (15.05.2007)

3.6. NATO İLE İLİŞKİLER

Japonya NATO üyesi bir ülke değildir. Fakat NATO ve Japonya arasında soğuk savaş sonrası dönemde gerek ekonomik gerekse siyasi anlamda birçok işbirliği ve ortak hareket yapılmıştır.

4 Mayıs 2006 tarihinde Japonya Dış İşleri Bakanı Taro Aso katılmış olduğu bir NAC (Kuzey Atlantik Konseyi) toplantısında “11 Eylül 2001 yeni bir dönemin başlangıcıdır. Soğuk savaş sırasında bizi tehdit eden düşmanımızı tanıyorduk ve önlemlerimizi ona göre alıyorduk. Fakat bu 11 Eylül sonrası dönemde bizi neyin beklediğini, düşmanın nereden ne zaman ve nasıl saldıracağını tahmin etmek bir hayli güç hale geldi. Burada şunu hatırlatmak istiyorum, dünyanın benim bulunduğum tarafında güvenlik yapısı halen Avrupa’dan çok daha farklıdır. Asya bölgesinde Soğuk savaş benzeri bir yapılanma halen mevcuttur. Örnek vermek gerekirse Kuzey Kore Nükleer kapasitesini geliştirmektedir. Tayvan sorunu ise hala çözüme kavuşmamıştır.” Diyerek söze başlamış ve bölgesinin sorunlarını Konseyde dile getirerek NATO ile işbirliğine her zaman hazır olduklarını vurgulamıştır.¹⁹⁶

Uzakdoğu da Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan konjonktürde Çin sürekli ekonomik ve siyasi anlamda güçlenmeye başlamıştır. Çinin askeri kapasitesinin ekonomisi ile aynı oranda artıp artmaması konusu hem Japonya’yı hemde NATO’yu yakından ilgilendirmektedir. Bunun yanı sıra özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Küresel terör etkisini Asya kıtasında da hissettirmiştir. Bu konu ile ilgili ASEAN bölgesel forumunda (ARF) şiddetle nasıl başa çıkılacağı tartışılmıştır. Geleneksel güvenlik anlayışıyla Asyalılar sadece terörizme karşı değil aynı zamanda insan ve narkotik kaçakçılığı, korsanlık ve kitle imha silahlarına karşı bir birlik oluşturmuşlardır. Tüm bu ortak kuşklar Japonya ve NATO işbirliğinin bölgesel manada istikrarın yakalanması konusunda hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir.¹⁹⁷

NATO’nun asli görevinin kolektif güvenlik anlayışıdır. Bilindiği gibi Japon anayasasının kısıtlayıcı hükümleri doğrultusunda Japon Güvenlik Kuvvetleri herhangi bir kolektif güvenlik antlaşmasına taraf olamaz. Tüm bu kısıtlamalara rağmen Japonya dünya barışının tesis edilmesi için elinden gelen tüm fedakarlıkları ortaya koymaktadır. Japon destek gemileri daha çok insani yardım ve Müttefik kuvvetlere destek amacıyla

¹⁹⁶ Speech by Mr. Taro Aso, **Japan And NATO In A New Security Environment**, <http://www.mofa.go.jp/announce/fm/aso/speech0605.html> (15.02.2007)

¹⁹⁷ **Japan, Nato Look To Boost Ties**, <http://www.japantoday.com/jp/news/371804> (16.02.2007)

mürettebatıyla birlikte körfez bölgesinde halen varlığını sürdürmekte, “Operation Enduring Freedom” (OEF)’na destek sağlamak amacıyla var güçleriyle çalışmaktadır.

2001 Kasım ayından bu yana Japon Deniz Güvenlik Kuvvetleri Hint Okyanusu ve Arap Denizinde görev almakta, NATO güçlerine su ve yakıt sağlayarak operasyonların devamlılığı konusunda destek sağlamaktadır.¹⁹⁸

Japonya ve NATO işbirliği 1. Körfez savaşıdan hemen sonra yine benzer bir şekilde gündeme gelmiş, Japon Deniz Güvenlik Güçleri Körfez bölgesinde mayın temizleme faaliyetlerinde bulunmuş idi.

Afganistanda, Silahsızlanma, seferberliğin kaldırılması ve yeniden entegrasyon - DDR (Disarmament, Demobilisation and Reintegration) kapsamında Japonya, Ulusal Ordu askerlerinin tekrar sivil topluma kazandırılması, silahsızlandırılması ve seferberliğin kalkması için büyük çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar Afganistan’daki eski Taliban rejiminden yeni rejime geçişte barışçıl ve demokratik bir yol kat edilmesini sağlamıştır. DDR programının başarısı ISAF – International Security Assistance Force Uluslararası Güvenlik Destek Gücü’nün başarısı ile doğru orantılıdır. Silahların bireylerden toplanması, kabile önderlerinin ve elebaşlarının yakalanması ve silahsızlanma gibi konularda ISAF’in başarısı DDR’yi başarılı kılmıştır. Japon DDR ve NATO – ISAF güçleri işbirliği içinde çalışmıştır.¹⁹⁹

2005 Yılında Pakistanda meydana gelen depremde Japon SDF, NATO birlikleriyle birlikte arama ve kurtarma faaliyetlerine katılmıştır. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere Japonya ve NATO işbirliği içerisinde birçok operasyonda görev almıştır.²⁰⁰

3.7. AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER

Japonya ve AB ilişkileri giderek gelişme göstermekte ve karşılıklı iyi niyet çerçevesinde yürütülmektedir. 1991 yılında yayınlanan Political Declaration²⁰¹ – Siyasi Deklarasyon- Japonya ve AB ülkeleri arasındaki siyasi, ekonomik, kültürel alanda ortaya konacak olan işbirliğinin tesisi ve nitelikleriyle her yıl toplanacak olan Japonya – AB

¹⁹⁸ **Japan, NATO Agree to Closer Cooperation**, <http://www.voanews.com/Korean/archive/2005-04/a-2005-04-04-8-1.cfm> (16.02.2007)

¹⁹⁹ **Japan-Afghanistan Relations**, http://www.mofa.go.jp/region/middle_e/afghanistan/index.html (15.03.2007)

²⁰⁰ **Japan, NATO vow closer ties on Afghanistan, global security** <http://www.onlinenews.com.pk/details.php?id=107237> (16.02.2007)

²⁰¹ **Joint Declaration on Relations between The European Community and its Member States and Japan** http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/joint_pol_decl.htm (14.03.2007)

danışma toplantılarının çatısı tesis edilmiştir. Yıllık danışma toplantıları Avrupa Konseyi Başkanı, Avrupa Komisyonu Başkanı ve Japonya Başbakanı tarafından yapılır.²⁰²

Bundan başka bakanlık düzeyinde yıllık toplantılar yapılır. (Japonya Dış işleri bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı, Ekonomik planlama dairesi başkanı ve gerekli olan diğer bakanların yanı sıra AB tarafında ekonomik konularla ilgilenen bakanlar katılmaktadır.)

Japonya –AB Troyka toplantıları (yılda iki defa yapılan bu toplantılara Japonya Dış işleri Bakanı katılırken AB tarafından eski, yeni ve mevcut başkanlıkların dış işlerinden sorumlu yetkilileri katılmaktadır.)

Japonya ve AB arasında resmi düzeyde toplantılar yapılmaktadır. Bunlar

- Yıllık Başkanlık toplantıları
- Yıllık Bakanlık Toplantıları
- Japonya ve AB troyka Toplantıları

Bu toplantılarda Japonya ve AB arasındaki ilişkiler gözden geçirilir ve küresel veya bölgesel işbirliği alanları tesis edilir. Örneğin 2001 yılı 10. AB-Japonya Başkanlık Toplantısında gelecek on yıl için Japonya ve AB arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi için bir eylem planı taslağı üzerinde görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Bu eylem planı 4 temel amaç üzerine inşa edilmiştir.²⁰³ Bunlar;

- Barış ve Güvenliğin Desteklenmesi
- Ekonomik ve ticari ortaklığın desteklenmesi
- Küresel ve toplumsal tehditlere karşı ortak hareket
- İnsanları ve kültürleri bir araya getirmek.

AB – Japonya siyasi ilişkileri karşılıklı ilişkilerde temel teşkil etmektedir. Yapılan anlaşmalar gereği her iki tarafta birbirlerinin bölgesinde her alanda işbirliği tesis edebilmektedir. Örnek vermek gerekirse Japonya, Bosna, Kosova ve Sırbistan’da insani yardımlarda bulunmuş, siyasi ve ekonomik istikrar için gerekli katkıda bulunmuştur. Benzer bir şekilde KEDO projesi kapsamında Avrupa Birliği Bölgede insani yardım ve yapılandırma desteklemelerinde bulunmuştur.²⁰⁴

Japonya ve Avrupa Birliği arasında en önemli ilişkiler tabiatıyla ekonomik ilişkilerdir. 90lı yıllardan sonra iki ülke ticaret hacimleri açısından çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1995–1999 yılları arasında Japonya ihracatının yaklaşık yarısını AB ülkelerine yapmakta

²⁰² **The EU’s Relationship With Japan**, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/index.htm (14.03.2007)

²⁰³ **The 10th annual EU-Japan Summit**, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/summit_12_01/sum12_01.htm (14.03.2007)

²⁰⁴ **Enhancing EU-Japan political cooperation**, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/polit_coop.htm (14.03.2007)

iken Avrupa Birliği ülkeleri ihracatının 3te1'i Japonya'ya yapılmakta idi. Japonya Avrupa Birliğinin 5. büyük İhraç pazarı durumundayken AB Japonya için 2. büyük ihraç pazarı durumundadır. 2002 yılında yürürlüğe giren MRA–Mutual Recognition Agreement (Karşılıklı Tanınma Antlaşması) telekomünikasyon ekipmanları, elektrikli ürünler, iyi kimyasal laboratuvar uygulamaları ve tıbbi gereçlerde iyi üretim uygulamaları ticaretinde ithal eden ülkeye bazı kolaylıklar getirmiştir. Bu alanlarda ticaret yapmakta olan firmalara yasal prosedürleri kolaylaştırmış ve yatırım avantajları sağlamıştır.²⁰⁵ Bu antlaşma ile yaklaşık 21 milyar Avro olan bu sektörlerde ticaret yapan firmalar yine yaklaşık 400 milyon Avro kazanç sağlamış ve bu alandaki ticaret ilişkisi daha da artmıştır. Bununla birlikte Doğrudan yabancı yatırımlar konusunda da 1995–1999 yılları arasında Avrupa Birliği ve Japonya arasında ciddi gelişmeler yaşanmıştır. Önceki dönemlerde AB'den Japonya'ya yapılan Doğrudan yatırımlar Japonya'nın yatırımların kıyasla çok küçük oranlarda idi. Fakat yukarıda da bahsedilen gelişmelerden sonra 1995–1999 dönemlerinden sonra bu oranlamalar neredeyse eşit bir hale gelmiştir. Japonya'nın aldığı doğrudan yatırım toplamının GSMH'ye oranı %1'in altında kalmasına rağmen (bu oran ABD'de %12 ve AB'de %15 dir), 1998 yılından sonra AB'den gelen yatırımlarla çok ciddi artışlar yaşanmıştır. 1999 yılında % 247 oranında artan dış yatırımlar Japon tarihinde yapılmış olan en büyük dış yatırım oranıdır. Bu oranın yükselmesinde en büyük etki AB menşeli olan “Vodafone” şirketinin Japonya'ya ortak kullanmaksızın 11 milyar dolarlık bir yatırım yapmış olmasıdır. 1993–2004 yılları arasında Japonya'nın AB'ye olan ihracatı toplamda %40 oranında artış göstererek 50.1Milyar Avrodan 73,5 Milyar Avroya yükselmiştir. Aynı zaman zarfında ise AB'nin Japonya'ya ihracatı 28,8 milyar Avrodan 43,1 milyar Avroya yükselmiştir.

Tüm bu ekonomik gelişmelerin yanı sıra Japonya ve AB arasındaki ilişkiler ekonomik temelli olmaktan çok siyasi manada Japonya'nın yönetsel ve yapısal alanlarda AB normları seviyesine gelmesi için siyasi ağırlıkta devam etmektedir.

Düzenleyici Reform Diyalogu (RRD – Regulatory Reform Dialogue) için 1994 yılından bu yana yıllık üst düzey toplantılar yapılmaktadır. Bu toplantılar her iki tarafında birbirlerine derogasyonlar sundukları ve gerekli gördükleri düzenlemeleri tavsiye ettikleri ortamlardır. Dünya Ticaret Örgütünün (WTO) oturumlarında Japonya ve AB aynı

²⁰⁵ **Japan-EU Cooperation and Dialogue,**
<http://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/overview/cooperation.html> (14.03.2007)

düzlemde fikirleri savunarak siyasi işbirliği içindedirler. İşbirliğinin geliştirilmesi Eylem Planında da önemle üzerinde durulmuş olan bir konudur.²⁰⁶

3.8. TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ

Tarihsel açıdan bakıldığında zaman Japonya ve Türkiye ilişkileri aslında çok da eski sayılmaz. Japonya ile Türkiye arasında ilk resmi temas 1887 yılında Prens Komatsu'nun²⁰⁷ Padişah Abdülhamit'i ziyareti olmuştur. Komatsu İçlerinde Türkiye'nin de bulunduğu Avrupalı ve Asyalı ülkelere ziyaret amaçlı başlattığı seyahat, resmi temaslar yapmak ve dış politik açılımlara imza atma amaçlıydı. Komatsu İstanbul ziyareti sırasında Japon imparatorunun dostluk ve barış mesajlarını Sultan Abdulhamit'e sunmuştur. 2 yıl sonra Sultan Abdulhamit iyi niyet mesajları sunma amacıyla bir dostluk elçisi atamış ve Ertuğrul Fırkateyni ile bu sefiri Japonya'ya yollamıştır. 11 ay gibi uzun süren bu yolculuğun ardından Japonya'ya ulaşan dostluk elçisi İmparator tarafından karşılanmış ve yaklaşık 3 ay süren resmi temaslar yapılarak dostluk mesajları pekiştirilmiştir.²⁰⁸ 3 aylık misyonunu tamamlayan Ertuğrul Fırkateyni ve yaklaşık 650 kişilik mürettebat dönüş yolculuğu sırasında Japon sularında fırtınaya yakalanmış ve gemi batmıştır.²⁰⁹ Mürettebattan sadece 65 kişi kurtulmuş, kurtarma çalışmaları sırasında Japon halkı ve yetkilileri olayla yakından ilgilenerek dostluk adına ilgi çekici mesajlar yayımlamışlardır. Hayatta kalan mürettebat imparatorluk donanmalarıyla İstanbul'a gönderilmiştir. Kushimoto adasında kazanın anısına bir anıt yaptırılarak Türk denizciler her yıl düzenlenen törenlerle anılmışlardır.²¹⁰

1890 yılında acı bir olayla dostluk çerçevesi içinde kurulan Türk-Japon ilişkileri Cumhuriyet sonrası dönemde de seyretmiştir. Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra 1924 yılında Japonya Türkiye'yi tanıyarak karşılıklı elçilikler açılmıştır. 2. Dünya Savaşının son yıllarında Türkiye'nin dış politika stratejisi Batı bloğuyla birlikte hareket etmek olduğu için, Yalta Konferansında alınan kararlar gereği 1945 yılında Türkiye Japonya ile olan diplomatik ilişkilerini keserek savaş ilan etti. 2 ay sonra Japonya'nın şartsız yenilgiyi kabul etmesiyle 2. Dünya Savaşı sona ermişti.²¹¹ 1951 de yapılan San Francisco antlaşmasına

²⁰⁶ **The EU's Relationship With Japan**, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/index.htm (14.03.2007)

²⁰⁷ Prens Komatsu İmparator Meiji'nin yeğenidir ve o dönemde Japon dış politikasına yön veren bir konumdadır.

²⁰⁸ Garcih Jenkins, **Japan: One Hundred Years of Ties**, Turkish Review Quarterly Digest, Volume 4 Number 21, Autumn 1990, Ankara, s.42

²⁰⁹ Çetinkaya Apatay, **Ertuğrul Fırkateyni'nin Öyküsü**, Milliyet yayınları, 1998, s. 179

²¹⁰ Erol Mütercimler, **Türk-Japon ilişkileri ve Ertuğrul Faciası**, İstanbul, Anahtar Yayınları, 1994, s.22

²¹¹ Armaoğlu, a.g.e. s. 121

taraf olan Türkiye, 1952 yılında Japonya'ya bir büyükelçilik açarak diplomatik ilişkilerini yeniden hayata geçirmiştir. Bu tarihten sonra dostluk ve iyi niyet çerçevesinde gerçekleşen ikili ilişkiler ekonomik yardımlar ve işbirliği alanlarında artarak devam etmiştir.²¹²

Özellikle 1970'li yıllarda Boğaz köprüsün yapımı sırasında Japonya ile ilişkiler sıklaşmıştır. Savunma harcamaları minimum seviyede olan Japonya ODA (Resmi Kalkınma Yardımları) sayesinde dış politikasını şekillendiriyordu. Boğaz köprüsü ve çevre yollar ihalesi için 30 milyon Dolar kredi sözü alınan Japonya'dan bu ihaleyi kaybetmesinin ardından Hasan Uğurlu barajı ve Hidroelektrik Santrali inşaatı için yaklaşık 27 milyon Dolar kredi alınmıştır. Bu miktar ticari nitelik taşımayan ilk Japon Kredisi dir.

1970 yılında başlayan krediler ve yardımlar artarak devam etmiştir. Başlıca krediler ve devam eden projeler şu şekilde sıralanabilir;

Türkiye'ye Sağlanan Yen Kredileri²¹³

Proje İsmi	Miktar (MilyonYen)	Tarihi
Hasan Uğurlu Hidroelektrik Santrali	9,720	26 Mayıs 1971
Haliç Köprüsü	3,312	27 Kasım 1971
İstanbul İçme Suyu Projesi	94,783	15 Haziran 1993
Bozüyük-Mekece Yol Geliştirme Projesi	29,367	19 Ağustos 1999
Demiryolu Boğaz Tüp Geçişi Projesi	12,464	19 Ağustos 1999
İstanbul'daki Köprülerin ve Viyadüklerin Güçlendirilmesi	12,022	29 Mart 2002
Ankara İçme suyu Projesi	26,826	12 Mart 2004

Tablo.2: Türkiye'ye Sağlanan Yen Kredileri

²¹² Hironao Matsutani, **Japonya'nın Dış Politikası ve Türkiye**, İstanbul, Bağlam yayınları, 1995, s.66

²¹³ http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_02/Page_04.htm (20.01.2007)

Günümüze kadar Japonya tarafından Türkiye'ye yapılan toplam yardımlar ve krediler de şu şekilde sıralanabilir;²¹⁴

Krediler:	420 milyar Yen
Hibeler:	0.7 milyar Yen
Teknik İşbirliği :	2.7 Milyar Yen

Tablo.3: Japonya tarafından Türkiye'ye yapılan toplam yardımlar ve krediler

İki ülke arasında dış ticaret hacmi de günden güne artarak devam etmiştir. 1970'li yıllarda 45 Milyar Dolar civarında gerçekleşen ticaret hacmi Türkiye Lehine 12,5 bir ticaret dengesi ortaya çıkarırken 2000li yıllara geldiğimizde bu denge Türkiye aleyhine – 90 gibi yüksek bir oranda seyretmekte ve büyük bir açık vermektedir.

Japonya ile ticaretimizde başlıca kalemler şu şekildedir;

(Bin ABD Doları)	2000	2001	2002
İHRACAT	149.155	123.653	128.340
Tarımsal Ürünler	71.748	55.319	66.433
Meyve, sebze ve mamülleri	34.388	25.195	26.748
İçki ve tütün mamülleri	19.645	15.744	6.336
Diğer gıda maddeleri	12.278	9.040	26.989
Madencilik Ürünleri	29.107	19.877	16.392
Sanayi Ürünleri	48.300	48.457	45.515
Dokumacılık	17.981	19.018	17.789
Hazır giyim	5.535	7.878	10.716
Makinalar ve ulaşım araçları	7.039	7.713	4.848
Metal dışı mineraller	4.568	4.452	4.157

²¹⁴ http://www.mofa.go.jp/region/middle_e/turkey/index.html (20.01.2007)

(Bin ABD Doları)	2000	2001	2002
İTHALAT	1.620.553	1.307.264	1.462.619
Tarımsal Ürünler	15.500	11.612	20.278
Madencilik Ürünleri	9.261	4.848	7.204
Sanayi	1.595.792	1.290.804	1.435.137
Otomotiv sanayi	466.824	118.040	158.385
Diğer makina ve ulaşım araçları	572.470	538.936	708.750
Elektrikli makina ve cihazlar	82.442	53.201	95.842
Elektriksiz makineler	413.495	282.589	450.607
Demir çelik ürünleri	54.343	260.957	102.207
Kimyasallar	120.525	110.297	130.307
Büro ve haberleşme cihazları	139.727	112.984	124.873

Tablo.4: Fasıllar itibariyle Japonya – Türkiye Ticareti

Tablolardan da anlaşılacağı üzere Japonya Türkiye'ye daha ziyade otomotiv ürünleri, büro ve haberleşme cihazları, makina ekipmanlar ve kimyasal maddeler gibi sanayi ürünleri satmakta, ülkemizden de gıda ürünleri ve tekstil-hazır giyim mamülleri ithal etmektedir.²¹⁵

²¹⁵ <http://www.jetro.go.jp/en/stats/statistics/gaikyo200605.xls> (05/09/2006)

IV. BÖLÜM

DEĞİŞEN DENGELER VE JAPONYA’NIN DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI

4.1. 11 EYLÜL EYLEMLERİNE JAPONYA’NIN TEPKİSİ

Uluslar arası arenada barışçıl bir devlet görüntüsü veren Japonya, 11 Eylül saldırılarının hemen ardından 12 Eylül sabahı başbakan Kouzimu ağzından saldırıları kınamış ve saldırıların sadece ABD halkına ve yönetimine değil aynı zamanda demokratik dünya’ya yapılmış bir saldırı olduğunu, uluslar arası terörizme karşı ABD ve müttefiklerinin her zaman yanında olacağını belirtmiştir.²¹⁶

19 Eylül de Japon hükümeti terörist saldırılara karşı temel politikalarını ve acil önlem paketini açıklamıştır. Temel Politikalar ve Acil Önlem paketi aşağıdaki gibidir:²¹⁷

1. Temel Politikalar

- 1.Japonya kendi güvenlik sorunu gibi algıladığı bu konuda, teröre karşı verilecek olan savaşta aktif olarak yer alacaktır.
- 2.Japonya ABD’yi desteklemekte, ABD ve diğer müttefik ülkelerle koordineli bir şekilde hareket edecektir.
- 3.Japonya olaylara karşı sert tavrını göstermek için etkin ve somut adımlar atılacaktır. Bu adımlar hızlı ve çok yönlü olarak devam edecektir.

2. Acil Önlem Paketi

- 1.Japon Hükümeti, Birleşmiş milletlerin 1368 sayılı kararına göre uluslararası barışa tehdit teşkil eden terörist saldırılara karşı ABD veya diğer devletlerin atacağı adımlarda, Meşru Müdafaa Güçlerini (Self-Defence Force (SDF)) tıbbi yardım, nakliye, destek gibi alanlarda kullanmak üzere sevk edecektir.
- 2.Japon Hükümeti ABD’nin adımlarında ilgili alan ve sahalara gerekli yardımı ve desteği gösterecektir.
- 3.Japon Hükümeti Meşru Müdafaa Güçlerinin araçlarını gerekli olan tüm istihbaratın toplanması için sevk edecektir.

²¹⁶ “Statement of the Prime Minister of Japan” September,12,2001
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/0911seimei_e1.html (05/09/2006)

²¹⁷“Statement by the Prime Minister of Japan”. **Japan's measures in response to the simultaneous terrorist attacks in the United States**, September 19,2001
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/0919terosoti_e.html (05/09/2006)

4.Japon Hükümeti bilgi paylaşımı ve göç kontrolü gibi konularda uluslararası işbirliğini kuvvetlendirerek devam ettirecektir

5.Japon Hükümeti insani, ekonomik ve diğer gerekli yardımları terörizmden etkilenen ülkelere geniş kapsamlı olarak uygulayacaktır. Bu yardımlar kapsamında Japon hükümeti Amerika'yla bu acil durum konusunda işbirliği yapan Pakistan ve Hindistan'a olan yardımlarının kapsamını da genişletecektir.

6.Japon Hükümeti gerekli durumlarda mültecilere yardımlarda bulunacaktır. Bu aynı zamanda Japon Meşru Müdafaa Güçleri'nin yardım konuları arasındadır.

7.Japon Hükümeti diğer uluslarla işbirliği içinde, uluslararası ve ulusal iktisadi bunalımlar karşısında gerekli önlemlerin alınmasında öncü bir konumda bulunacaktır.

4.1.1. Japonya'nın Uluslararası Terörizme Bakışı

Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından Dünya gündeminde yer alan en önemli konulardan biri Uluslararası terörizm olmuştur. Dış politikasında barışı ön plana alan Japonya terörizmi lanetlemiş ve terörle savaşta her türlü aktif rolü alacağını belirtmiştir. Nitekim 8 Aralık 2001 tarihinde Japonya ve AB'nin yayınlamış olduğu ortak deklarasyonda “ Uluslararası terörizme karşı savaşta başarılı olabilmek için gayret sarf edilmeli ve uluslararası hukuk kurallarına riayet edilmelidir. Uluslararası alanda anti terör uygulamaları gayretli ve işbirliği içinde yapılmalıdır. Birleşmiş Milletler Güvenlik konseyi tarafından alınacak olan tüm kararlara aktif olarak katılmalı ve uluslararası işbirliği bu alanda pekiştirilmelidir.”²¹⁸ Japonya gerek AB ve ABD ile gerekse diğer tüm devletlerle terörizme karşı yapılacak olan mücadele konusunda işbirliğine ekonomik ve insani yardımlara açık olduğunu her ortamda belirtmiştir.

Uluslararası terörizmi barışa, insanlara, çıkarlara, güvenliğe ve istikrara karşı yöneltilmiş en büyük tehdit olarak algılayan Japon hükümeti, terörizme karşı elinden gelen en büyük tepkiyi vereceğini 16 Temmuz 2003 tarihinde Avustralya hükümeti ile yaptığı ortak bir deklarasyonla şu şekilde vurgulamıştır. “ Teröre karşı alınabilecek en sert

²¹⁸ 10TH EU-JAPAN SUMMIT, **EU-Japan Joint Declaration on Terrorism**, 8 Aralık 2001, http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/1208eu_tero_e.html (5/09/2006)

tutumumuzu takınacağız, Ortak çıkarlarımız ve bölgesel istikrar açısından amacımız uluslararası organize suçların, nükleer silahların ve kitle imha silahlarının kontrol altına alınması ve yaygınlaşmaması gerekmektedir. Hükümetlerin, çok taraflı organizasyonların, ulus üstü güçlerin ortak çalışmaları terörizme karşı savaşta dayanışma ve sıkı işbirliği içerisinde olmaları başarı için çok önemlidir. Bu bakımdan APEC, ASEAN gibi içinde bulunduğumuz bölgesel organizasyonların terörle savaşta etkin rol oynaması için mücadele edeceğiz.”²¹⁹

Terörizme karşı savaşta tüm imkânlarını seferber etmeye gönüllü olan Japonya bölgesel ve uluslararası örgütlerle bu konuda işbirliğini artırarak devam ettirmiştir. 2004 Kasım ayında yapılan ASEAN zirvesinde şu amaçlar ve İşbirliği alanları belirlenmiştir.²²⁰

Amaçlar:

i- Japonya ve ASEAN uluslararası terörizmin önlenmesi, dağıtılması ve terörle savaşta her türlü istihbarat paylaşımı ve kapasite geliştirme çalışmalarında işbirliği içinde olmalıdır.

ii- Katılımcılar²²¹ bu işbirliğinin amacının teröre karşı etkin mücadele olduğunu kabul ederler.

İşbirliği alanları:

i. Terörizme ve terörist gruplara karşı mücadelede bilgi paylaşımının sağlanması ve hukuki yaptırımların işbirliği içinde belirlenmesi,

ii. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin aldığı 1267, 1269, 1373, 1390, 1455, 1456 ve 1540 sayılı terörle mücadele kararlarının uygulanmasında uyum sağlama ve işbirliği içinde olma,

iii. Teröristlerin ve terörist organizasyonların finansal bağlarının kesilmesi için mücadele edilmesi ve bunu kuvvetlendirmek amacıyla illegal para transferi ve kaçakçılık konularında sıkı tedbirler almak,

iv. Teröristlerin yardım kuruluşlarını veya masum kimseleri ve onların faaliyetlerini kullanmalarını engellemek amacıyla etkin önlemlerin alınmasını sağlamak,

²¹⁹ Speeches and Statements of Prime Minister, **Australia - Japan Joint Statement on Cooperation to Combat International Terrorism**, 16 Temmuz 2003, http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2003/07/16terro_e.html

²²⁰ Speeches and Statements of Prime Minister, **Asean-Japan Joint Declaration For Cooperation In The Fight Against International Terrorism**, Kasım 2004, http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2004/11/30terrorism_e.html

²²¹ Brunei, Kamboçya, Endonezya, Lao, Malezya, Myanmar, Filipinler, Singapur, Tayland, Vietnam ve Japonya.

- v. Teröristlerin hareketlerini kontrol altında tutmak amacıyla göç kontrollerinin artırılması,
- vi. Ulusal nakliye güvenliği, havacılık, deniz ve konteynır taşımacılığında güvenliğin sağlanması amacıyla işbirliğinin artırılması,
- vii. Kapasite geliştirme faaliyetlerinin eğitimler, danışmanlıklar, alan analizleri, uzmanların sevk edilmesi, seminerler konferanslar ve ortak projelerle artırılarak uygun görüldüğü alanlarda yapılması,
- viii. Malezya'daki SEARCCT – Güneydoğu Asya Terörle mücadele bölgesel merkezi - Tayland'da ILEA – Uluslararası hukuk uygulama akademisi – Endonezya'daki JCLEC – Cakarta Hukuki uygulamalar merkezi – ile ortak projeler yapılması ve işbirliği alanlarının genişletilmesi,
- ix. Uluslararası kuruluşlarla yapılan işbirliğinin artırılması ve çok taraflı ilişkilerin pekiştirilmesi,
- x. Yukarıda belirtilen alanlarda yapılan araştırmalarda işbirliği içinde olunması, ve
- xi. İmtiyazsız sınıflar ve gelişmemiş bölgelerdeki yoksulluk, sosyal ve ekonomik ayrımcılık, yaşam standartlarındaki farklılıkların ve uçurumların azalmasını önleyecek olan projelere önem ve destek verilmesine devam etmek.

4.1.2. Anti Terörizm Özel Önlemler Yasası ve Bu Yasanın Çıkarılış Amaçları

11 Eylül saldırılarından sonra tüm dünyada olduğu gibi Japonya'da da bir dizi özel önlemler alınmasına karar verilmiştir. 16 Kasım 2001 tarihinde Japon hükümeti aldığı bir kararla Anti Terörizm Özel Önlemler yasasını kabul etmiştir. Bu kanun, ABD'ye yapılan saldırıların tüm insanlığa, barışa ve demokrasiye yapıldığını, tüm ulusların hiçbir fark gözetilmeksizin terörle mücadelede var olması gerektiğini belirten bir girişle başlamaktadır.

Kanunun amacı, Japon Hükümetinin işbirliği ve destek faaliyetlerine, arama ve kurtarma aktivitelerine, zarar gören insanlara insani yardımlarını uluslararası ortamda, terörizme karşı savaşta ortaya koyacak ve bu mücadelenin her zaman içinde bulunmasını sağlamaktır. Kanun kapsamında yapılacak olan faaliyetler ise şu şekilde sıralanmıştır;²²²

²²² The Anti-Terrorism Special Measures Law, October 2001,
http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/2001/anti-terrorism/1029terohougaiyou_e.html (05/09/2006)

İşbirliği ve Destek faaliyetleri; Terörle mücadele halindeki kuvvetlere yapılacak olan hizmet ve yardımları kapsamaktadır. Bu faaliyetler SDF – Meşru Müdafaa Kuvvetleri tarafından yapılacak, nakliye, tamirat ve bakım, tıbbi yardım, iletişim, havalimanı ve deniz limanlarının kullandırılması ve temel destekleri kapsar. (Silah tedariki, yakıt tedariki, askeri uçuşların yapılması, silah ve patlayıcı malzemelerin yabancı ülkelerin sınırları içinde taşınması konularını kapsamaz.

Arama ve Kurtarma faaliyetleri: Gerekli durumlarda SDF ile koordineli olarak Japon arama kurtarma timleri tarafından yapılacaktır.

Olumsuz Etkilenen İnsanlara yardım: Zarar görmüş insanlara gıda, giyecek, ilaç, tıbbi hizmetler ve diğer insani yardımların yapılmasını kapsar.

Diğer Gerekli faaliyetler: Ülke sınırları içinde yabancıların taşınmaları ve barınmaları gibi konuları kapsar.²²³

Kanun'un 10. Maddesinde hangi durumlarda silah kullanılabileceği belirtilmiştir.

i. Meşru Müdafaa kuvvetleri İşbirliği ve destek, Arama ve Kurtarma, İnsani Yardım veya diğer görevlerini yerine getirirken kendi canlarını, güvenliklerini tehlikeye atacak veya birlikte çalıştıkları veya yardım ettikleri insanların canını, güvenliğini sağlamak amacıyla beklenmeyen bir saldırı karşısında silah kullanabilirler.

ii. Kıdemli bir komutan insanların ve komutasında olan askerlerin can güvenliğini korumak amacıyla silah kullanma emri verdiği durumlarda kullanabilirler.

iii. Komutanın verdiği emir (i.) Maddede ve (iv.) Maddede belirtilen durumlarda silahsız kontrolün sağlanamaması ve gerekli görülen durumlarda masum insanların ve askerlerin güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde olabilir.

iv. Penal Code'da belirtilen 37. ve 36. maddelere sadık kalınarak insan sağlığına ve can güvenliğine zarar vermeyecek durumlarda silah kullanımına izin verilmiştir.

²²³ The Anti-Terrorism Special Measures Law, October 2001,
http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/2001/anti-terrorism/1029terohougaiyou_e.html (05/09/2006)

4.1.3. Japonya'nın Afganistan Harekâtına Yaklaşımı

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik saldırıların ardından “ya bizimle berabersiniz, ya da teröristlerle” ifadesi ile sertlik kazanan Bush Doktrini ile ABD “önleyici savaş” stratejisine başvurmuştur. İlk hedef Taliban rejimi ve Afganistan olmuştur. 7 Ekim 2001 tarihinde Afganistan'da geniş çaplı operasyon başlatmıştır. Operasyonların amacı Afganistanda yeni bir demokratik yapı tesis edilmesi ve anayasal bir meclis kurulması yönünde idi. 2001 Aralığında yapılan Bonn Antlaşmasının 3 temel amacından biri, Afganistan için kalıcı ve istikrarlı bir anayasa hazırlamak idi. Bonn antlaşmasında şu kararlara varılmıştır;

- 1- Geçici bir hükümetin kurulması,
- 2- Geçiş hükümetinin kurulmasının ardından Loya Jirga'nın kurulması,
- 3- Yeni anayasanın hazırlanması, bu anayasanın ışığı altında seçimlerin yapılması ve kalıcı hükümetin kurulması.²²⁴

Japonya 11 Eylül saldırılarının ardından 1 gün sonra ABD ve müttefiklerine terörle savşat insani yardım ve lojistik destek konularında yardımlarda bulunacağını deklere etmiştir. Bu bağlamda Afganistan hareketına maddi desteklerde bulunan Japonya özellikle Afganistan da yapılan yeniden inşa(reconstructions) faaliyetlerinde katkılarda bulunmuştur. Bonn antlaşmasının hemen ardından Afganistan'ın yeniden yapılandırılması için 21,22 Ocak 2002 yılında yapılan ilk yardım toplantısına “First Donors Conference” ev sahipliği yapmıştır. Bu konferansa Japonya ev sahipliği yapmıştır bunun yanında ABD, AB ve Suudi Arabistan'ın da aralarında bulunduğu 61 ülke katılmıştır. Konferansta Afgan hükümetinin rehabilitasyonu, yeniden yapılandırılması gibi konular öncelikli olarak ele alınmıştır. Konferans sonunda katılımcılar 6 yıllık bir periotda 5 milyar Amerikan Doları yardım yapılması gerektiğine karar vermişlerdir:²²⁵ 2002 yılının Şubat ayında Japon büyükelçiliğini Kabilde yeniden açmış ve 2003 yılında Tokyo da Afganistan konsolosluğu faaliyete başlamıştır.²²⁶

8 Aralık 2001 tarihinde yapılan 10. AB – Japonya Ortak toplantısının temel konularından bir tanesi Afganistan hareketi olmuştur. Bu toplantıda Japonya'nın AB

²²⁴ WARDAK, Faoq,(director of secretariat, constitutional rewiev commission) www.constitution.afg.com (19.09.2006)

²²⁵ Embassy of Afghanistan, Progress since Bonn, <http://www.afghanembassyjp.com/bonnprogress.html>, (19.09.2006)

²²⁶ Embassy Of Afghanistan, **Afghan-Japan Relations**, <http://www.afghanembassyjp.com/relations.html>, (19.09.2006)

lkeleriyle paralel bir politika izleyerek Afganistan harekâtına bakışı ortaya çıkmıştır. Bu zirvede alınan kararlar;

1. ABD ve diğer mtfevik devletlerin teröre karşı başlattıkları savaşı desteklemekteyiz. Tüm imkânlarımızla ABD'yi ve diğer ülkeleri teröre karşı savaşta destekleyeceğiz.

2. Afganistan'da barışın gerçekleşebilmesi için, istikrarlı bir ortamın kurulabilmesi için, insani yardımların ve yeniden inşa faaliyetlerinin BM kararları çerçevesinde desteklenmesini ve bunun sağlanabilmesi için imkânlarımızı seferber edeceğimizi ilan ederiz. Bu bağlamda uluslararası koalisyona ekonomik ve siyasi çözümü ortaya koymak için katılan tüm devletleri destekliyor ve onlarında yanında olacağımızı ilan ediyoruz. Afganistan'ın komşusu olan Pakistan gibi ülkelerin yardımlarında bulunacağız.

Bu desteklerimizi gösterme amacıyla şu önlemleri almayı kabul ederiz;

Siyasi diyalogu ve koordinasyonu güçlendirecek Afganistan da ve komşu ülkelerde barış ve istikrarı tesis edecek BM kapsamında yapılan çabaların kuvvetlendirilmesi, Afganistan da meşru, sınırları kabul edilmiş, çok kültürlü ve uluslu bir devletin kurulma çabaları desteklenecektir. Bunun için,

- İnsani yardım konularında aktif işbirliği sağlanması ve mülteci sorununda Afganistan'a ve komşu ülkelere destek olunması,
- Savaş sonrası Afganistan'ın yeniden yapılandırılması faaliyetlerinde aktif rol oynanması,
- Afganistan ve komşu ülkelere ekonomik ve siyasi anlamda yardımlarda bulunulması desteklenecektir.²²⁷

4.1.4. Japonya'nın Irak Harekâtına Yaklaşımı

George Bush, 2002 yılının Ocak ayında yaptığı bir konuşmasında, kitle imha silahlarına sahip olan ülkeleri "şer eksenini" olarak nitelendirerek, "Amerikan yönetiminin terör örgütlerinden ziyade bunlarla bağlantıları olan hükümetleri hedef aldıklarını" ilan etti. Bu ülkelerin içinde Saddam Hüseyin'in devlet başkanlığını yapmış olduğu Irak'ta bulunmaktadır. ABD ve İngiltere kitle imha silahlarına sahip olduğunu iddia ettikleri Irak'a 20 Mart 2003 tarihinde zgrlk Operasyonu başlatmışlardır. Savaş şiddetli direnişlere

²²⁷ 10TH EU-JAPAN SUMMIT,EU-Japan Joint Declaration on Terrorism, Brussels, December 8, 2001, http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/1208eu_tero_e.html (19/09/2006)

rağmen 10 nisan tarihinde, Meydandaki Saddam Hüseyin heykelinin devrilmesiyle savaş fiilen bitse bile, küçük çaplı eylemler, direniş faaliyetleri halen devam etmektedir.²²⁸

Japonya 20 Mart tarihinde, Özgürlük operasyonu ile aynı tarihte yapmış olduğu bakanlar kurulu toplantısının ardından şu kararları almıştır;

Kitle imha silahlarının ve nükleer silahların kullanımının ve üretiminin uluslararası güç birliğiyle önlenmesi Japonya ve diğer ulusların barış içinde yaşaması için bu gereklidir. Kitle imha silahlarının kullanımı sadece Asya anakarası için değil Japonya'yı çevreleyen bölge barışı içinde çok önemlidir. Japonya Irak'ın nükleer silahsızlandırılması için sürekli gayret göstermiş ve diplomatik çaba içerisinde olmuştur. Tüm uluslararası baskı ve BM kararlarına rağmen Irak maalesef bu tür kitle imha silahları barındırmaya ve üretmeye devam etmiştir. Uluslararası camianın barışçıl çözüm çabalarına olumlu karşılık vermemiştir. Ulusal çıkarlarına paralel olarak ve uluslararası toplumun sorumlu bir bireyi olarak Japonya bu defa Irak'a karşı müttefiklerimizin ve ABD'nin başlatmış olduğu güç kullanımına destek vermektedir.

Japonya bu savaşın en kısa sürede bitmesini ve Irak'ın uluslararası toplum için bir tehdit unsuru olmamasını temenni etmektedir. Japon Hükümeti, bu durum karşısında bazı tedbirler ve önlemler almıştır. Bunlar;

1. Yukarıda bahsedilen durumların bertarafı için Japon Hükümeti acil önlem paketi hazırlamıştır.

- Öncelikli olarak Japonya, bölgedeki Japonların güvenliğinin sağlanması için her türlü önlemi alacaktır.
- İkinci olarak, Japon hükümeti kendi topraklarında güvenliği sağlamak, temel faaliyetlerin korunmasını sağlamak, Japonya'daki ABD güçlerinin imkanlarını korumak ve diplomatik girişimlere devam etmek.
- Üçüncü olarak, Japon donanmalarının navigasyon güvenliğinin sağlanması için gerekli önlemleri almak,
- İçerde ve dışarıda ekonomik kaos – petrol arzı gibi - ortamının oluşmaması için gerekli önlemleri almak, ve uygun önlemlerin alınması için gerekli ülkelerle işbirliği içerisinde bulunmak.
- Zarar gören insanlar için Japon Hükümeti acil tedbirler olarak hükümetler ve STK'larla işbirliği içinde insani yardımlarda bulunacaktır.

²²⁸ Hakan Tunç, **Amerikanın Irak Savaşı**, Harmoni yayıncılık, İstanbul 2004, sf. 46

2. Japon hükümeti yeni gelişmeleri izleyerek, aşağıdaki tedbirleri ortaya çıkan yeni durumlarda uygulayacaktır.

- Ekonomik olarak etkilenen bölge ülkelerine Japon hükümeti ekonomik yardımlar yapacaktır.

- Japon hükümeti, Irakta bulunan kitle imha silahları, deniz ve kara mayınlarının imhası, yeniden yapılanma ve istikrar için gerekli çalışmalarda katkı sağlayacaktır.

3. Japon hükümeti, “Terörle Mücadele Özel Önlemler yasasında” belirtilen kurallar çerçevesi içerisinde, askeri veya diğer faaliyetlerde Afganistan ve Irakta diğer ortaklarla birlikte terörle mücadelede yer almaya devam edecektir.²²⁹

Japon Hükümeti, 11 Eylül saldırılarının akabinde uluslararası kamuoyunda teröre karşı savaşılan cephe içerisinde yer almıştır. Bu bağlamda Japonya, Anti Terör Özel önlemler yasası çıkararak ABD'nin gerçekleştirmiş olduğu operasyonlara bizzat destek vermiştir. Japon hükümeti tarafından sağlanan bu destekler daha çok insani yardım, Ekonomik yardım ve teknik destek olarak görülmüştür.

4.2. JAPON DIŞ POLİTİKASINDA DIŞ YARDIMLAR VE STRATEJİK ÖNEMİ

Japonya'nın Uluslararası alanda yapmış olduğu yardımları ve ekonomik işbirliğini şu şekilde sınıflandırabiliriz. Resmi Kalkınma yardımları; Özel Fonlar, Diğer Fonlar ve STK Fonları. Burada önemli bir noktada ODA (resmi kalkınma Fonlarının) kendi arasında 3 kısımda incelenmesi gerekliliğidir. İkili Hibeler, ikili krediler ve uluslararası kuruluşlara yapılan katkılar.

İkili hibeler daha çok yatay tematik alanlar arasında dağıtılmakta ve öncelikli olarak

Çevrenin İyileştirilmesi,

İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi,

Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması,

Kalkınmakta olan Komşu Ülkelere Yönelik Kalkınma Yardımı için Kapasite Oluşturulmasının Desteklenmesi (Güney-Güney İşbirliği), ve

²²⁹ Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi, Cabinet Decision, March 20, 2003, http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2003/03/20danwa_e.html (19.09.2006)

Afete Hazırlık / Afet Yönetiminin Güçlendirilmesi gibi alanlarda Gelişmekte olan ülkelerden gelen projelere verilmektedir. Bunun gerçekleşmesindeki amaç Japon imajının geliştirilmesi ve bu ülkelere bir yakınlık sağlamadır.

Japonya özellikle bölgesel olarak ODA yardımlarını daha çok stratejik amaçları doğrultusunda kullanmaktadır. Bu görüşü doğrulayabilecek en iyi örnek 1979 yılından beri Çin'in Askeri faaliyetlerini engellemek için bu yardımları bir araç olarak kullanması gösterilebilir.²³⁰ Japon hükümetleri ODA yardımlarını genellikle kendi menfaatleri ve çıkarları doğrultusunda Çin'in Pazar ekonomisine geçişini hızlandırmak, küresel ekonomiye adapte etmek gibi amaçlarla kullanmışlardır. Önceleri amacı Çin'in Pazar ekonomisine ve ekonomik liberalizasyona geçişini hızlandırmak olan ODA yardımları ilk kez 1990ların ortalarında Çin'in askeri kapasitesini artırmaması için bir silah olarak kullanılmıştır. 1995–2000 dönemleri arasında Japonya dış yardımlarını özellikle iki konuda Çin'i engellemek için kullanmıştır.

1-Çin'in Tayvan Boğazında Nükleer Silah Testleri yapmak istemesi

2- Çin'in Doğu Çin Denizinde askeri üsler kurması

1994–1996 yılları arasında Çin'in Tayvan açıklarındaki sularda bir dizi nükleer silah denemesi yapmasıyla başlayan krizlere Tayvan Boğazı Krizleri denilmektedir.²³¹ Çin Halk Cumhuriyeti 1994 ve 1996 tarihleri arasında bu bölgede bir dizi nükleer deneme yapmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti bu denemelerle Tayvan ve bölge ülkelere gözdağı vererek Tek Çin Politikası gütmeyi hedeflediğini açıkça belirtmiştir.

Nükleer denemelerin başlamasının hemen ardından Japon hükümeti Çin Halk Cumhuriyetine bir ultimatoma vererek bu denemelerin iki ülke arasındaki ikili siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilere büyük zararlar vereceğini söylemiş ve ODA yardımlarının kesilebileceğini vurgulamıştır. Çin Halk Cumhuriyetinin bu isteğe olumlu yanıt vermemesinin ardından Japonya'da büyük tedirginlik ortamı doğmuş, yapılan istatistiklerde halkın %90'ının bu denemelerden rahatsız olduğu ortaya konulmuştur. İçerden de baskı gelmesi Japon hükümetinin bazı önlemleri almasını zaruri kılmıştır. Çin Halk Cumhuriyetinin nükleer denemelere devam etmesinin ardından Japonya yapmış olduğu ODA yardımlarını insani amaçlı olan kısımları haricinde tamamen dondurmuştur. Bu kararın ardından Japonya'nın yapmış olduğu 71 milyon dolarlık yardım miktarı bir

²³⁰ Tsukasa Takamine, **Japan's Development Aid to China**, Routledge, London 2006, s. 115

²³¹ Harlan W. Jencks, "Wild Speculation on the Military Balance in the Taiwan Strait," (James R. Lilley, Chuck Downs, ed), **Crisis in the Taiwan Strait**,.: American Enterprise Institute and National Defense University Press, Washington, D.C 1997 s.139.

anda 4,4milyon dolar seviyesine gerilemiştir.²³² Japonya nükleer silahlar konusundaki hassasiyetini bu yardımları dondurarak göstermiştir. Aynı dönemde diğer büyük devletler Çin Halk Cumhuriyetine yaptıkları yardımlara devam etmekteydi.

Japon Hükümetinin yapmış olduğu bu tepki beklenmedik bir şekilde Çin Halk Cumhuriyetinden karşılık görmüş, Çin Nükleer denemelerini belirli bir takvime bağlayacağını açıklamış ve iki ülke arasındaki ilişkilerin barışçıl yollarla devam edeceğini temin etmiştir. 1996 yılında imzaya açılan Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Anlaşması (CTBT – Comprehensive Test Ban Treaty) Çin Halk Cumhuriyeti tarafından 1996 yılı Temmuz ayında imzalanmıştır.

Çin halk cumhuriyetinin bu antlaşmayı imzalamasında Japonya'nın almış olduğu kararın etkisi konusunda siyaset bilimciler arasında tam bir fikir birliği olmasa da ortak nokta bu kararın az ya da çok mutlaka bir etkisi olduğu yönündedir.²³³

Japonya'nın dış yardımları hibelerden çok dış borçlar şeklinde olmakta ve özellikle bölge ülkelerine kullanılmaktadır. Burada ki amaç bölgesel dış politikada söz sahibi olmak, ticari ve ekonomik menfaatleri doğrultusunda bu pazarda sürekli söz sahibi olmaktır.²³⁴

ODA yardımlarına yapılan eleştiriler ise temel olarak bu yardımların borçlandırma şeklinde olmasına ve GSMH içindeki payının düşük olmasına bağlanmaktadır. Zira Donor ülke durumunda olan Japonya diğer devletlere nazaran bu yardımları kendi GSMH'si içinde düşük oranlarda tutmaktadır. Bunun yanı sıra Japonya dışardan aldığı paranın çok az bir kısmını bu şekilde kullanmaktadır. Örneğin 1981–91 yıllarında 690.54 milyar dolarlık dış ticaret ve yardımlardan kazanç sağlamışken bunun içinden sadece 69,3 milyar dolarlık kısmı ODA yardımları için kullanmıştır. Oransal olarak bakıldığında %10 seviyesinde olan bu rakamlar Japonya'nın toplam gelirleri içinde %1,79 oranına isabet etmekteyken, ABD'de ise bu rakam % 7 seviyesindedir.²³⁵ İkinci eleştiri noktası ise Japonya'nın yaptığı dış yardımları kendi ülkesine ve girişimcilerine iş fırsatları yaratmak için kullanıyor olmasıdır. Japonya'nın özellikle bölge ülkelerine yapmış olduğu yardımların gerisinde bölgedeki ham maddeye ve pazara hakim olma güdüsü vardır. Japonya bu şekilde daralmakta olan iç pazarındaki yatırımcılar için yeni pazarlar açarak iç

²³² Tsukasa Takamine, **New Dynamism in Sino-Japanese Security relations: Japan's Strategic Use of Foreign Aid**, The Pacific Review, Volume 18, Number 4/December 2005, Routledge, London, s.444

²³³ Tsukasa Takamine, **The Political Economy of Japanese Foreign Aid; The Role of Yen Loans in China's Economic Growth and Openness**, Pacific Affairs, Volume 79, No.1 Spring 2006 No:32,s.18

²³⁴ Tsuneo Akaha, "Japan: A Passive Partner in the Promotion of Democracy", (ed. Peter J. Schraeder), **Exporting Democracy: Rhetoric Vs. Reality**, Lynne Rienner Publishers,2002, s.95

²³⁵ Ming Wan, **Japan Between Asia and the West: economic power and strategic balance**, An East Gate Book, M.E.Sharpe, London,2002 s.47

piyahasını sıcak tutmaktadır. Özellikle Çine yapılan dış yardımlar büyük bir Pazar olan Çin'in küreselleşmesi, Japon yatırımcılar için uygun bir hale gelmesi Japonya'nın ulusal çıkarları açısından çok önemlidir. Tsukasa Takamine Japonya'nın dış yardımlar ile Çin'i nasıl açık bir Pazar haline getirdiğini 5 madde ile özetlemektedir.²³⁶

- a. Yapılan dış yardımlar Çin'in sanayi altyapısını gelişmesine yardımcı olmaktadır
- b. Çin'in Sanayi altyapısının geliştirilmesi Japonya ve diğer ülkelerin doğrudan dış yardımları bu ülkeye yapılmasına olanak sağlamaktadır
- c. Doğrudan Dış Yatırımlar Çin'in dış ticaretini ve yatırım olanaklarını artırmaktadır
- d. Genişleyen ve çeşitlene Çin dış ticareti ekonomik kalkınmanın yanı sıra ülkenin Pazar ekonomisine geçişi hızlandırmaktadır.

Tüm bu etkenler Japonya için büyük bir Pazar olan Çin'in Pazar ekonomisine entegrasyonunu sağlarken Japonya'nın ekonomik çıkarları doğrultusunda özel sektör için hareket alanı sağlamaktadır.

Japonya ve dış yardım yapılan ülkeler arasındaki ikili ekonomik ilişkiler sıfır toplamı bir oyun değildir, Japonya'nın yeni pazarlara açılımının sağlanmasının yanı sıra diğer ülkelerin Pazar ekonomisine ayak uydurmaları ve daha çok ikili ilişkilerde dış bağımlılıklar yaratmaktadır.

4.3. EKONOMİK İŞBİRLİĞİ VE JICA (JAPON ULUSLARARASI ORTAKLIK AJANSI)

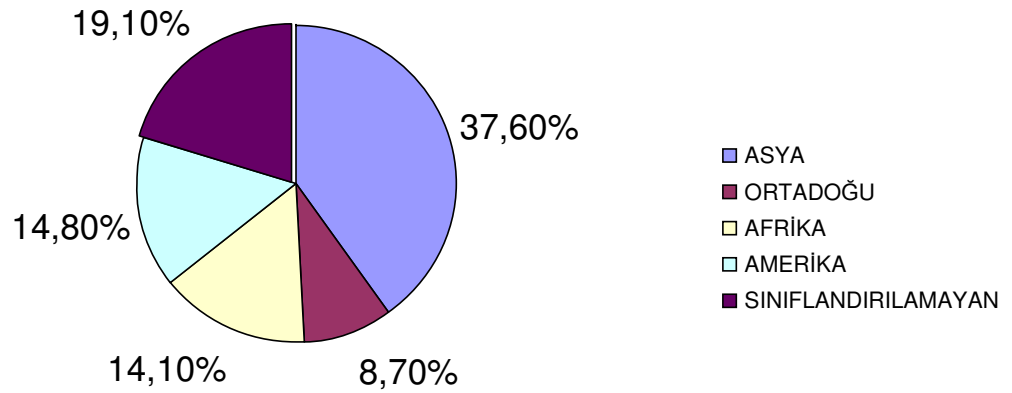
Japonya'nın dış politikada ki en önemli silahı dış ekonomik yardımlardır. Bu yardımları Japonya güçlü ekonomisi sayesinde ortak politikalar geliştirdiği ülkelere yapmaktadır. Bazen bu yardımlar bir silah gibi kullanılarak özellikle bölge ülkelerine yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu yardımların gelişmesi ve ne şekilde yapıldığı incelendiğinde ilk önemli kuruluş Dışişleri Bakanlığı, Ekonomik İlişkiler Bürosuna bağlı olarak Ekonomik İşbirliği Bölümüdür (1962'de Ekonomik İşbirliği Bürosu olmuştur).²³⁷ Bu örgüt daha çok komşu ülkelerle yapılacak olan ekonomik işbirliğinin tesis edilmesi için kurulmuş ve bir büro halinde çalışmalarına devam etmiştir.

²³⁶ Tsukasa Takamine, **The Political Economy...**s.19

²³⁷ T.C İçişleri Bakanlığı, "**JICA Türkiye Ofis Tanıtımı**", birimweb.icisleri.gov.tr/strateji/Yayin/Afet_Yon/jica_tr.ppt (28.12.2006)

1961 yılında Denizaşırı Ekonomik İşbirliği Fonunun Kurulması (OECE) ile Japonya ekonomik yardım misyonunu denizaşırı ülkelere taşımış ve ekonomik yardımlarını artırarak devam ettirmiştir. OECE'nin temel kuruluş amacı gelişmekte olan ülkelere yardımda bulunmak ve uzun vadeli düşük faizli krediler vermektir.²³⁸

1962'de Denizaşırı Teknik İşbirliği Ajansı (OTCA)'nın kurulmasıyla bugünkü JICA'nın temelleri atılmış oldu. OTCA'nın kurulmasıyla verilen düşük faizli krediler zamanla karşılıksız hibeler veya faizsiz krediler haline gelmeye başladı. Japonya ekonomik alanda yaptığı yardımları Çin, Hindistan, Filipinler, Birçok Afrika ülkesi ve dünyanın her tarafına yaymaya başladı. 1974 yılında OTCA yerini JICA'ya bıraktı. Japon Ekonomik yardımlarına genel hatlarıyla bakmak gerekirse 2003 bütçesi 8,930 milyon olan kurumların yapmış oldukları yardımlar bölgesel olarak şu şekilde incelenebilir.²³⁹

Tablo. 5: JICA Yardımlarının Bölgesel Dağılımı

JICA'nın haricinde Japonya'da etkin bir şekilde ekonomik faaliyetlerde bulunan Japon Uluslararası İşbirliği Bankası (JBIC), Ekim 1999'da Japon İhracat-İthalat Bankası (Jexim) ve Japon Denizaşırı Ekonomik İşbirliği Fonunun (OECE) birleşmesi sonucunda kurulmuştur. JBIC, Japonya'nın dış ekonomik politikası ve ekonomik işbirliğinin

²³⁸ <http://www.jbic.go.jp/english/base/release/oecf/1999/0409acte.php> (28.12.2006)

²³⁹ <http://www.jica.go.jp/english/resources/publications/annual/2005/pdf/031-034.PDF> (28.12.2006)

arkasındaki itici güçtür ve yönetim politikası, Japonya ve Dünya ekonomisinin güçlü bir şekilde kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

JBIC'in Operasyonları, iki ana faaliyet alanına bölünmüştür. İlk ana faaliyet alanı, Japon Şirketlerinin uluslararası projelere katılımını destekleyen ve uluslararası finansal düzenin istikrarını sağlayan Uluslararası Finansal Operasyonlardır.

Diğer ana faaliyet alanı, Uluslararası Ekonomik İşbirliği Operasyonlarıdır (OECD). OECD operasyonlarının rolü, Resmî Geliştirme Yardımının (ODA) arkasındaki itici güç olmaktır. Bu krediler, Japon Resmî Geliştirme Yardımının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Özel Sektör Yatırım Finansmanı, gelişmekte olan ülkelerdeki özel şirketlerin faaliyetlerini desteklemek için sunulur. Uluslararası Ekonomik İşbirliği Operasyonları, ODA kredileri ve Özel Sektör Yatırım Finansmanı aracılığıyla, gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri ve toplumlarında sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesine yardımcı olur.²⁴⁰

4.4. TARİHİ VE EKONOMİK BENZERLİKLERİ AÇISINDAN ALMANYA DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI

Bu çalışma karşılaştırmalı bir analiz olmadığı için Almanya'dan bilinçli bir şekilde bahsedilmemiştir. Japonya ile Almanya birçok alanda hem tarihsel olarak hem de dış politika araçlarının kullanılması bakımından benzerlikler arz etmektedir. Bu benzerliklerden en önemlisi ikinci dünya savaşı sonrası dönemde müttefikler tarafından dikte edilen bir anayasa ve sonrasında gelen ekonomik başarılarıdır.

19.yüzyılın sonlarında ustaca kurgulanmış ittifaklar oluşturan Bismark yönetimindeki Prusya 1871 yılında milli birliğini oluşturmuştur. Fakat daha sonra yönetimi devralan ve Bismark ile anlaşamayan Kayzer Wilhelm II daha farklı bir politika güderek Almanya'nın dünyaya açılması politikası olan Weltpolitik (Dünya Politikası) aracılığıyla yeni sömürgeler kazanmasını istemiş bu ise Almanya'yı Birinci Dünya Savaşına götüren gerekçelerden birisi olmuştur.²⁴¹ Birinci Dünya Savaşının ardından yenik düşen İttifak Devletlerinden olan Almanya'ya ağır şartlar getiren bir antlaşma yapılmıştır. Versay antlaşmasının hükümleri Almanya için ağır şartlar getirmiş ve Almanya'nın Dünya

²⁴⁰ http://www.marmaray.com.tr/organizasyon_finansman_kuruluslari.htm (28.12.2006)

²⁴¹ Armaoğlu, a.g.e. s.28-30

politikası izlemesine müsaade edilmeyerek ulusal dış politika izlemesi istenilmiştir.²⁴² Versay antlaşması ile ağır ekonomik şartlara karşı mücadele etmesi gereken Almanya 1920'li yılların sonuna kadar ekonomik ve siyasi olarak zor dönemlerden geçmesine rağmen 1923–1929 yılları arasında dış işleri bakanlığı yapan Gustav Stresemann tarafından yürütülen akılcı dış politika hamleleri Almanya'nın yeniden savaş öncesi ekonomik gücüne kavuşmasında etkili olmuştur. Özellikle Fransa ile uzlaşma yoluna giden başarılı bir dış politika izleyerek Almanya'nın düzluğe çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. 1926 yılına gelindiğinde üretim ve ihracat göstergeleri bakımından Almanya savaş öncesi düzeye ulaşmayı başarmıştır.²⁴³ Burada önemli olan Japonya'da Yoshida'nun yaptığı gibi Almanya'da Stresemann'ın dış politika araçlarının, ülkenin uluslararası alanda diğer aktörlerle eşit haklara sahip olması için uzlaşmacı bir dış politika izlemek olmasıdır.

1926 -1928 yıllarında ekonomik olarak eski düzeye gelmeye başlayan Almanya 1930'ların başında baş gösteren uluslararası ekonomik kriz ile yeniden bir çalkantı dönemine girmiştir. Ülkede baş gösteren sosyo-ekonomik koşullarında etkisiyle Hitler 1933 yılında iktidara gelmiş, yayılmacı bir dış politika izlemeye başlamıştır.²⁴⁴

1930'lu yıllarda baş gösteren ekonomik krizler özellikle Japonya ve Almanya'da dışa dönük yayılmacı politikaların izlenmesinde tetikleyici bir rol oynamıştır. Ekonomik anlamda gelişmekte olan bu ülkeler, yeni pazarlar aramak için ve bölgesel üstünlüğünü uluslararası arenada kabul ettirebilmek için militarist politikalar izlemişlerdir. Burada üzerinde önemle durulması gereken farklılık ise 1. dünya savaşından Almanya'nın çok ağır bir darbe alarak çıkması, Japonya'nın ise daha karlı bir şekilde yeni sömürgeler bulması ve sanayi alanında daha fazla atılım gerçekleştirmiş olmasıdır.²⁴⁵ Buna rağmen her iki ülkede 1927 krizinden ciddi bir şekilde etkilenerek büyük ekonomik kayıplara uğramışlardır. Hitler yaşam alanı (Lebensraum) planını oluşturmak için çevresinde bulunan ülkeleri bir bir ilhak etmeye başlamış, aynı dönemde Japonya da ise Japon imparatorluk ordusu bölgesel bir güç haline gelerek bir dizi işgal politikası gütmüştür.

Nitekim Almanya'nın yayılmacı tutumu İkinci Dünya Savaşının Avrupa'da patlak vermesine yol açarken Japonya'nın militarist politikaları Pasifik'te suların ısınmasına neden olmuştur.

²⁴² İbrahim S. Canpolat, **Alman Dış Politikası**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999, s. 58

²⁴³ **a.g.e.** s. 69

²⁴⁴ Armaoğlu, **a.g.e.** s.242–243

²⁴⁵ Birinci Dünya savaşından yenik olarak ayrılan Almanya'nın ve diğer ittifak devletlerinin sömürgeci durumundaki küçük Pasifik devletleri Birinci Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın etki alanına girmeye başlamışlardır.

Müttefiklerin Almanya'ya karşı tutumları 1941 yılından itibaren şekillenmeye başlamıştır. Her şeyden önce Almanya, barış için bir risk faktörü olmaktan çıkarılmalı bunun içinde askeri potansiyeli ortadan kaldırılmalıdır. Ekonomik güç olarak etkinlik göstermesine izin verilmemeli, nasyonal sosyalizm ise tümüyle ortadan kaldırılmalıdır. Kısacası müttefik kuvvetler üç hususta anlaşmışlardır, Almanya'nın geleceği, Antimilitarizm, Antimonopolizm ve Antifaşizm güdülerıyla belirlenecekti.²⁴⁶

Her Almanın vatanının bütünlüğünü koruması amacıyla askerlik görevini yapmak zorunda olması gibi askeri kanunlar 1949 Temel Kanun (Anayasa) ile kaldırılmış ve silahlı hizmet zorunlu olmaktan kaldırılmıştır. Savaş sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu dünyada Federal Almanya ve Doğu Almanya olarak ikiye ayrılan Almanya, neredeyse sıfırdan bir ekonomik kalkınma hareketini başlatmıştır. F.Almanya kuruluşunun ilk yıllarından itibaren Alman Mucizesini gerçekleştirmek için yurt dışından işçi alımına başlamış ve önemli gelişmeler kaydetmiştir. Hammadde ve Petrol fakiri olan Almanya savaş öncesi yıllarda olduğu gibi yayılmacı bir politika izlemeye çalışmak yerine daha işbirlikçi ve uzlaşmacı politikalarla bu eksikliğini kapatma yoluna gitmiştir. İşbirliği ve ticaret temeline oturan bu dış politika sayesinde Almanya 1976 yılında %10 civarında bir büyüme gerçekleştirerek ticaret hacmi bakımından ABD'de sonra önemli bir merkez haline gelmiş ve dünya sıralamasında ikinci sıraya yerleşmiştir.²⁴⁷ Almanya'nın ekonomik kalkınmasında dış ticaretin yanı sıra sermaye yatırımları da önemli bir yer tutmaktadır.

Ekonomik olarak kalkınmasını gerçekleştirerek Dünya ticaretinde önemli bir konuma gelen Almanya yeniden bir büyük güç haline gelmiştir. Almanya bu ekonomik gücünü askeri olarak pekiştiremediği için bir süper güç olmaktan çok bir ekonomik güç olarak korumaya devam etmektedir. Askeri olarak halen NATO ve ABD'ye bağımlı olarak ele alınabilecek Almanya, Siyasi olarak kurucu üyesi olduğu Avrupa Birliğine bağımlı haldedir.

Almanya gelişmekte olan ülkelere yaptığı ekonomik yardımlarla ve BM ve NATO'nun hareketlerine verdiği desteklerle Japonya gibi etki alanını ekonomik kaynaklarla genişletme ve koruma arzusundadır. Körfez krizinde Irak'a direk müdahale eden güçlerin arasında bulunmamasına rağmen Almanya, İsrail'in bağımsızlığı konusunda her türlü desteği vereceğini açıkça ilan etmiş ve sonrasında bölgede konuşlanan askeri güce katılarak uluslararası işbirliği mesajı vermiştir. 11 Eylül 2001 sonrası dünya konjonktüründe de Almanya, uluslararası terörizme karşı ön saflarda yer almış, Irak ve

²⁴⁶ Canbolat, a.g.e., s.79

²⁴⁷ a.g.e. s.91

Afganistan'a gerek asker göndererek gerekse mali yardımlarda bulunarak etkin bir şekilde rol oynamıştır.

Almanya da Japonya gibi ikinci dünya savaşı öncesi dönemde militarist ve yayılcı politikalar izlemiş ve savaşın çıkmasında önemli etken olmuştur. İki ülkede savaştan yenik olarak ayrılmış ve müttefik güçlerin istekleri doğrultusunda daha barışçıl anayasalarla uluslararası arenada boy göstermişlerdir. Her iki ülkede detaylı bir şekilde anlatıldığı gibi ekonomik politikaları başarıyla uygulayarak 1980'li yıllarda gelişmiş ülkeler arasında yer almıştır. Uluslararası ticaretin makroekonomik boyutlarının ele alınarak bazı düzenlemeler için danışma kurulu gibi çalışan, bunun yanı sıra gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ilişkilerini tartışan G8²⁴⁸ örgütünün kurucu üyelerinden olan Japonya ve Almanya, uluslararası siyasette tarihi ve dış politik alanlarda büyük benzerlikler göstermiştir.

²⁴⁸ G8 Information Center, **What is G8?**, http://www.g7.utoronto.ca/what_is_g8.html (14.05.207)

SONUÇ

Japonya'nın uluslararası arenaya önemli bir ekonomik güç olarak çıkması ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan önemli gelişmelerden bir tanesidir. Burada üzerinde önemle durulması gereken konu sadece ekonomik anlamda önemli bir güç olmakla kalmayan Japonya, teknolojik yenilik, kalite ve Japon malı imajını sağlamasıyla da çok önemli bir konuma gelmiştir. Ekonomik anlamda bu kadar avantajlı bir konumda olmasına karşın, siyasi alanda uluslararası konularda beklenen kadar etkin bir konumda değildir. Bunun en önemli sebepleri arasında Japonya'nın ikinci dünya savaşı sonrasında ABD tarafından işgal edilmiş, anayasası değiştirilmiş ve ülke güvenliğinin tamamen dışa bağımlı hale gelmesi bulunmaktadır. Japon anayasasının 9. maddesi silahlanmayı kısıtlarken ülke savunması için gerekli olan minimum gücü barındırmasına ancak izin vermektedir.

Tarih Sahnesinde 1868 devrimi ile önemli bir rol oynayan Japonya, zaman içinde farklı dış politika araçları kullanarak günümüz ekonomik devi haline gelmeyi başarmıştır. Yüzyıllar boyunca inziva politikası uygulayan Japonya sınırlıda olsa ilk ilişkilerini 14. yüzyılın sonunda Portekizli tüccarların adaya gelmeleri ve misyonerlerin adada kalmalarıyla kısa bir dönem yaşamıştır. Fakat bu çok uzun sürmemiş, ikili yönetim yapısına sahip olan Japonya'da Tokugawa yönetimi süresince inziva devam etmiştir. Bu dönemde yeni Pazar arayışlarını sürdüren batılı devletler ve ABD sıkça Japon limanlarına ziyaretler düzenlemiş fakat Japonlar tarafından hep dışarıda tutulmayı başarmışlardır. Artarak devam eden baskılar 19.yüzyılın ortalarında nihayet bir sonuç vermiş ve Komutan Perry ve donanması Japon topraklarına girmiş ve ABD ile ticaret antlaşması yapılmasının önu açılmıştır. Tokugawa yönetiminin sarsılması anlamına gelen bu antlaşmalar sonucunda sistem tamamen bir yıkılma içerisine girmiştir. Nitekim 19.yüzyılın sonlarında genç ve devrimci imparator Meiji'nin tahta çıkmasıyla yüzyıllardır süregelen inziva politikaları yerine modernleşme akımlarını getirmiş ve Japon dış politikası normalleşme sürecine girmiştir.

Tarihe Meiji restorasyonu olarak geçen bu devrim sayesinde Japonya'nın eğitim sisteminden ordusuna, hukuk siteminden yönetim yapısına birçok önemli alanda devrimler gerçekleşir. Meiji devriminin getirmiş olduğu en önemli yenilik ise 1889 yılında ilen edilen imparatorluk anayasası olmuştur. Artık rakipleri olan Batılı devletler gibi anayasal bir sistem oluşturan Japonya, bu çalışmalarda esas olarak şu nokta üzerinde durmuştur; tamamen özgün bir yapı. Hiçbir şey olduğu gibi alınmamış veya kopyalanmamış, kendi kültürleri ve yaşayış normları çerçevesinde yeniden yorumlanmıştır. Beklide günümüze kadar gelen Japon mucizesinin önemli dinamiği, Batının iyi olan yönleri kültürel olarak

uyumlu hale getirilmiş, yaşayışa ve topluma uymayan noktalar reddedilerek bir benzeri yaratılmıştır. Tarım ülkesi olan Japonya, gelişen sanayisine hammadde bulma ve üretilen ürünlerin pazarlanabileceği yeni pazarlar bulma konusunda çağdaşları Avrupalı devletler gibi yayılcı politikalar izleme zorunluluğunu hissetti. Devrim sonrasında askeri ve ekonomik alanlarda güçlenen Japonya bölgesel bir güç haline geldi. Kore'nin işgaliyle başlayan yayılma politikası İkinci Dünya Savaşı Sonlarına kadar belirli aralıklarla hızlanarak bazen de yavaşlayarak devam etmiştir. Japonya bu dönemde bölgesindeki iki büyük güç olan Rusya ve Çin'e karşı hatırı sayılır başarılar elde etmiş, bölgeye yapılacak olan hesaplarda Batının karşısına bir Asya devleti olarak durmuştur.

Japonya Birinci Dünya Savaşı sonrasında ilk defa kredi veren bir ekonomik güç haline gelerek ekonomik yardım aracını dış politikada kullanmaya başlamıştır. Askeri ve ekonomik yönden gittikçe güçlenen Japonya Birinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda yayılcı politikalarını artırmış, Japon imparatorluk ordusu ülkede her alanda söz sahibi olmaya başlamıştır. Askeri başarıların artması ordunun kendine güvenini artırmakla beraber sürekli tetiklemiştir. İkinci Dünya savaşı yıllarında zirveye ulaşan Japon militarizmi Pearl Harbour baskının ardından gelecek olan ve İkinci Dünya Savaşını nihayetlendirecek Atom bombaların sahneye çıkmasıyla nihayet bulacaktır.

Müttefikler tarafından işgal edilen, Atom bombalarıyla sarsılan ve anayasal olarak askersizleştirilen Japonya, Meiji devrimi sonrasında yaptığı kalkınma ve sanayileşme hamlesini tekrar başlatmış, tek fark ise askeri harcamaların olmaması olmuştur. Japon kalkınma modeli üzerine kurulan bu yeni dönemde dış güvenlik tamamen yapılan ikili anlaşmalara göre ABD tarafından sağlanmaktaydı. Soğuk savaş konjonktüründe Sovyetler Birliğini çevrelemeyi amaçlayan ABD için Pasifik'te en önemli müttefik Japonya olmuştur. Dış güvenliği ABD tarafından sağlanan Japonya içerde çok önemli sanayi hamleleri geliştirmiş, ticaretini artırmış ve dünyanın en önemli ekonomik güçlerinden biri haline gelmiştir.

Japon tarihinde militarizmi ve pasifizmi incelemek mümkündür. 1900-1945 yılları arasında militarizm yoğun bir şekilde yaşanmış, askeri idare sivil idare üzerinde bir hegemonya kurmayı başarmış ve kolonyalist faaliyetler tüm hızıyla devam etmiştir. Bu dönem Japon dış politikasında kolonyalist ve militarist bir dönem olarak ele alınabilir. 1945 sonrası işgal ardından pasifist bir anayasayla kabuğuna çekilen Japonya, ekonomik ve teknolojik bir atılım içerisine girerken uluslararası alanda etkin politikalar ortaya koyamamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde devletler dış politika yayma aracı olarak genellikle ekonomik yardımları kullanmışlardır. İki kutuplu dünyanın önderleri ABD ve SSCB bu alanda başı çekmişlerdir. Her iki ülkenin amacı da uydu devletler oluşturmaya çalışmak ve etki alanını genişletmek olmuştur. Dış yardım alan ülkeler kısa vadeli hedeflere ulaşmaya çalışırken (teknolojik altyapı, dış borçlar vb) dış yardım yapan ülkeler orta ve uzun vadede bunu dış politika aracı olarak kullanırlar. Örneğin Japonya, ABD ile yapılan antlaşmalar ve askersizleştirme süreci sonrasında özellikle ekonomik yardımları bölgesel bir tehdit olarak gördüğü Çin'e karşı defalarca uygulamış ve bazı dönemlerde başarılı olmuştur. Askeri ve siyasi yaptırım gücü zayıf olan fakat ekonomik yönü ağır basan devletler (Almanya, Japonya, İran, Rusya vb) günümüzde halen dış politika aracı olarak ekonomik yardımları kullanmaktadırlar. Uluslararası sistem tarafından siyasi ve tarihi nedenlerden dolayı kabul görmemiş ülkeler, dış politika aracı olarak dış yardımları yaygın bir şekilde kullanma yoluna gitmişlerdir. Japonya bu aracı etkin bir şekilde kullanmayı başarıp, uluslararası arenada söz sahibi bir ülke konumuna gelmeyi başarmıştır.

Askeri gücünü sadece kendini koruma (defense-oriented) stratejisi için geliştiren Japonya dış politikasında ekonomik yardımları en büyük koz olarak kullanarak uluslararası arenada bir ulus devlet görüntüsünden daha çok bir şirket görünümündedir. Japonya'nın pasif dış politika anlayışı birçok akademisyen ve bilim adamı tarafından akıllıca tasarlanmış bir strateji olarak kabul edilmektedir. Japon tarihine bakıldığı zaman 1850'li yıllarda Japon limanlarının uluslararası ticarete açılması için Komador Mathew Perry tarafından yapılan baskı veya diğer ulusların yaptığı baskı sonucunda Japonya Tokugawa döneminde izlediği inziva politikasını terk etmiş ve Meiji ile birlikte batının teknolojisini, sanayisini ve siyasetini benimsemişti. Meiji döneminde başlayan restorasyon hareketleri Japonya'nın siyasi ve askeri olarak güçlenmesini hızlandırmış ve ikinci Dünya Savaşı öncesi dönemde sadece ekonomik ve askeri gücüyle değil işgal ettiği toprakları ve kolonyalist tutumlarıyla da gündeme gelmişti. ABD işgali ve işgal sonrası politikalar da Japonya benzer bir strateji ile bu kez de askeri olarak sınırlı kalmış ama ekonomik alanda dünyanın sayılı devletleri arasında yer almayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

- AKAHA, Tsuneo “Japan: A Passive Partner in the Promotion of Democracy”, (ed. Peter J. Schraeder), **Exporting Democracy: Rhetoric Vs. Reality**, Lynne Rienner Publishers, 2002
- AKAO, Nobutoshi , “**Welcoming Greetings**”,
<http://www.asean.or.jp/eng/general/guide/index.html> (14.01.2007)
- AKGÜL Birol, “Japonya’da Demokratikleşme” **Avrasya Dosyası**, Cilt 5, Sayı 2, Yaz 1999, s100
- AKGÜN, Birol, Şaban H. Çalış, “Reluctant Giant: The Rise of Japan and Its Role in The Post-Cold War Era”, **Perceptions Journal of International Affairs**, (Ed. Murat Bilhan), Volume VIII, Number 1, March-May 2003
- APATAY, Çetinkaya, **Ertuğrul Firkteyni’nin Öyküsü**, Milliyet yayınları, 1998
- ARI, Tayyar, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004
- ARMAOĞLU, Fahir, **20. Yüzyıl siyasi tarihi**, Alkım Yayınevi, İstanbul
- ASEAN - Japan Centre, “ASEAN Overview”,
<http://www.asean.or.jp/eng/general/base/index.html> (24.02.2007)
- ASO, Taro, “Japan and NATO in a New Security Environment”,
<http://www.mofa.go.jp/announce/fm/aso/speech0605.html> (15.02.2007)
- BENNETT, Leroy A, **International Organizations, Principles and Issues**, Prentice Hall, New Jersey, 1995
- BENSON, John, Takao Matsumura, **Japan 1868-1945 from isolation to Occupation**, Pearson Education, G. Britain, 2001
- BERGER, Thomas U., “From Sword to Chrysanthemum: Japan’s Culture of Anti-militarism”, **International Security**, V. 17, N. 4, 1993
- BERRIDGE, G.R., **International Politics, States, Power & Conflict Since 1945**, Harvester Wheatsheaf, Exeter, Great Britain, 1992
- BULUŞ, Abdulkadir, “Japon Kapitalizminin kökenleri ve Osmanlı Devleti ile bir Karşılaştırma” **Divan İlmi araştırmalar Dergisi**, Sayı 13, 2002/2
- BULUŞ, Abdulkadir, **Japonya-ASEAN ilişkileri çerçevesinde Japon dış yatırımlarının ASEAN ülkeleri ekonomilerindeki rolü**, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, İstanbul, 1994

- BULUŞ, Abdulkadir, “APEC ve ASEAN: Asya ve Pasifikte Birlik Çabaları”, **Uluslararası Örgütler ve Türkiye**, (Şaban H. Çalış, Birol Akgün, Önder Kutlu), Çizgi Kitabevi, Konya, 2006
- CANPOLAT, İbrahim S., **Alman Dış Politikası**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999
- CANDEE, Maxon Yale, **Control of Japanese Foreign Policy: A Study of Civil-Military Rivalry, 1930-1945**. Berkeley: University of California Press, 1957
- CHIHRO, Hosaya, “Characteristics of Foreign Policy Decision Making System in Japan”, **World Politics**, Vol. 16, No:3, Nisan 1974
- ÇALIŞ, H. Şaban, Birol Akgün, Önder Kutlu, **Uluslararası Örgütler ve Türkiye**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2006
- ÇALIŞ, H. Şaban, Kürşat Kan, “BM: Birleşmiş Milletler”, **Uluslararası Örgütler ve Türkiye**, (Ed. Şaban H. Çalış, Birol Akgün, Önder Kutlu), Çizgi Kitabevi, Konya, 2006
- DABAĞYAN, Levon Panos, **Pearl Harbour’dan Hiroşimaya**, Kum saati yayınları, İstanbul, 2001
- DAMON, Young A., “Democratic Chorus: Culture, Dialogue and Polyphonic Paideia” **Democracy & Nature**, Vol.9, No.2, July 2003
- DEREK McDougal, **The international Politics of New Asia Pacific**, Lynne Rienner Publishers, Colorado 1997
- EDSTRÖM, Bert, “The Yoshida Doctrine and the Unipolar World”, **Japan Forum 16**, Routledge, 2004
- Embassy of Afghanistan, “Afghan-Japan Relations”,
<http://www.afghanembassyjp.com/relations.html>, (19.09.2006)
- Embassy of Afghanistan, “Progress since Bonn”,
<http://www.afghanembassyjp.com/bonnprogress.html>, (19.09.2006)
- European Commission, “Enhancing EU-Japan political cooperation”,
- European Commission, “Joint Declaration on Relations between The European Community and its Member States and Japan”
http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/joint_pol_decl.htm
(14.03.2007)
- European Commission, “The 10th annual EU-Japan Summit”,
http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/summit_12_01/sum12_01.htm
(14.03.2007)
- European Commission, “The EU’s Relationship With Japan”,

- http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/index.htm (14.03.2007)
- GATES, Carolyn L., Mya Than, **ASEAN Enlargement: Impacts and Implications**, Institute of Southeast Asian Studies, 2001
- GIFFARD, Sydney, “The Development of Democracy in Japan”, **Japan Among The Powers 1890-1990**, Yale Universty Pres, 1994 ,
- GORDON, Bill, “The Allied Ocupation of Japan”, Mayıs 2000
<http://wgordon.web.wesleyan.edu/papers/alliedoc.htm> (03.11.2006)
- GÖNEN, Hakan, “ABD-Japonya Güvenlik Antlaşmaları”, **Uluslar arası İlişkiler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, 2004
- GREEN, Michael Jonathan, Patrick M. Cronin, **The U.S.-Japan Alliance: Past, Present, and Future**, Council of Foreign Relations, New York, 1999
- GÜLBOY, Burak S., “19. Yüzyılda Uzakdoğu Asya’daki Güç Dengesi Evrimi”, **Çin’in Gölgesinde Uzakdoğu Asya**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001
- GÜLBOY, Burak S., “19. Yüzyılda Uzakdoğu Asya’daki Güç Dengesi Evrimi”, **Çin’in Gölgesinde Uzakdoğu Asya**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001
- GÜRSAN, Turgut, **Hitler Almanyası’nın Gizli Tarihi**, Selis Kitaplar, İstanbul, 2002
- HADDAD, William W. “Japan, The Fukuda Doctrine, And ASEAN”, **Japan And Southeast Asia**, (Der. Wolf Mendl), Routledge, London, 2001
- HALLIDAY, Jon , Mc Grmack Gavan, **Günümüzde Japon Emperyalizmi**, Aşama yayınları, Ankara, Ocak, 1975
- HANÇER, Türkan, “Kuril Adaları: Rusya ile Japonya’nın Denizlerde Hakimiyet Mücadelesi”, **Dünya Çatışma Bölgeleri**, (Ed. Kemal İnat, Burhanettin Duran, Muhittin Ataman), Nobel Yayın Dağ., Ankara, 2004
- HOSOYA, Chihiro, “Characteristics of Foreign Policy Decision Making System in Japan”, **World Politics**, Vol. 26, No. 3 (Apr., 1974),
- HOYT, Edwin P., **Japonya: Asker bir Ulusun İntiharı**, (Çev. Şerif Erol), Sabah Kitapları, İstanbul, 1995
http://ec.europa.eu/comm/external_relations/japan/intro/polit_coop.htm
(14.03.2007)
- HUGH, Deane, The Korean War, 1945-1953, **China Boks, 1999**
- HUGHES, Christopher W., **Japan’s Security Agenda: Military, Economic, Environmentalş Dimensions**, Lynne Rienner Publishers, USA, 2004
- HUNTER, Janet, E., **Modern Japonya’nın Doğuşu**, (Çev. Müfit Günay) , İmge Yayınevi, Ankara, Mayıs, 2002

- Japan-Guide, “Japanese History: Meiji Period”, <http://www.japan-guide.com/e/e2124.html>
(18/06/2004)
- Japan-Guide, “Japanese History: Militarism and World War II”,
<http://www.japan-guide.com/e/e2129.html> (18/06/2004)
- Japan-Guide, Japanese History: Militarism and World War II,
<http://www.japan-guide.com/e/e2129.html> (18/06/2004)
- Japan-Guide, Japanese History: Postwar,
<http://www.japan-guide.com/e/e2124.html> (18/06/2004)
- Japon Today, “Japan, Nato Look To Boost Ties”,
<http://www.japantoday.com/jp/news/371804> (16.02.2007)
- Japonya Dış İşleri Bakanlığı, “Japonya, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Toplum”,
http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_05/Japan_UN.pdf (20.01.2007)
- JENCKS, Harlan W., “Wild Speculation on the Military Balance in the Taiwan Strait,”
(James R. Lilley, Chuck Downs, edt), **Crisis in the Taiwan Strait**,.: American
Enterprise, DIANE Publishing, 1997
- JENKINS, Garcih, “Japan: One Hundred Years of Ties”, **Turkish Review Quarterly
Digest**, Volume 4 Number 21, Ankara, Autumn 1990
- JOHNSON, Chalmers, “Normal bir Rol arayışında Japonya”, **Avrasya Dosyası**, Cilt 5,
sayı 2, Ankara, 1999
- KARAGÖZ, Betül, “Toplumsal Değişim Sürecinde Bireyselleşme Olgusu ve Japon
Modeli”, **Avrasya Dosyası**, Yaz 1999, Cilt 5, sayı 2, Ankara, 1999
- KENNEDY, Paul, **Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşü**, (Çev. Birtane Karanakçı),
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001
- KENZO, Ahiyama, **The History of Nippon** (İng. Çev. Toshiro Shimanouchi) Kokusai
Bunka Shinokai, Tokyo, 1949
- KIM, Tae-Hyo, “The Origins and Demise of Japan’s Minimalist Security Policy: Changing
Environment, Perception, and Strategy”, Sogang University,
- KİBAROĞLU, Mustafa, “Kitle İmha Silahlarının Yayılması Sorunu ve Japonya’nın
Güvenliği”, **Avrasya Dosyası Japonya Özel**, C. 5, S. 2, 1999
- KOIZUMI, Junichiro, **Japan and ASEAN in East Asia: A Sincere and Open
Partnership**, ISEAS – Institute of Southeast Asian Studies,2002
- Liberal Democratic Part of Japan, “The Constitution of Liberal Democratic Party,
Preamble”,
<http://www.jimin.jp/jimin/english/e-Rule/e-Ru-pre.html> (24/09/2006)

- Liberal Democratic Party of Japan, “The Organization of LDP, A Brief Overview”,
<http://www.jimin.jp/jimin/english/overview/08.html> (24/09/2006)
- LU, David J., **Japan, A documentary History (The Late Tokugawa Period to the Present)**, M.E.Sharpe,1997
- MAKOTO, Taniguchi, “Japan’s Policy For North Korea in The Nexus of Great Power Politics in East Asia”, Stockholm School of Economics, European Institute of Japanese Studies, <http://www.hhs.se/eijs> (10.05.2007)
- MAKOTO, Taniguchi, “Towards the Establishment of East Asian Economic Zone – How Can Japan, China and Korea Co-operate to Attain This Aim” Stockholm School of Economics, European Institute of Japanese Studies, <http://www.hhs.se/eijs> (10.05.2007)
- MATSUTANI Hironao, **Japonya’nın Dış Politikası ve Türkiye**, İstanbul, Bağlam yayınları, 1995
- MC NEIL, William H., **Dünya Tarihi**, (Çev: Aleaddin Şener) , İmge Kitapevi,Ankara, 1994
- Ministry of Foreign Affairs of Japan, Japan-EU Cooperation and Dialogue,
<http://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/overview/cooperation.html> (14.03.2007)
- Ministry of Defence, “The Basics of Japan Defence Policy, Measures to Ensure Japan’s Security”, http://www.jda.go.jp/e/index_.htm (03.12.2006)
- MÜTERCİMLER, Erol, **Türk-Japon ilişkileri ve Ertuğrul Faciası**, İstanbul, Anahtar Yayınları, 1994
- Online International News, “Japan, NATO vow closer ties on Afghanistan, Global Security” <http://www.onlinenews.com.pk/details.php?id=107237> (16.02.2007)
- OSIUS Ted, “The U.S.-Japan Security Alliance: Why It Matters and How to Strengthen It”, **The Washington Papers**, vol. 181. Westport, Conn., and London: Praeger, 2002
- PHARR, Susan J., “Japan’s Defensive Foreign Policy and the Politics of Burden Sharing,” (ed. Gerald L. Curtis), **Japan’s Foreign Policy After the Cold War: Coping with Change** 1993
- Prime Minister of Japan and His Cabinet, Statement by the Prime Minister of Japan,“Japan's measures in response to the simultaneous terrorist attacks in the United States”, September 19,2001
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/0919terosoti_e.html (05/09/2006)

- Prime Minister of Japan and His Cabinet, “10TH EU-JAPAN SUMMIT, EU-Japan Joint Declaration on Terrorism, 8 Aralık 2001”,
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/1208eu_tero_e.html
(23.09.2006)
- Prime Minister of Japan and His Cabinet, “Cabinet System of Japan, ‘3-The Cabinet System Under the Current Constitutions”,
http://www.kantei.go.jp/foreign/cabinet_system/3-1.html (23/09/2006)
- Prime Minister of Japan and His Cabinet, “Statement of the Prime Minister of Japan”
September,12,2001
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2001/0911seimei_e1.html
(05/09/2006)
- Prime Minister of Japan and His Cabinet, Speeches and Statements of Prime Minister,
“Australia - Japan Joint Statement on Cooperation to Combat International
Terrorism”, 16 Temmuz 2003,
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2003/07/16terro_e.html
(19.09.2006)
- Prime Minister of Japan and His Cabinet, Speeches and Statements of Prime Minister,
“Asean-Japan Joint Declaration For Cooperation In The Fight Against
International Terrorism”, Kasım 2004,
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2003/07/16terro_e.html
(19.09.2006)
- Prime Minister of Japan and His Cabinet, Statement by Prime Minister Junichiro Koizumi,
“Cabinet Decision”, March 20, 2003,
http://www.kantei.go.jp/foreign/koizumispeech/2003/03/20danwa_e.html
(19.09.2006)
- Prime Minister of Japan and His Cabinet,” The Anti-Terrorism Special Measures Law”,
October 2001,
[http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/2001/anti-
terrorism/1029terohougaiyou_e.html](http://www.kantei.go.jp/foreign/policy/2001/anti-terrorism/1029terohougaiyou_e.html) (03.12.2006)
- SANDER, Oral, **Siyasi Tarih; İlkçağlardan 1918’e**, İmge Yayınları, Ankara, 2003
- SAVAŞAN, Fatih, Şenol Duman, “G7/G8”, **Uluslararası Örgütler ve Türkiye**, (Şaban H. Çalış, Birol Akgün, Önder Kutlu), Çizgi Kitabevi, Konya, 2006
- SCHALLER, Michael, **Altered States: The United States and Japan Since the Occupation**, Oxford University Pres, ABD, 1997

- SHALO, Stephen R., “Amerika Birleşik Devletleri Ve İran-Irak Savaşı”,
<http://www.bgst.org/keab/ss20051222.asp> (10.01.2007)
- SHIMBUN, Asahi, Richard Halloran, “Japan’s First Defense Plan Since the War is Disclosed,” **The New York Times**, March 4, 1973
- SHUJA, Sharif, **Japan’s Strategic Thinking**, Contemporary Review, Summer 2006
- SISSONS, D.C.S., “The Pacifist Clause of the Japanese Constitution: Legal and Political Problems of Rearmament,” **International Affairs**, Vol. 37, No. 1, January 1961
- SONG, Young-sun “Prospect for US-Japan Security Cooperation”, **Asian Survey**, V. 35, N. 12,1995
- SÖDERBERG, Marie, “Changes in Japan’s Foreign And Security Policy” Stockholm School of Economics, European Institute of Japanese Studies,
<http://www.hhs.se/eijs> (10.05.2007)
- STOCKWIN, J.A.A, “Reshaping of Japanese Politics and the Question of Democracy “ **Asia Pacific Review**, Vol.9 No.1,2002.
- STORY, Richard, **A History of Modern Japan**, Penguin Books, Great Britain,1972
- STRONACH, Bruce, **Beyond The Rising Sun, Nationalism in Contemporary Japan**, Praeger, WestPort, London, 1995
- SUNDHAUSSEN, Ulf, “The Military: A Threat to Democracy?”, **Australian Journal of Politics and History**, Volume 44, No.3,1998
- T.C İçişleri Bakanlığı, “JICA Türkiye Ofis Tanıtımı”,
birimweb.icisleri.gov.tr/strateji/Yayin/Afet_Yon/jica_tr.ppt (28.12.2006)
- TAKAMINE, Tsukasa, “Japan’s Development Aid to China”, Routledge, London 2006
- TAKAMINE, Tsukasa “New Dynamism in Sino-Japanese Security relations: Japan’s Strategic Use of Foreign Aid”, **The Pacific Review**, Volume 18, Number 4, December 2005, Routledge, London
- TAKAMINE, Tsukasa “The Political Economy of Japanese Foreign Aid; The Role of Yen Loans in China’s Economic Growth and Openness”, **Pacific Affairs**, Volume 79, No.1, 2006
- TAKAMINE, Tsukasa, “The Political Economy of Japanese Foreign Aid; The Role of Yen Loans in China’s Economic Growth and Openness”, **Pacific Affairs**, Volume 79, No.1 Spring 2006 No:30
- The Ministry of Foreign Affairs of Japan, **Diplomatic Blue Book-2006**, Japan,2006,
<http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2006/10.pdf> (20.01.2007)
- The Ministry of Foreign Affairs of Japan, **Diplomatic Blue Book-2006**, Japan,2006

- <http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2006/09.pdf> (20.01.2007)
- The Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Japan-Afghanistan Relations”,
http://www.mofa.go.jp/region/middle_e/afghanistan/index.html (15.03.2007)
- “The US-Japan joint declaration”
http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2393/is_n3_v160/ai_20380794
(10.01.2007)
- TOGO, Kazuhiko, **Japan’s Foreign Policy 1945-2003, The Quest for a Proactive Policy**, Brill, Leiden-Boston, 2005
- TRT Haber, “Nükleer ABD Uçak Gemisine Protesto”,
<http://www.trt.net.tr/wwwtrt/hdevam.aspx?hid=151062&k=2>, (12.12.2006)
- TUNÇ, Hakan, **Amerikanın Irak Savaşı**, Harmoni yayıncılık, İstanbul 2004
- TUNÇOKU Mete, **Japonya-Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri**, ASAM Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 2002
- United Nations, “List of Member States”,
<http://www.un.org/Overview/unmember.html> (20.01.2007)
- Voice of America, “Japan, NATO Agree to Closer Cooperation”,
<http://www.voanews.com/Korean/archive/2005-04/a-2005-04-04-8-1.cfm>
(16.02.2007)
- WAN, Ming, **Japan Between Asia and the West: Economic Power And Strategic Balance**, An East Gate Book, M.E.Sharpe, London,2002
- WARDAK, Farooq,(director of secretariat, constitutional rewiev commission)
www.constitution.afg.com (19.09.2005)
- WELFIED, John, **Empire in Eclipse: Japan in the Postwar American Alliance System : A Study in the Interaction of Domestic Politics and Foreign Policy**, Athlone Press,1988
- YAMASHITA, Hiromi, Christopher Williams, “ A vote for consencus: Democracy and difference in Japan” **Comparative Education**, Volume 38, No. 3, 2002